

สำนักงานพระสอนศีลธรรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คู่มือการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

โดย กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศีลธรรม
สำนักงานพระสอนศีลธรรม

ชื่อหนังสือ : คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะแบบคละชั้นสำหรับพระสอน
ศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

จัดทำโดย : กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศิลปะ
สำนักงานพระสอนศิลปะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ : ดร.นพดล สีทอง
พระดณัฎฐ์ ญาณธีโร
กลุ่มงานพัฒนาพระสอนศิลปะ
สำนักงานพระสอนศิลปะ

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการ

๑. รศ.ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล
๒. พระมหาณรงค์ราช ปณิธานธิตี,ดร.
๓. ดร.นพดล สีทอง
๔. นายจุฬารัตน์ เย็นสวัสดิ์
๕. นางสาวนุชนารถ ภูมาศ
๖. นางสาวสลิลโรจน์ ยินดีมาก
๗. นางกิ่งแก้ว แก้วชูสกุล

ออกแบบปก : นายนิรุต ป้องสีดา
ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำนำ

ปัญหาวิกฤติทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในเด็กและเยาวชนไทยมีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทะเลาะวิวาท การกลั่นแกล้งในสถานศึกษา การล่วงละเมิดหรือการคุกคามทางเพศในเด็ก และเยาวชน ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีระเบียบวินัย ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญู ความสุภาพหรือ การมีสัมมาคารวะ การติดพนัน ยาเสพติด รวมถึงการติดสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาทางด้าน ศีลธรรมที่กำลังก่อทวีความรุนแรงมากขึ้นในสังคม สำนักงานพระสอนศีลธรรม เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญใน การขับเคลื่อนศีลธรรมให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุนพระสอนศีลธรรมให้เข้าไปทำหน้าที่จัดการ เรียนการสอน เพื่อปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงมารยาทชาวพุทธให้เกิดขึ้นในตัวของเด็กและ เยาวชน

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เล่มนี้ จัดทำขึ้น เพื่อให้พระสอนศีลธรรมใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับนักเรียนใน โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรม แบบคละชั้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โดยส่วนประกอบและเนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นภายในเล่มนี้ประกอบ ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ความรู้พื้นฐานสำหรับการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ประกอบด้วย ที่มาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ของคู่มือการจัดกิจกรรม หลักการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น องค์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ศีลธรรมแบบคละชั้น แนวทางการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และบทบาทของพระสอนศีลธรรมแบบ คละชั้น

ส่วนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น ประกอบด้วย โครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น และกิจกรรมการเรียนรู้ ศีลธรรมแบบคละชั้น

ส่วนที่ ๓ ภาคผนวก ประกอบด้วย แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น สารระความรู้เกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้แบบคละชั้น เทคนิคการตั้งคำถาม RCA เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และเครื่องมือประเมินเพื่อพัฒนา ผู้เรียนและพัฒนาพระสอนศีลธรรม

สำนักงานพระสอนศีลธรรม ขอขอบคุณคณะกรรมการผู้จัดทำ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพทางวิชาการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการคู่มือเล่มนี้ให้สำเร็จลุล่วง สำนักงานพระสอนศีลธรรมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อพระสอนศีลธรรมในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทางด้านศีลธรรมทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

สำนักงานพระสอนศีลธรรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำการใช้คู่มือ

คู่มือการกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เล่มนี้ เป็นเพียงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พระสอนศีลธรรมสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนของตนเองในห้องเรียนแบบคณะชั้น กิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมภายในคู่มือเล่มนี้ มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาชีวิตความเป็นมนุษย์แบบองค์รวม มากกว่าการเน้นสอนเนื้อหาธรรมะข้อนั้น ๆ ว่าคืออะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ซึ่งไม่มีคุณค่าและประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในชีวิตรจริงของผู้เรียนแต่อย่างใด กิจกรรมการเรียนรู้ในคู่มือเล่มนี้จึงมีเป้าหมายเพื่อต้องการพัฒนาศีลธรรมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอย่างรอบด้าน คือพัฒนาด้านพฤติกรรมด้านจิตใจ/คุณธรรม และด้านปัญญา ทั้งนี้ ในแต่ละกิจกรรมไม่ได้ระบุช่วงเวลาสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ เพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถนำกิจกรรมไปใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมศีลธรรมผู้เรียนนอกห้องเรียนได้ เช่น การจัดกิจกรรมธรรมะสู่โรงเรียน (Dhamma to School) หลักสูตร ๑ วัน การจัดกิจกรรมค่ายวัยใสใจสะอาด เปรื่องปราชญ์ด้วยธรรม (Dhamma for Teen) หลักสูตรค่ายคุณธรรม ๒ วันหรือ ๓ วันไม่ค้างคืน หรือหลักสูตรค่ายคุณธรรม ๓ วัน ๒ คืน เป็นต้น

๑. วิธีการใช้คู่มือสำหรับพระสอนศีลธรรม

การนำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้นไปใช้ให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิธีการใช้คู่มือ ดังนี้

๑) ศึกษาทำความเข้าใจหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น ให้เข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจน เนื่องจากหลักการของการจัดกิจกรรมเป็นจุดเน้นสำคัญที่ต้องการให้ปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้

๒) ศึกษาทำความเข้าใจองค์ประกอบของโครงสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น ให้เข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจน ทุกองค์ประกอบของโครงสร้างกิจกรรมมีความสำคัญ สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

๓) ศึกษาทำความเข้าใจแนวทางการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น ให้เข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจน

๔) ศึกษาทำความเข้าใจในบทบาทของผู้สอนศีลธรรมแบบคณะชั้น ให้เข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจน เนื่องจากบทบาทของผู้สอนศีลธรรมในคู่มือเล่มนี้ คือปัจจัยสนับสนุนที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น

๕) ศึกษาทำความเข้าใจโครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น อย่างละเอียดและชัดเจน เนื่องจากโครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมเป็นการกำหนดขอบข่ายของหลักสูตร/กิจกรรมที่ใช้จัดสอน จะช่วยให้ผู้สอนเห็นภาพรวมของหลักสูตรว่าประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ศีลธรรมที่จัดสอนคืออะไรบ้าง และสาระสำคัญของเนื้อหาที่จัดสอนมีลักษณะเป็นอย่างไร

๖) ศึกษาทำความเข้าใจแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น ให้เข้าใจอย่างละเอียดและชัดเจน

๒. การนำคู่มือไปใช้สำหรับพระสอนศีลธรรม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้นสำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พระสอนศีลธรรมต้องปฏิบัติ ดังนี้

๑) ศึกษาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ตั้งแต่ชื่อกิจกรรม สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

๒) ทุกกิจกรรมการเรียนรู้ไม่สามารถจัดกิจกรรมให้แล้วเสร็จใน ๑ ชั่วโมงหรือหนึ่งคาบเรียนได้ จึงไม่ได้ระบุช่วงเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ ระบุเป็นเพียงจัดกิจกรรมครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ หรือครั้งที่ ๓ เป็นต้น ผู้สอนจึงต้องนำกิจกรรมการเรียนรู้ในเล่มนี้ไปใช้ในการวางแผน บริหารจัดสรรเวลาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับผู้เรียน และเนื้อหาการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๓) จะต้องจัดเตรียมใบงานกิจกรรม สื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ตามแผนการจัดกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ ให้พร้อมใช้สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนแบบคละชั้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๔) ทำความเข้าใจชุดคำถามที่มีอยู่ในแต่ละกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากคำถาม (question) เป็นกลวิธีการสอนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาศักยภาพทางปัญญาหรือการคิดเชิงจริยธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถจดจำคำถามได้และตั้งคำถามต่อผู้เรียนอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่ต้องจดใส่กระดาษไปอ่านให้ผู้เรียนฟัง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธา รู้สึกมั่นใจในความรู้ความสามารถในตัวผู้สอน รวมถึงบ่งบอกถึงการเตรียมพร้อมสำหรับการสอนมาเป็นอย่างดีของผู้สอนอีกด้วย

๕) ผู้สอนประเมิน สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ที่อยู่ในคู่มือ เพื่อนำผลการประเมินผลมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมเรียนรู้เชิงบวกให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้วิธีการให้คำแนะนำผู้เรียนเชิงสร้างสรรค์ และเป็นกัลยาณมิตร

๖) เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งเสร็จแล้ว ผู้สอนจะต้องทำการประเมินการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ใช้แบบประเมินเพื่อพัฒนาการสอนที่อยู่คู่มือเล่มนี้ โดยเขียนบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ทุกครั้ง เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในการจัดการเรียนรู้ของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๗) ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ส่งเสริม สนับสนุน ให้คำชี้แนะการเรียนรู้แก่ผู้เรียน กระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วยศักยภาพ ความสามารถของตนเอง ให้คำชี้แนะแก่ผู้เรียน แทนการออกคำสั่ง ไม่สอน ไม่บอกคำตอบ เน้นการชวนคิด ให้กำลังใจและให้พลังความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียน เชียร์ให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการทำงาน ระดมไอเดีย ออกแบบการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ ความรู้พื้นฐานสำหรับการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๑
ที่มาและความสำคัญ	๑
วัตถุประสงค์	๒
หลักการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๓
องค์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๓
แนวทางการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้	๔
บทบาทของพระสอนศีลธรรมแบบคละชั้น	๔
ส่วนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๗
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-๓)	๗
โครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๗
แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๙
กิจกรรมที่ ๑ ชีวิตที่หวังแทน	๑๑
กิจกรรมที่ ๒ ของใคร ใครก็รัก	๑๘
กิจกรรมที่ ๓ รักกันให้เป็น	๒๔
กิจกรรมที่ ๔ ภาษามงคล	๓๓
กิจกรรมที่ ๕ ทางเสื่อม	๔๐
กิจกรรมที่ ๖ เด็กดี มีมารยาท	๕๔
กิจกรรมที่ ๗ จังหวะแห่งสติ	๖๕
กิจกรรมที่ ๘ เมล็ดพันธุ์แห่งความดี	๗๐
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖)	๗๖
โครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๗๖
แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๗๘
กิจกรรมที่ ๑ รักกันไว้เถิด	๘๐
กิจกรรมที่ ๒ ของเขา เราอย่าเอา	๘๖
กิจกรรมที่ ๓ รักดี เคารพกัน	๘๙
กิจกรรมที่ ๔ คนจริง พูดความจริง	๙๔
กิจกรรมที่ ๕ พูดจาดี สามัคคีกัน	๙๗
กิจกรรมที่ ๖ พูดจาสุภาพ มีคนชอบ	๑๐๐
กิจกรรมที่ ๗ พูดจาดี มีประโยชน์	๑๐๓
กิจกรรมที่ ๘ การแบ่งปัน เป็นสิ่งสวยงาม	๑๐๗
กิจกรรมที่ ๙ ต้นไม้แห่งความโกรธ เกลียด	๑๑๐
กิจกรรมที่ ๑๐ ไม่เห็นผิดเป็นชอบ	๑๑๓

กิจกรรมที่ ๑๑ มือถือบุญ	๑๑๖
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับช่วงชั้นที่ ๓ (ม. ๑-๓)	๑๒๑
โครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๑๒๑
แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น	๑๒๓
กิจกรรมที่ ๑ ภาพนี้ในความทรงจำ	๑๒๕
กิจกรรมที่ ๒ ความดีต้องบอกต่อ	๑๒๘
กิจกรรมที่ ๓ รู้ทันสัณนิต พิชิตบุลลี	๑๓๑
กิจกรรมที่ ๔ อ่อนน้อมถ่อมกาย จิตใจสุภาพ	๑๓๕
กิจกรรมที่ ๕ ลิขิตชีวิต พลิกอนาคต	๑๔๑
กิจกรรมที่ ๖ คนดี รู้คุณค่าคน	๑๔๔
กิจกรรมที่ ๗ คนดี รู้คุณค่าสิ่งแวดล้อม	๑๔๘
กิจกรรมที่ ๘ เด็กรุ่นใหม่ หัวใจใฝ่ดี	๑๕๑
กิจกรรมที่ ๙ มีสติ รู้ทันกายใจ	๑๕๖
ภาคผนวก	๑๖๑
สาระความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น	๑๖๒
เทคนิคการตั้งคำถาม RCA เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน	๑๗๓
แบบประเมินผลงานหรือชิ้นงานของผู้เรียน	๑๗๕
แบบประเมินการตอบคำถาม	๑๗๗
แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	๑๗๘
แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา	๑๗๙
แบบประเมินเพื่อพัฒนาการสอนของพระสอนศีลธรรม	๑๘๑
แบบประเมินเจตคติต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของผู้เรียน	๑๘๒
บรรณานุกรม	๑๘๔
คณะผู้จัดทำคู่มือ	๑๘๕

ส่วนที่ ๑

ความรู้พื้นฐานสำหรับการจัดการเรียนรู้ศิลปะแบบคละชั้น

ที่มาและความสำคัญ

ปัจจุบันการเกิดวิกฤตความเสื่อมถอยด้านศีลธรรม คุณธรรมลดลง โดยเฉพาะวิกฤติปัญหาด้านศีลธรรม คุณธรรมในเด็กเยาวชนที่มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม การล่วงละเมิดทางเพศ การทะเลาะวิวาท การกลั่นแกล้ง การรังแก ยาเสพติด การติดสื่อสังคมออนไลน์ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญู และคุณภาพหรือการมีสัมมาคารวะ เป็นต้น ปัญหาศีลธรรมในเด็กเยาวชนจึงเป็นหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่จะต้องให้ความสำคัญเพื่อการป้องกัน การแก้ไขเพื่อบ่มเพาะศีลธรรมอันดีงามให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชน สำนักงานพระสอนศีลธรรม มีพันธกิจสำคัญในการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และมารยาทชาวพุทธในเด็กและเยาวชน โดยการสนับสนุน ส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมเข้าไปทำหน้าที่ขับเคลื่อนศีลธรรมในสถานศึกษา ภายใต้บทบาทหน้าที่หลักสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่ ๑) เป็นผู้ช่วยสอนพระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๒) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมศีลธรรมสำหรับผู้เรียน ๓) การตรวจสอบธรรมศึกษา ๔) การส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนวิถีพุทธ เพื่อปลูกฝังศีลธรรมในเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในปัจจุบันอัตราการเกิดลดลงส่งผลให้มีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จากผลการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๕ พบว่า มีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า ๑๒๐ คน จำนวน ๑๔,๗๗๗ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๑๘ ของโรงเรียนในสังกัดทั้งหมด ซึ่งมีจำนวน ๒๙,๔๔๙ แห่ง จึงส่งผลทำให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น (Multigrade Teaching) สถานศึกษาจัดผู้เรียนที่เรียนต่างชั้น ต่างอายุ ต่างกลุ่ม ต่างระดับความสามารถมาเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จากข้อมูลดังกล่าว จึงทำให้สำนักงานพระสอนศีลธรรมได้ทำการสำรวจข้อมูลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจำนวน ๓๕ ศูนย์อำนวยการโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๖ พบว่า สถานศึกษาได้มอบหมายให้พระสอนศีลธรรมจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นเป็นส่วนมากคิดเป็นร้อยละ ๖๑.๗๑ % โดยแบ่งเป็นสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ มากที่สุด รองลงมาคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ตามลำดับ ปัญหาจากการสอนแบบคละชั้นของพระสอนศีลธรรม พบว่า พระสอนศีลธรรมไม่รู้ว่าจะสอนเนื้อหาอะไร ควรนำเนื้อหาใดมาสอนผู้เรียน แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นควรเป็นอย่างไร ควรใช้สื่อการเรียนรู้ใดในการสอน รวมถึงประเมินผลการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นอย่างไร จากปัญหาข้างต้นทำให้ส่งผลต่อความมั่นใจในการสอน คุณภาพการจัดการเรียนรู้ของพระสอนศีลธรรม และส่งผลต่อคุณภาพทางการเรียนรู้ศีลธรรมในตัวผู้เรียน ผู้เรียนไม่มีความสุขในการเรียนรู้ ขาดการพัฒนาทักษะทางด้านศีลธรรมอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจหรือคุณธรรม และด้านปัญญาของผู้เรียนอย่างแท้จริง

สภาพปัญหาข้างต้น สำนักงานพระสอนศีลธรรมจึงได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนาคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นสำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

โดยวิธีการจัดประชุมสนทนากลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholder) ได้แก่ ผู้บริหารโครงการพระสอนศีลธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ศึกษานิเทศก์ ครูสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแบบคละชั้น และพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ๑) จำเป็นต้องสร้างคู่มือชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้พระสอนศีลธรรมใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นในโรงเรียน รวมถึงครูผู้สอนในโรงเรียนจะได้อาศัยเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมอีกด้วย ๒) หลักการจัดการเรียนรู้ ควรเน้นจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก หรือส่งเสริมการใฝ่รู้ใฝ่ดี (active learning) นำปรากฏการณ์ปัญหาทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน มาให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม การทำงานเป็นทีมแบบเพื่อนช่วยเพื่อนหรือพี่ช่วยน้อง ควรใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) ให้คำชี้แนะ แนะนำผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ การคิด และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ๓) เนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรเป็นเรื่องที่ง่ายใกล้ตัวผู้เรียน และผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง ช่วงชั้นที่ ๑ ควรส่งเสริมการละเว้นความชั่ว ทำความดี พัฒนาสติสมานิติ โดยนำหลักธรรมเบญจศีลเบญจธรรมมาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ ๒ ส่งเสริมความเป็นสังคมแห่งกัลยาณชนในผู้เรียนทั้งสามด้าน คือ การกระทำทางกาย การกระทำทางวาจา และการกระทำทางใจ โดยนำหลักธรรมกุศลกรรมบถ ๑๐ มาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และช่วงชั้นที่ ๓ ส่งเสริมการทำมาตุภูมิ ทั้งประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และสังคม โดยนำหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ มาใช้เป็นฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔) การประเมินผลการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น ควรให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน มากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน เน้นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียนตามช่วงชั้น

สำนักงานพระสอนศีลธรรม ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของปัญหาข้างต้น จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่พระสอนศีลธรรมข้อที่ ๒ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมศีลธรรมของผู้เรียน โดยชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นที่จัดทำขึ้น จะเป็นเครื่องมือและแนวทางที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับพระสอนศีลธรรม สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้พระสอนศีลธรรมมีการวางแผนและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าชัดเจน เป็นระบบ เกิดความรู้สึกระมัดระวัง มั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบคละชั้นมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด มีความสุขในการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนา เกิดการพัฒนาในตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา จากชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นที่ได้พัฒนาขึ้น

วัตถุประสงค์

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ดังนี้

๑. เพื่อให้พระสอนศีลธรรมใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นสำหรับผู้เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

๒. เพื่อให้พระสอนศีลธรรมสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ศีลธรรมแบบคละชั้น ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

หลักการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น

การจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อยู่บน หลักการสำคัญ ๖ ประการ ดังนี้

๑. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการนำปรากฏการณ์ปัญหาทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงใกล้ตัวผู้เรียน มาให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้วิธีการป้องกันและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง เช่น ปรากฏการณ์ใน ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

๒. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ศีลธรรมแบบเชิงรุก (Active learning) โดยใช้ ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon-Based) ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้จากผู้อื่น การ เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม (Cooperative) การรวมพลังทำงานเป็นทีม (Collaborative) เพื่อเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ใน การเรียนรู้ร่วมกัน การปรับตัว การทำงานร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันแบบเพื่อนช่วยเพื่อน หรือพี่ช่วยน้อง

๓. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดกลุ่มผู้เรียนทำกิจกรรม ที่มีพัฒนาการและระดับความสามารถใน การเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน เพื่อให้บรรยากาศในห้องเรียนมีความสุข สนุกสนาน โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ หลากหลายเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียน เช่น เกม กิจกรรม นิทานคุณธรรม บทบาทสมมติ เพลงคุณธรรม ภาพยนต์สั้น ข่าวเหตุการณ์ในปัจจุบัน การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ กระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการ หรือ กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานคุณธรรม เป็นต้น

๔. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะชีวิตทางศีลธรรมของผู้เรียน โดยเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ ผู้เรียนได้นำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่มีในตนเอง จากประสบการณ์ที่ได้รับในชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้ในวิถี ชีวิตจริงของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองวิถีพุทธที่ดีต่อตนเอง สังคม ครอบครัว วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้ อย่างถูกต้อง

๕. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการถอดบทเรียน สะท้อนการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลงอันเกิดจากประสบการณ์ปฏิบัติกิจกรรมหรือฝึกฝนพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และ ความคิดเห็นร่วมกัน จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถเชื่อมโยงบทเรียนที่ผ่านการจัดการความรู้ จากการถอดบทเรียน ไปสู่การวางแผนและพัฒนาฝึกฝนพัฒนาศีลธรรมของตนเองในสถานการณ์ชีวิตจริงได้

๖. เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้การชี้แนะทางการ เรียนรู้แก่ผู้เรียน (Learning Coaching) กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การสังเกตปรากฏการณ์ปัญหาทางสังคม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชีวิตจริง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ดี และทำความดีร่วมกัน

องค์ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น

โครงสร้างของกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนประถมศึกษา ขนาดเล็ก ในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วยหัวข้อสำคัญ ดังนี้

๑) **ชื่อกิจกรรม** การนำเสนอกิจกรรมให้มีความน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ และสอดคล้องกับสาระ หลักของกิจกรรม

๒) **สาระสำคัญ** การกำหนดสาระสำคัญของเนื้อหา ประสบการณ์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากผู้เรียนได้รับการปลูกฝังหรือการพัฒนาจากผู้สอนด้วยเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้

๓) **จุดประสงค์การเรียนรู้** ในแต่ละกิจกรรมจะเป็นเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ ซึ่งจะสอดคล้องกับสาระสำคัญของศีลธรรมที่ได้กำหนดไว้

๔) **ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้** ประกอบด้วย การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่คิดโดยใช้กระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่หลากหลาย การให้ผู้เรียนได้สังเกตปรากฏการณ์เป็นฐานในการเรียนรู้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองในลักษณะเป็นกลุ่มแบบคละชั้น รวมถึงการสะท้อนผลการปฏิบัติหลังจากการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

๕) **สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้** ในแต่ละกิจกรรมจะระบุสื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้ ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่วางไว้อย่างชัดเจน

๖) **การวัดและประเมินผล** เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรวจสอบตามสภาพจริงของผู้เรียน ทั้งการสังเกตพฤติกรรมหรือกระบวนการปฏิบัติ (Behavior/Process) ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ (Progress) และประเมินผลงานหรือชิ้นงาน (Produce) ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในระหว่างเรียนและหลังจากการเรียนรู้

แนวทางการวัดและประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

การประเมินผลการเรียนรู้ศีลธรรมให้คุณค่าความสำคัญกับการประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ เน้นการประเมินเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผ่านวิธีการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และผู้สอนให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน “การประเมินการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์จะให้คุณค่าความสำคัญกับการเรียนรู้ในผลการประเมินที่เน้นการพัฒนามากกว่าการตัดสินผลการเรียน” โดยมีแนวทางในการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนดังนี้

๑. สังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่สะท้อนถึงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในคู่มือ

๒. ผู้สอนประเมินผลงานหรือชิ้นงานของผู้เรียน ที่สะท้อนถึงความรู้ ทักษะการเรียนรู้ทางศีลธรรมของผู้เรียนหลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินผลงานของผู้เรียนที่กำหนดไว้ในคู่มือ

๓. ผู้เรียนสะท้อนคิด (Reflect) ของตนเองที่สะท้อนถึงองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม รวมถึงแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองในอนาคต โดยใช้แบบประเมินการสะท้อนคิดหรือการตอบคำถามแบบ RCA ที่กำหนดไว้ในคู่มือ

บทบาทของพระสอนศีลธรรมแบบคละชั้น

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น (Multigrade) นั้น พระสอนศีลธรรมมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) กล่าวคือ ให้คำชี้แนะทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติหรือสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง บทบาทผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น มีดังนี้

๑. **สร้างศรัทธาไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน** ผู้สอนจะต้องพูดจาสุภาพ อ่อนโยนต่อผู้เรียนทุกคน ไร้อคติ คิด พูด ทำด้วยจิตที่เมตตาต่อผู้เรียน มีความเอื้ออาทรต่อผู้เรียน ให้การดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เปรียบเทียบความรู้ ความสามารถของผู้เรียนกับคนอื่น ๆ แต่งกายดี เหมาะสมกับสมณสาธูป ถูกต้องตามกาลเทศะ

ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญา ปฏิบัติสิ่งใดๆ ต่อผู้เรียนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เชื่อมั่นว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพ สามารถพัฒนาได้ตามความเหมาะสม

๒. สร้างการยอมรับนับถือกับผู้เรียน ผู้สอนจะต้องยิ้มแย้มแจ่มใส ทักทายผู้เรียนด้วยท่าที น้ำเสียงที่เป็นมิตร มีความเห็นอกเห็นใจ ใต้อถามทุกข์สุขของผู้เรียน เข้าใจปัญหาของผู้เรียนทั้งเรื่องการเรียนหรือปัญหาอื่นๆของผู้เรียน พูดคุยกับผู้เรียนในเรื่องที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องอื่นที่ผู้เรียนสนใจ กล่าวขอบคุณหรือขอโทษผู้เรียนตามแต่ละโอกาส และยอมรับความคิดเห็นหรือเหตุผลที่แตกต่างของผู้เรียน

๓. ปฏิบัติต่อผู้เรียนด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องให้เกียรติผู้เรียน ให้ความยุติธรรมกับผู้เรียน ให้ความเสมอภาคโดยไม่แบ่งแยก ให้ความปลอดภัยทั้งร่างกายและจิตใจ และมอบสิ่งที่ดีและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

๔. ตรงความสนใจ เอาใจใส่ ติดตาม และประคับประคองผู้เรียน ผู้สอนจะต้องลำดับกิจกรรมตามธรรมชาติและความสนใจ ปรับกิจกรรมให้เหมาะกับสถานการณ์ ดูแลกระบวนการเรียนรู้ ฝ่าติดตามความก้าวหน้า และประคับประคองจนเกิดการเรียนรู้

๕. รับฟังผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ไม่ด่วนสรุป ไม่ด่วนตัดสิน ไม่ด่วนสวนกลับ ผู้สอนจะต้องตั้งใจฟังสิ่งที่ผู้เรียนต้องการสื่อสาร สังเกตภาษากายที่ผู้เรียนแสดงออก ซักถามข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ให้โอกาสผู้เรียนเสนอสิ่งที่ต้องการ ตอบสนองผู้เรียนด้วยวิธีการที่นุ่มนวล และมีความอดทนต่อถ้อยคำ และคำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ ของผู้เรียน

๖. กระตุ้นให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สอนจะต้องถามผู้เรียนว่าต้องการเรียนรู้สิ่งใด ถามผู้เรียนว่ามีเป้าหมายการเรียนรู้อย่างไร ให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเป้าหมายการเรียนรู้ของตน ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป้าหมายของตนกับบุคคลอื่น ให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง

๗. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีวินัยในการเรียนรู้และนำตนเองได้ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนวางแผนไปสู่เป้าหมายด้วยตนเอง สอบถามและติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ให้การสะท้อนคิดความมีวินัยในการเรียนรู้ของตนเอง ชื่นชมเมื่อแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในการเรียนรู้ และยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากการมีวินัยในตนเอง

๘. กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้สอนจะต้องให้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง ให้นำเสนอกระบวนการเรียนรู้ของตนกับบุคคลอื่น ติดตามให้ปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ให้การสะท้อนคิดประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้ และเปิดโอกาสให้ปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ที่ดีกว่าเดิม

๙. กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดอย่างหลากหลาย ผู้สอนจะต้องตั้งคำถามให้ผู้เรียนคิด ให้ออกแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้แลกเปลี่ยนกระบวนการคิดกับเพื่อน จำลองสถานการณ์ให้สร้างสรรค์นวัตกรรม ให้การสะท้อนคิดถึงกระบวนการคิดของตนเอง

๑๐. ใช้พลังคำถามกระตุ้นการคิดขั้นสูงด้านต่างๆ ของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องใช้คำถามปลายเปิด ถามที่ละคำถามและให้เวลาคิด ถามคำถามที่สัมพันธ์กับความคิดรวบยอด ถามให้ผู้เรียนให้เหตุผลสนับสนุนคำตอบของตน และให้ข้อมูลย้อนกลับที่ไม่เฉลยคำตอบ แต่ตั้งใจให้คิดต่อ

๑๑. ให้ผู้เรียนเลือกและตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนจะต้องถามความต้องการของผู้เรียน เปิดโอกาสให้เลือกและตัดสินใจ ให้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง แลกเปลี่ยนประสบการณ์การตัดสินใจกับผู้เรียน และให้ผู้เรียนสะท้อนคิดการเลือกและตัดสินใจของตนเอง

๑๒. ให้กำลังใจและเสริมพลังความเชื่อมั่นในความสามารถของตน ผู้สอนจะต้องพูดให้กำลังใจผู้เรียน ชี้ให้ผู้เรียนเห็นความเก่งของตนเอง ชี้ให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการการเรียนรู้ของตนเอง ไม่พูดถึงความล้มเหลวแต่ให้มองความสำเร็จที่อยู่ข้างหน้า และให้ผู้เรียนสะท้อนคิดการมีกำลังใจและความเชื่อมั่นของตน

๑๓. ให้ผู้เรียนประเมินตนเองและสะท้อนคิดสู่การปรับปรุงและพัฒนา ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนทบทวนความก้าวหน้าของตนเอง ถ้ามผู้เรียนถึงจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงผลงาน ให้ผู้เรียนประเมินผลงานของตนด้วยเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกัน ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และกำหนดประเด็นที่ต้องปรับปรุงพัฒนาตนเอง และให้ผู้เรียนสะท้อนคิดถึงกระบวนการและผลลัพธ์ของการปรับปรุงพัฒนาตนเอง

๑๔. กระตุ้นแรงจูงใจภายในและความต้องการเรียนรู้สิ่งที่ท้าทาย ผู้สอนจะต้องชี้แนะให้เห็นว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ชี้แนะให้เห็นความสำเร็จในอดีตของผู้เรียน ชี้แนะให้เห็นผลลัพธ์ในอนาคตหลังการเรียนรู้ ชี้ให้เห็นความท้าทายของสิ่งที่กำลังเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งที่ท้าทายกับผู้เรียน

๑๕. สื่อสารและสร้างบรรยากาศที่กระตือรือร้นและเอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องพูดแสดงความสนใจและตื่นต้นต่อความคิดเห็นของผู้เรียน พูดชื่นชมพฤติกรรมที่ดีของผู้เรียนด้วยสีหน้าท่าทางตื่นต้น แสดงพฤติกรรมที่ตื่นต้นอย่างคาดไม่ถึงในคุณภาพผลงานของผู้เรียน แสวงหาจุดเด่นในผลงานของผู้เรียนและกล่าวชื่นชมด้วยความจริงใจ และสร้างอารมณ์ขันสอดแทรกกิจกรรมและสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้

๑๖. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นและพยายามในการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องชี้แนะให้เห็นว่าความสำเร็จเกิดจากความมุ่งมั่นพยายาม ชี้แนะให้เห็นความก้าวหน้าหลังใช้ความมุ่งมั่นพยายาม ชื่นชมเมื่อผู้เรียนแสดงออกถึงการใช้ความมุ่งมั่นพยายาม ออกแบบกิจกรรมให้ท้าทายความสามารถของผู้เรียนอย่างพอดี และให้สะท้อนคิดถึงผลลัพธ์ของการมีความมุ่งมั่นพยายาม

ส่วนที่ ๒ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นช่วงชั้นที่ ๑ (ป.๑-๓)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงชั้นที่ ๑ เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเว้นจากการทำชั่ว ทำดี และพัฒนาสติขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการของผู้เรียน

โครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้น

โครงสร้างเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมศีลธรรมผู้เรียนช่วงชั้นที่ ๑ ได้แก่ หลักธรรมเบญจศีล เบญจธรรม ความกตัญญูทเวที มารยาทชาวพุทธ และสติสัมปชัญญะ มีรายละเอียด ดังนี้

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๑	ชีวิตที่ห่วงแหน	เบญจศีลและเบญจธรรมคู่ที่ ๑ ได้แก่ ปาณาติบาต -เมตตากรุณา	ปาณาติบาต เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นการเบียดเบียนกัน ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต โดยจะต้องยึดคุณธรรมความเมตตากรุณาต่อสัตว์ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ต้องรักและเอ็นดูสัตว์ เนื่องจากสัตว์ทุกตัวทุกนามต่างก็รักตัว กลัวตาย ต่างมีความรัก ความห่วงแหนชีวิตของตนด้วยกันทั้งนั้น ขณะเดียวกันก็ต้องมีความระมัดระวังและไม่เข้าใกล้สัตว์ที่มีพิษด้วย
๒	ของใคร ใครก็รัก	เบญจศีลและเบญจธรรมคู่ที่ ๒ ได้แก่ อทินนาทาน-สัมมาอาชีวะ	อทินนาทาน เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นการไม่ลักขโมย ไม่ฉก หรือหยิบฉวยของผู้อื่นไปโดยมิได้รับอนุญาตมาเป็นของตน ย่อมทำให้ทั้งตนเองและผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน การรู้จักทำกิจการงานด้วยวิธีการที่ถูกต้อง หรือประกอบอาชีพที่สุจริต ย่อมทำให้สังคมเกิดความสันติสุข
๓	รักกันให้เป็น	เบญจศีลและเบญจธรรมคู่ที่ ๓ ได้แก่ กามสุมิฉฉาจาร - ความสำรวมอินทรีย์	กามสุมิฉฉาจาร การงดเว้นจากการละเมิดคนรัก ละเมิดทางเพศผู้อื่น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะในเด็กวัยเรียนที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ที่อาจนำไปสู่การละเมิดทางเพศตามมา การสำรวมอินทรีย์ระวัง เคารพสิทธิในร่างกายของผู้อื่น และการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดทางเพศ ย่อมทำให้ตนเองปลอดภัยได้

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๔	ภาษามงคล	เบญจศีลและเบญจธรรมคู่ที่ ๔ ได้แก่ มุสาวาท-ความซื่อสัตย์	มุสาวาท เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นจากการพูดโกหก พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ และพูดส่อเสียดกัน รวมถึงพูดให้ร้ายผู้อื่น ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง ความแตกแยก ทำให้ตนเองและผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน เสียหาย ก่อนพูดจึงต้องคิด พิจารณาไตร่ตรองอย่างแยบคายถี่ถ้วน แล้วจึงพูดด้วยความจริงอันเป็นวาจาสุภาสิต
๕	ทางเสื่อม	เบญจศีลและเบญจธรรมคู่ที่ ๕ ได้แก่ สุราเมรัย มัชชะ ปะมาทัฏฐานา - สติ	สุราเมรัย มัชชะ ปะมาทัฏฐานา เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นจากการดื่มสิ่งของมีนเมา สิ่งเสพติดทุกชนิด รวมถึงเครื่องดื่มต่าง ๆ เช่น น้ำอัดลม เป็นต้น ที่ก่อให้เกิดโทษผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย การฝึกให้ผู้เรียนมีสติรู้เท่าทัน แยกแยะว่าสิ่งใดเป็นยาเสพติด จะช่วยให้ตระหนักโทษของยาเสพติด ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย และยังก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว สังคม และประเทศชาติอีกด้วย
๖	เด็กดี มีมารยาท	มารยาทชาวพุทธ	เด็กรุ่นใหม่หรือเด็ก Gen Alpha เป็นเด็กที่เก่ง เรียนรู้ได้เร็ว คำนึงกับเทคโนโลยีมาก ใช้ Social media ในการ update ข้อมูลต่าง ๆ นาเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้และการทำงาน แต่มักไม่อดทน ไม่ตรงเวลา รักอิสระ มีสังคมอากาศของตนเอง ขาดทักษะทางสังคม มักหลงลืมรากเหง้าความเป็นไทยของตนเอง โดยเฉพาะเรื่องมารยาท การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีมารยาทต่อผู้อื่น จะช่วยให้มีอุปนิสัยที่อ่อนน้อมถ่อมกาย จิตใจสุภาพ เนื่องจากการแสดงมารยาทที่ดีต่อกันเป็นอารมณฺ์เชิงบวก ส่งผลที่ดีต่อสังคม อารมณฺ์จิตใจ และร่างกายได้ดีด้วยกัน

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๗	จังหวะแห่งสติ	สติสัมปชัญญะ	การเจริญสติเป็นการฝึกเฝ้าสังเกตและดูแลตนเองทั้งทางกาย วาจา และใจ การฝึกสติแบบเคลื่อนไหวความรู้สึกตัวรู้เท่าทันต่อการเคลื่อนไหวทางกายขณะปัจจุบัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีสติ รู้จักความระมัดระวังการเคลื่อนไหวหรือการกระทำในสิ่งต่าง ๆ ของตนเองในกิจวัตรประจำวันมากยิ่งขึ้น
๘	เมล็ดพันธุ์แห่งความดี	กตัญญูกตเวทิตี	ความกตัญญูกตเวทิตี เป็นคุณลักษณะของบุคคลผู้มีจิตสำนึกรู้คุณค่าของผู้อื่น โดยกระทำตอบแทนต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้นๆ ด้วยความรักปรารถนาดีอันปราศจากเงื่อนไขใด ๆ การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทิตีพ่อแม่หรือผู้ปกครอง จะเป็นการส่งเสริมและบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ให้เติบโตใหญ่ในจิตใจของผู้เรียน และผู้เรียนจะเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้อื่น สังคม และประเทศชาติต่อไป

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ สาระสำคัญเน้นด้านเว้นจากการทำชั่ว ทำดี และการทำจิตใจให้ผ่องใส โดยเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม ความกตัญญูกตเวทิตี มารยาทชาวพุทธ การเจริญสติและสมาธิ สำหรับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ดังนี้

๑. เบญจศีล-เบญจธรรม

๑. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติให้มีความรักความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น สิ่งมีชีวิต และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเรา ใช้สติกำกับตนเองในการไม่เบียดเบียน หรือทำร้ายชีวิตผู้อื่น

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหลัก เตือนตนเองไม่ให้หยิบฉวยใช้สิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต

๓. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้หลักความถูกต้องและความพอดี ไม่แย่งชิงของ (ผู้เป็นที่) รักของผู้อื่น รวมถึงการให้เกียรติต่อเพศสภาพด้วยศักดิ์ความเป็นมนุษย์

๔. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการพูดแต่ความจริง ไพเราะ ถูกกาลเทศะ ใช้เหตุผล และเป็นประโยชน์ ด้วยจิตปรารถนาดีต่อกัน ให้เกียรติกัน มุ่งสร้างความสามัคคี รู้จักเตือนตนไม่ให้พูดปด พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพื่อเจ้า นินทา

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการมีสติรู้สึกตัว เตือนตนให้กิน อยู่ ดู ฟังเป็น ใช้สิ่งของและเทคโนโลยีอย่างถูกต้องพอดี ไม่หลง ไม่เสพสิ่งที่ไม่ดีต่อร่างกาย จิตใจ

๖. การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแนวอริยสัจ ๔ ที่มีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมกับวัย และการดำเนินชีวิตในสถานการณ์จริง

๒. มารยาทชาวพุทธ

๑. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตนตามมารยาทชาวพุทธเพื่อแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติระมัดระวังการใช้คำพูดในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีสติ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตรในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

๓. ความกตัญญูกตเวทิต

๑. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทิต ต่อพ่อแม่และครอบครัว ครู อาจารย์ และชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้วิธีคิดตามแนวของโยนิโสมนสิการในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมกันและใช้สอยทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่าง รู้คุณค่าและพอเพียง

๔. สติและสัมปชัญญะ

๑. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกสวดมนต์แปลในบทที่ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน มีความหมายต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง และการแผ่เมตตาให้ทั้งตนเอง ผู้อื่น และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

๒. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สติสัมปชัญญะเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว เช่น สุขภาวะการกิน อยู่ ดู ฟัง เล่น ใช้สิ่งของและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ระมัดระวัง และปลอดภัย

๓. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกสมาธิ การมีจิตจดจ่อต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เล่น และทำงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถจดจำความหมาย ความรู้ที่สำคัญ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยาก ฝืน สั่งเกต กำกับตนเองให้ทำงานจนสำเร็จ

๔. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการแยกแยะความแตกต่างระหว่างอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ข้อเท็จจริงและสามารถจัดการอารมณ์ความรู้สึกของตนเองอย่างมั่นคงและเป็นปกติสุข

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน ทบทวนและสะท้อนความคิดเห็นหลังจากปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อให้เข้าถึงคุณค่า ความศรัทธาอย่างมีปัญญา

“..แนวทางการจัดกิจกรรมศีลธรรมแบบคณะชั้นในคู่มือเล่มนี้ เป็นเพียงแนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่านั้น ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์เพื่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนได้ โดยอยู่บนพื้นฐานหลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้นที่ได้กำหนดไว้..”

กิจกรรมที่ ๑ ชีวิตที่หวงแหน

๑. สารสำคัญ

ปาณาติบาต เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นการเบียดเบียนกัน ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต โดยจะต้องยึดคุณธรรมความเมตตากรุณาต่อสัตว์ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ต้องรักและเอ็นดูสัตว์ เนื่องจากสัตว์ทุกตัวทุกนามต่างก็รักตัว กลัวตาย ต่างมีความรักความหวงแหนชีวิตของตนด้วยกันทั้งนั้น ขณะเดียวกันก็ต้องมีความระมัดระวังและไม่เข้าใกล้สัตว์ที่มีพิษด้วย

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนระบุโทษของการเบียดเบียนสัตว์และประโยชน์ของการไม่เบียดเบียนสัตว์ได้
๒. ผู้เรียนสามารถกำหนดวิธีการแสดงความรักความกรุณาต่อสัตว์เลี้ยงได้
๓. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงนั้นด้วยความรักความกรุณาได้
๔. ผู้เรียนมีความรักความปรารถนาดีต่อสัตว์ และเพื่อนร่วมชั้นเรียน

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงที่ตนเองชอบ

- ๑) นักเรียนชอบสัตว์เลี้ยงใดบ้าง
- ๒) ที่บ้านของนักเรียนมีสัตว์เลี้ยงอะไรบ้าง
- ๓) ทำไมนักเรียนจึงชอบเลี้ยงสัตว์ตัวนั้น
- ๔) ถ้ามีคนมารังแก ทำร้ายสัตว์เลี้ยงของเรา นักเรียนชอบหรือไม่ เพราะอะไร

๔. ผู้สอนกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้โดยการเล่านิทานเรื่อง “เด็กตรึงผึ้ง” ให้ผู้เรียนฟัง โดยมีเนื้อเรื่องย่อดังนี้

“มีเด็กคนหนึ่ง พอเห็นผึ้งแล้วอยากได้ แต่ก็ไม่รู้วิธี จึงเอาไม้ตรึงผึ้งและเอาก่อนหินขว้างรังผึ้งตกลงมา ผึ้งผึ้งแตกรัง บินมารุมต่อยเด็กคนนั้นจนบวมไปหมดทั้งตัว เด็กคนนั้นร้องไห้ เจ็บปวดแสนสาหัส โชคดีที่แม่มาพบเข้า จึงได้รับพาไปโรงพยาบาลให้หมอรักษาได้ทัน ถ้าไม่มีใครไปพบก็จะต้องตาย เพราะทพิษของผึ้งไม่มีไหว”

๕. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้คำถามกระตุ้นความคิดผู้เรียน ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ดังนี้

- ๑) นักเรียนควรเอาแบบอย่างของเด็กที่ทำร้ายรังผึ้งหรือไม่ เพราะอะไร
- ๒) โทษหรือผลร้ายของเด็กคนนั้น ที่ได้เบียดเบียนและทำร้ายรังผึ้ง คืออะไรบ้าง
- ๓) ถ้าเด็กคนนั้นไม่ทำร้ายรังผึ้ง จะเกิดผลดีกับตัวเขาเองและรังผึ้งอย่างไรบ้าง

๔) เมื่อนักเรียนเห็นสัตว์มีพิษ แม้เราจะไม่ทำร้ายเขาก็ตาม แต่เราต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลสัตว์มีพิษนั้นด้วย เช่น งู ตะขาบ ผึ้ง ต่อ อื่นๆ เป็นต้น ไข่หรือไม่ เพราะอะไร

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓-๔ คนแบบคละชั้น (ชั้น ป.๑-๒-๓) เพื่อทำกิจกรรม “ชีวิตที่หวงแหน” จากนั้นให้ผู้เรียนตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมาจับฉลากชื่อสัตว์เลี้ยง (ผู้สอนควรกำหนดเป็นสัตว์เลี้ยง ที่เป็นมิตรเป็นคุณกับมนุษย์ และผู้เรียนสามารถที่จะแสดงความเมตตากรุณาได้ตามกำลังของผู้เรียน ตัวอย่างเช่น สุนัข แมว ปลา นก ไก่ กระต่าย เป็นต้น หรือจากคำตอบของผู้เรียนจากขั้นที่ ๑ ข้อที่ ๓.๑)

๗. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิด และสืบเสาะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ตำรา หนังสือ หรือแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เกี่ยวกับวิธีการแสดงความรักความกรุณาต่อสัตว์เลี้ยงของกลุ่ม ลงใบงานกิจกรรมที่ ๑ การทำความดีต่อสัตว์เลี้ยง โดยจัดทำในลักษณะแผนผังความคิด (mind mapping)

๘. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน โดยนำเสนอกลุ่มละ ๕ นาที

๙. ผู้เรียนแต่ละคนเลือกวิธีการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงที่กลุ่มตนเองได้สร้างสรรค์พัฒนาขึ้น ที่ตนเองสนใจ ๑-๒ วิธีการ นำไปทดลองปฏิบัติกับสัตว์เลี้ยงของตนเองที่บ้าน ภายใน ๑ สัปดาห์ พร้อมบันทึกผลการปฏิบัติกับสัตว์เลี้ยงของตนเอง ลงในแบบบันทึกการทำความดี เพื่อส่งผู้สอนในการทำกิจกรรมครั้งถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช้วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้เรียนกลุ่มเดิมร่วมกันถอดบทเรียนจากปฏิบัติกับสัตว์เลี้ยงของตนเอง ลงในใบงานกิจกรรมที่ ๒ ผลการทำความดีต่อสัตว์ ตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

๑) ความรู้สึกชอบ/ความประทับใจ จากการปฏิบัติกับสัตว์เลี้ยงนั้นคืออะไร

๒) การปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยง เกิดผลดีกับนักเรียน และเกิดผลดีกับสัตว์นั้นอย่างไร

๓) ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงนั้นคืออะไรบ้าง

๔) แนวทางปรับปรุงเพื่อให้การปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงของตนเองดีขึ้น ควรทำอย่างไร

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๕ นาที ผู้สอนชื่นชมผลงานและความสามารถในการทำความดีด้วยความรักกรุณาต่อสัตว์เลี้ยงทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

๕. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ชีวิตที่หวงแหน” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่าทุกชีวิตรักตัวกลัวตาย หวงแหนชีวิตของเขา หรือไม่ เพราะอะไร

C : จากการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงที่ผ่านมา นักเรียนสามารถปฏิบัติต่อเพื่อนในชั้นเรียนด้วยความรักความกรุณาได้หรือไม่ เพราะอะไร

A : นักเรียนจะปฏิบัติต่อเพื่อนในชั้นเรียน ด้วยความรักความกรุณาด้วยวิธีการใดบ้าง

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. นิทานเรื่องตึ๊งตึ้ง
๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ การทำความดีต่อสัตว์เลี้ยง
๓. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ผลการทำความดีต่อสัตว์เลี้ยง
๔. แบบบันทึกการทำความดีต่อสัตว์เลี้ยง
๕. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๖. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ระบุโทษของการเบียดเบียนสัตว์และประโยชน์ของการไม่เบียดเบียนสัตว์ได้	การตอบคำถาม	ประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. กำหนดวิธีการแสดงความรักความกรุณาต่อสัตว์เลี้ยงได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. สามารถปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงนั้นด้วยความรักความกรุณาได้	การปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยง	แบบประเมินการทำความดี	ระดับดีขึ้นไป
๔. มีความรักความปรารถนาดีต่อสัตว์ ไม่เบียดเบียน รังแกหรือทำร้าย	การปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยง	แบบประเมินการทำความดี	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “ทำความดีต่อสัตว์เลี้ยง”

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดว่า สัตว์เลี้ยงที่นักเรียนจะต้องดูแลเป็นมิตร ให้คุณ ให้โทษ กับคนอย่างไร และหากนักเรียนจะดูแลให้ดีด้วยความรักความกรุณา นักเรียนควรปฏิบัติ อย่่างไรต่อสัตว์เลี้ยงนั้น

เป็นมิตรกับคนอย่างไร	ชื่อสัตว์เลี้ยงที่ต้องดูแล	ให้คุณกับคนอย่างไร
ให้โทษกับคนอย่างไร		ควรจะดูแลให้ดีอย่างไร

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
.....

แบบบันทึกการทำความดีต่อสัตว์เลี้ยง
(สำหรับนักเรียนบันทึกผล)

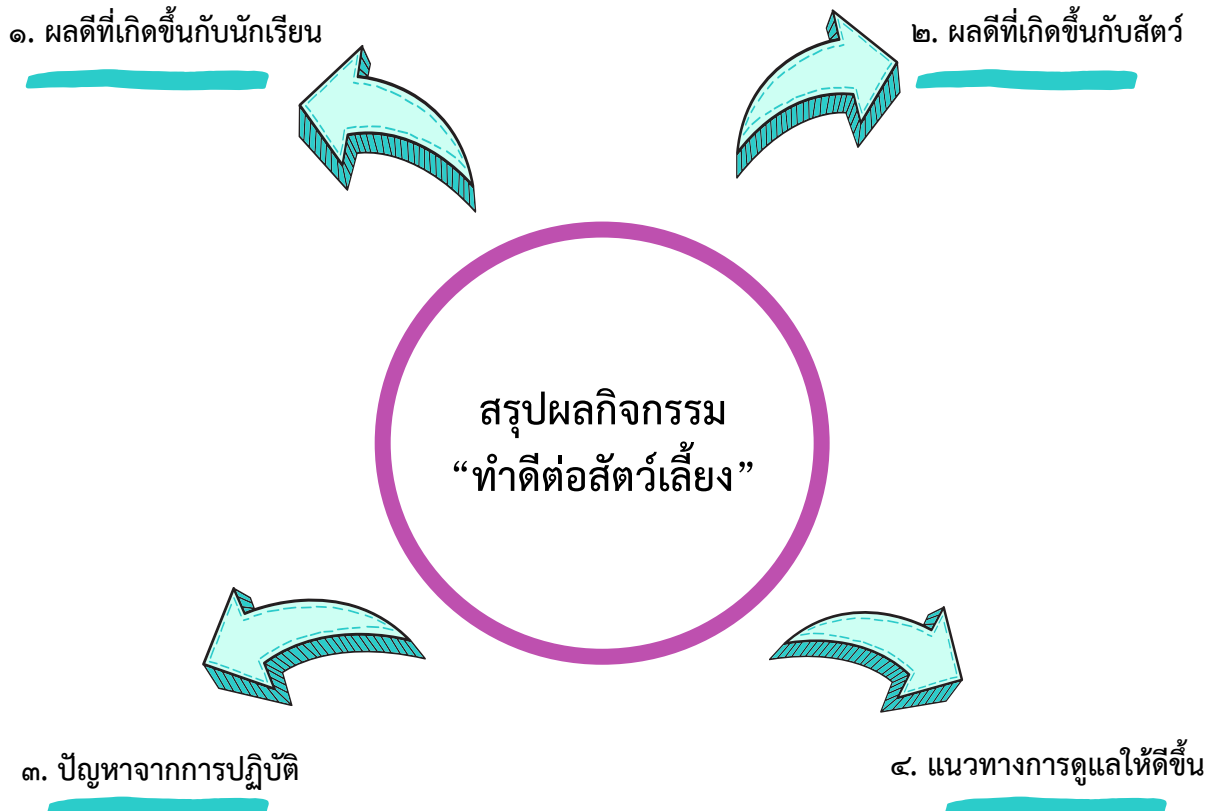
ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนบันทึกผลการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงของตนเอง ตามจำนวนครั้งที่นักเรียนได้ปฏิบัติ

ชื่อสัตว์เลี้ยงที่ดูแล.....			
ครั้งที่	วัน/เดือน/พ.ศ./เวลา	วิธีการปฏิบัติ/การดูแล	ผลที่เกิดขึ้นกับสัตว์
๑			
๒			
๓			
๔			
๕			

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ผลการทำความดีต่อสัตว์เลี้ยง

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันสรุปผลการทำความดีต่อสัตว์เลี้ยงตามหัวข้อที่กำหนดให้ โดยวาดภาพ และตกแต่งระบายสีให้สวยงาม ตามความถนัดและความคิดสร้างสรรค์

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
.....

กิจกรรมที่ ๒ ของใคร ใครก็รัก

๑. สารสำคัญ

อทินนาทาน เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นการไม่ลักขโมย ไม่ฉก หรือหยิบฉวยของผู้อื่นไป โดยไม่ได้รับอนุญาตมาเป็นของตน ย่อมทำให้ทั้งตนเองและผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน การรู้จักทำกิจการงานด้วยวิธีการที่ถูกต้อง หรือประกอบอาชีพที่สุจริตธรรม ย่อมทำให้สังคมเกิดความสันติสุข

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนระบุโทษของการลักขโมยและผลดีของการไม่ลักขโมยได้
๒. ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์วิธีการไม่ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นได้
๓. ผู้เรียนรู้จักมีความเคารพ ซื่อสัตย์ ไม่ละเมิดด้วยการขโมยสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการไม่ขโมยสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ดังนี้
๑) นักเรียนมาโรงเรียนได้เงินจากคุณพ่อคุณแม่หรือผู้ปกครอง หรือไม่ และ ๒) ถ้ามีคนมาลักขโมยน้ำ ขนม และอาหารของเรา จะรู้สึกอย่างไร

๔. ผู้สอนชวนสนทนาพูดคุยต่อว่า “แสดงว่าทุกคนต่างมีของรักของหวง ไม่ชอบให้ใครมาหยิบ ฉก แอบขโมยสิ่งของของเราไปเป็นของตนเอง ใช่หรือไม่”

๕. ผู้สอนกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้โดยการเปิดคลิปวิดีโอ “ความซื่อสัตย์ของเด็กญี่ปุ่น” ให้ผู้เรียนรับชมและสังเกตเรื่องราวต่าง ๆ ที่อยู่ในคลิปวิดีโอ

๖. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้คำถามกระตุ้นความคิด ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ดังนี้

- ๑) เด็กที่อยู่ในคลิปวิดีโอ นำเอากระเป๋าสตางค์ไปคืนเจ้าของ เป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะอะไร
- ๒) ในสังคมเราถ้ามีคนแบบเด็กๆ ที่อยู่ในคลิปวิดีโอ นักเรียนคิดว่าสังคมเราจะเป็นอย่างไร
- ๓) ถ้าเด็กเหล่านั้นไม่นำกระเป๋าสตางค์ไปคืนเจ้าของ จะเกิดสิ่งที่ไม่ดีอะไรกับเด็กๆ เหล่านั้น
- ๔) ถ้านักเรียนอยู่ในเหตุการณ์คลิปวิดีโอ นักเรียนจะทำอย่างไร ทำไมจึงทำเช่นนั้น

๗. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓-๔ คน (คณะชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นแต่ละกลุ่มรับใบงานกิจกรรมที่ ๑ ของรักเขา เขาต้องได้คืน ใครก็รัก เพื่อร่วมกันระดมความคิดหาวิธีการแสดงความซื่อสัตย์ที่มีต่อสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่น

๘. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตนเอง ที่หน้าชั้นเรียน โดยนำเสนอกลุ่มละ ๓ นาที
๙. ผู้สอนเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำวิธีการที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรม ไปใช้ชีวิตจริงของตนเองภายใน ๑ สัปดาห์ พร้อมบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรม ลงในแบบบันทึกคุณสมบัติของคนดี เพื่อส่งผู้สอนในการทำกิจกรรมครั้งถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้สอนนำพาผู้เรียนฝึกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช่วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้เรียนกลุ่มเดิมร่วมกันถอดบทเรียนจากปฏิบัติกิจกรรมของตนเองร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม ลงในใบงานกิจกรรมที่ ๒ ดอกไม้แห่งความซื่อสัตย์ ตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

๑) ผลดีที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการปฏิบัติต่อความซื่อสัตย์ต่อทรัพย์สินของผู้อื่น

๒) ผลดีที่เกิดขึ้นกับเจ้าของสิ่งของหรือทรัพย์สินนั้น

๓) สิ่งที่ได้ดีจากการปฏิบัติต่อความซื่อสัตย์ต่อทรัพย์สินของผู้อื่น

๔) สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติต่อความซื่อสัตย์ต่อทรัพย์สินของผู้อื่น

๕) แนวทางที่ควรปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติต่อความซื่อสัตย์ต่อทรัพย์สินของผู้อื่นให้ดียิ่งขึ้น

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๕ นาที

๕. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ของใคร ใครก็รัก” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่าการมีความซื่อสัตย์ ไม่ขโมยสิ่งของหรือทรัพย์สินผู้อื่นมาเป็นของตนเอง เป็นสิ่งที่ควรกระทำตลอดไปในชีวิต หรือไม่

C : ถ้านักเรียนทำความดีโดยไม่ลักขโมยสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่น จะเกิดสิ่งที่ดีกับนักเรียนและคนอื่น อย่างไร

A : หลังจากนั้นเมื่อเจอสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของเรา นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอ ความซื่อสัตย์ของเด็กญี่ปุ่น
๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ คนดีที่ซื่อสัตย์
๓. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ดอกไม้แห่งความซื่อสัตย์
๔. แบบบันทึกคุณสมบัติของคนดี
๕. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๖. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ระบุโทษของการลักขโมยและผลดีของการไม่ลักขโมยได้	การตอบคำถาม	แบบตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. สามารถสร้างสรรค์วิธีการไม่ลักขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. รู้จักมีความเคารพ ซื่อสัตย์ ไม่ละเมิดด้วยการขโมยสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน	การนำเสนอผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “ของรักเขา เขาต้องได้คืน”

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดหาวิธีการแสดงความซื่อสัตย์ต่อสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ ดังนี้

สถานการณ์ที่เกิดขึ้น	วิธีการที่ควรปฏิบัติต่อสิ่งของ หรือทรัพย์สินของผู้อื่น
๑. นักเรียนมองเห็นครุฑลิ้มกระเป่าเงินไว้ที่ห้องเรียน	
๒. นักเรียนเห็นปียวัฒน์ทำปากหายในห้องเรียน	
๓. นักเรียนเห็นสมหมายลืมโทรศัพท์มือถือไว้ที่สนามฟุตบอล	
๔. นักเรียนเห็นเงินแบงค์ ๑๐๐ บาท ของแม่ตกล่นอยู่ใต้โต๊ะห้องนั่งเล่นในบ้าน	
๕. นักเรียนไปทำบุญที่วัด แต่เห็นเงินเหรียญ ๑๐ บาท วางอยู่บนพื้นในศาลาวัด	
๖. นักเรียนเห็นปากกาที่สวยงามวางอยู่บนอ่างล้างหน้าในห้องน้ำ	
๗. นักเรียนไปซื้อสบู่ที่ร้านค้า แม่ค้าทอนเงินเกินมา ๕ บาท	
๘. นักเรียนเห็นเงิน ๑๐ บาท ของใครก็ไม่รู้วางอยู่บนสนามหญ้าที่สนามเด็กเล่น	

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ดอกไม้แห่งความซื่อสัตย์

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปผลการทำกิจกรรมคุณสมบัติของคนดีของตนเองร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม

**ผลจากการทำกิจกรรม
“คุณสมบัติของคนดี”**

ผลดีที่เกิดขึ้นกับตนเอง
 ๑.....
 ๒.....
 ๓.....
 ๔.....

ผลดีที่เกิดกับเจ้าของทรัพย์สิน
 ๑.....
 ๒.....
 ๓.....
 ๔.....

สิ่งที่ทำได้ดีจากการปฏิบัติ
 ๑.....
 ๒.....
 ๓.....
 ๔.....

สิ่งที่ยังทำได้ไม่ดีจากการปฏิบัติ
 ๑.....
 ๒.....
 ๓.....
 ๔.....

วิธีการปรับปรุงการปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น
 ๑.....
 ๒.....
 ๓.....
 ๔.....

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....

กิจกรรมที่ ๓ รักกันให้เป็น

๑. สารสำคัญ

กาเมศุมิจนจาร เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นจากการล่วงละเมิดทางเพศผู้อื่น ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้กับทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะในเด็กวัยเรียนที่อยู่ในสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ที่อาจนำไปสู่การละเมิดทางเพศตามมา การสำรวมอินทรีย์ระวัง เคารพสิทธิในร่างกายของผู้อื่น และการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดทางเพศ ย่อมทำให้ตนเองปลอดภัยได้

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนสามารถแยกแยะพฤติกรรมการถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศได้
๒. ผู้เรียนสามารถบอกแนวทางการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศได้
๓. ผู้เรียนรู้จักการให้เกียรติ เคารพในสิทธิร่างกายของผู้อื่น

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (ของฉัน ของเธอ ของเรา)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียนโดยการสนทนาเกี่ยวกับของใช้สมบัติส่วนตัวว่ามีอะไรบ้าง (เช่น ปากกา ดินสอ ยางลบ และอื่นๆ เป็นต้น) จากนั้นให้ผู้เรียนทุกคนนำสิ่งของตนเองคนละ ๑ ชิ้น มากองรวมกันไว้บนโต๊ะหน้าชั้นเรียน (ควรวางไว้บนโต๊ะ ในกล่อง หรือตะกร้าก็ได้) จากนั้นให้ทุกคนกลับมาที่นั่งเดิม

๔. ผู้เรียนทุกคนออกมาหยิบสิ่งของที่เป็นของตัวเองกลับคืนไป แล้วกลับไปนั่งที่เดิม จากนั้นผู้สอนตั้งคำถามทีละข้อ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบคำถามช่วยกัน โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ดังนี้

- ๑) ทำไมทุกคนจึงหยิบของของตัวเองได้ถูกต้อง (เช่น จำของตัวเองได้ ฯลฯ)
- ๒) ทำไมไม่มีใครหยิบของของคนอื่น (เช่น ครูสั่ง กลัวเพื่อนว่า ฯลฯ)
- ๓) เป็นไปได้หรือไม่ที่จะมีคนหยิบของของคนอื่น
- ๔) นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เวลาใครมาหยิบของของเราไป

๕. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาต่อว่า “สิ่งของที่เป็นของของเรา เราก็จะรักหวงแหน ไม่มีใครชอบที่ต้องการอยากให้คนอื่นมาพรางสิ่งของ หรือของรักของหวง ของเราไป”

๖. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปความหมายคำว่า “ของฉัน” “ของเธอ” และ “ของเรา” ว่าหมายถึงอะไร โดยผู้สอนจับประเด็นความหมายที่ถูกต้อง แล้วบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน โดยอาจจัดทำเป็นตาราง ๓ ช่อง

ของเรา	ของเธอ	ของเรา

ผู้สอนให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับความหมายของคำดังกล่าว “ของฉัน” หมายถึง สิ่งของที่เป็นสมบัติส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่งที่มีเจ้าของอยู่แล้ว “ของเธอ” หมายถึง สิ่งของที่เป็นสมบัติของผู้อื่น ที่ห้ามไปหยิบ ลักขโมยของเขามาเป็นของตนเอง และ “ของเรา” หมายถึง สิ่งของที่เป็นของส่วนกลางที่เราทุกคนใช้ร่วมกัน ดูแลช่วยกัน

๗. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันระดมความคิดว่า “สิ่งของอะไรบ้างที่เป็นของเรา” (ให้เวลาผู้เรียนคิด) แล้วตอบคำถาม (เช่น ห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ ห้องน้ำ กระดานดำ สนามกีฬา ฯลฯ) จากนั้นผู้สอนสรุปว่า เราเรียกสิ่งของที่คนจำนวนมากใช้ร่วมกันว่า “สิ่งของสาธารณะ” หรือ “ของใช้ส่วนรวม”

๘. ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนเพื่อให้เห็นคุณค่าความสำคัญของของใช้ส่วนรวม “นักเรียนคิดว่า ของใช้ส่วนรวม เราจำเป็นต้องช่วยกันดูแลไหม ทำไมต้องช่วยกันดูแล” จากนั้นถามคำถามเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริงในห้องเรียนของผู้เรียน

๑) ตอนนี้สิ่งของที่อยู่ในห้องเรียน เป็นของฉัน ของเธอ หรือของเรา (เป็นของเรา)

๒) มีสิ่งของอะไรบ้างในห้องเรียนของเรา ที่นักเรียนดูแลแล้ว ไม่สะอาด ไม่เรียบร้อย ดูสกปรก (กระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เช่น โต๊ะ ใต้โต๊ะ เก้าอี้ พื้นห้อง หน้าต่าง กระดาน ฯลฯ)

๓) แล้วนักเรียนจะทำอย่างไรเพื่อให้ห้องเรียนของเราน่าอยู่ น่าเรียน (เก็บ ทำความสะอาด)

๔) เราทุกคนมาช่วยกันดูแลรักษาห้องเรียนของเรา ดีหรือไม่

๙. จากนั้นผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการประชุมวางแผนเพื่อช่วยกันจัด เก็บ รักษา ดูแลทำความสะอาด สิ่งของที่อยู่ในห้องเรียนให้สะอาด น่าอยู่ ได้ด้วยตนเอง (ขั้นนี้ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนคิด วางแผนทำด้วยตนเอง อย่าคิดแทน ทำแทนเป็นอันขาด ต้องให้ผู้เรียนเป็นเจ้าของการออกแบบการทำงานหรือเป็นเจ้าของการเรียนรู้ด้วยตนเอง)

๑๐. เมื่อผู้เรียนลงมือดูแลรักษาสิ่งของให้สะอาดแล้ว ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ของเรา ของเธอ ของเรา” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนมองเห็นห้องเรียนของเราเป็นอย่างไร หลังจากทำความสะอาดเสร็จแล้ว

C : นักเรียนอยากให้ห้องเรียนของเราสะอาด น่าอยู่ น่าเรียนแบบนี้ตลอดไป นักเรียนควรจะต้องทำอย่างไร

A : ถ้านักเรียนอยากให้สิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นของใช้สาธารณะร่วมกัน เช่น สิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่ในบ้าน ที่โรงเรียน ชุมชน หรือในวัดของนักเรียน ให้ใช้ได้ยาวนาน ๆ นักเรียนจะมีวิธีการใช้สิ่งของเหล่านั้นอย่างไร

กิจกรรมครั้งที่ ๒ (ร่างกายของฉัน ฉันเป็นเจ้าของ)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการผีกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และไม่ใช้วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยถามคำถามที่ละเอียดเกี่ยวกับการเคารพในร่างกายของผู้อื่น แล้วบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

๑) ร่างกายของนักเรียน ส่วนไหนของร่างกายที่นักเรียนชอบมากที่สุด (เช่น ตา หู แก้ม จมูก แขน ใบหน้า ขา ผม เป็นต้น) ทำไมนักเรียนจึงชอบร่างกายส่วนนั้นมากที่สุด

๒) สิ่งที่นักเรียนหวงแหนมากที่สุดในร่างกายของตนเอง คืออะไร

๓) นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ถ้ามีเพื่อน หรือคนแปลกหน้ามาจับ มาลวนลาม ละเมิดสิทธิในร่างกายของนักเรียน

๔. ผู้สอนเล่านิทานเรื่อง “ปูกลูกกับส้มเซ่ง” ให้ผู้เรียนฟัง เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิทางกายหรือคุกคามทางเพศของผู้อื่น (ควรอ่านให้ผู้เรียนฟัง)

๕. ผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้สอนถามคำถามที่ละเอียด ดังนี้

๑) การกระทำของเด็กชายนิวตัน และเด็กชายป๊อบ ควรจะเอาเป็นแบบอย่างหรือไม่ เพราะอะไร

๒) โทษของเด็กชายนิวตัน และเด็กชายป๊อบ ที่กลั่นแกล้ง ลวนลามทางเพศผู้อื่น เป็นอย่างไร

๓) เด็กหญิงปูกลูกและเด็กหญิงส้มเซ่ง เมื่อถูกกลั่นแกล้ง ลวนลามทางเพศ เกิดความรู้สึกอย่างไร

๔) ถ้ามีคนมากลั่นแกล้ง ลวนลามละเมิดสิทธิในร่างกายของนักเรียนเช่นนี้ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

๖. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ ๔-๕ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นให้แต่ละกลุ่มทำใบงานกิจกรรมที่ ๑ โดยให้ช่วยกันแยกแยะว่าพฤติกรรมใดเป็นการละเมิดทางเพศในสิทธิร่างกายของผู้อื่น พร้อมทั้งบอกวิธีการป้องกันการล่วงละเมิด จากเรื่องของเด็กหญิงปูกลูกและส้มเซ่ง

๗. จากนั้นให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน จากนั้นให้ผู้เรียนนำผลงานติดไว้บนหลังห้อง (ถ้ามีพื้นที่สามารถติดได้)

๘. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ร่างกายของฉัน ฉันเป็นเจ้าของ” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่าการเคารพสิทธิในร่างกายของผู้อื่น เป็นสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยกลั่นแกล้ง ลวนลามละเมิดสิทธิในร่างกายของเพื่อนหรือไม่

A : ในการอยู่ร่วมกัน นักเรียนจะปฏิบัติตนที่ดีต่อเพื่อนผู้หญิงและเพื่อนผู้ชาย อย่างไร

๙. ผู้สอนให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเคารพสิทธิในร่างกายผู้อื่น ดังนี้

“ร่างกายของเรา เราเป็นเจ้าของ ผู้อื่นไม่มีสิทธิ์ที่จะมารังแก หรือสัมผัสร่างกายของเราแล้วทำให้เรารู้สึกไม่ดี เช่น อึดอัด ไม่ชอบ เจ็บปวด นักเรียนต้องรักษาสิทธิในร่างกายของเราเอง อย่าให้ใครมาลวนลาม ละเมิดหรือคุกคามทางเพศในร่างกายของเรา การที่เพื่อน หรือผู้อื่นมารังแก หรือสัมผัสผม หัว แก้ม ก้น หรืออวัยวะส่วนใดของร่างกายของเรา แล้วทำให้เรารู้สึกไม่ดี โดยเฉพาะการสัมผัสอวัยวะส่วนที่ปกปิด นักเรียนจะต้องรักและหวงแหนร่างกาย ปกป้องตนเอง การแสดงออกโดยเคารพสิทธิร่างกายของผู้อื่น คือ การไม่ล่วงละเมิดสิทธิ

ร่างกายผู้อื่น ทั้งคำพูดและการกระทำ ที่จะทำให้เขาไม่ชอบ โกรธ ไม่พอใจ การให้เกียรติผู้อื่นทั้งคำพูดและการกระทำ และการมีมารยาทคือการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ”

กิจกรรมครั้งที่ ๓ (เรื่องใกล้ตัว ป้องกันได้)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และไม่ใช้วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้สอนเชื่อมโยงความรู้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจากครั้งที่แล้ว โดยถามคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ ดังนี้

๑) ครั้งที่แล้วนักเรียนได้ฟังเรื่องราวของเด็กหญิงปูกุกและเด็กหญิงส้มแซ่ แล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง

๒) ถ้าจะมีคนมาลวนลามร่างกายของเราเหมือนกับเด็กหญิงปูกุกและเด็กหญิงส้มแซ่ นักเรียนจะยอมให้เกิดขึ้นใหม่ ทำไมจึงไม่ยอม

๓) ถ้านักเรียนไม่ยอมให้เรื่องแบบนี้เกิดขึ้นกับนักเรียน นักเรียนคิดว่าจะป้องกันตนเองได้หรือไม่

๔. ผู้สอนเล่ากรณีศึกษา “การล่วงละเมิดทางเพศน้องไบบัว” ให้นักเรียนฟัง เกี่ยวกับภัยคุกคามทางเพศใกล้ตัวผู้เรียน (ผู้สอนควรอ่านให้ผู้เรียนฟัง)

๕. ผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยผู้สอนถามคำถามที่ละข้อ ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่าน้องไบบัวถูกพ่อเลี้ยง ล่วงละเมิดทางเพศ เรื่องอะไร

๒) นักเรียนคิดว่า น้องไบบัวทำถูกต้องหรือไม่ นำเรื่องตนเองถูกพ่อเลี้ยงล่วงละเมิดไปเล่าให้ไบเฟิร์นและคุณครูฟัง เพราะอะไร

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๔-๕ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) แล้วให้แต่ละกลุ่มมารับใบงานกิจกรรมที่ ๒ ภัยร้ายใกล้ตัวหนู รู้ไว้ป้องกันได้ โดยให้ศึกษารายชื่อเรื่อง “การล่วงละเมิดทางเพศน้องไบบัว” แล้วช่วยกันคิดว่า “ถ้านักเรียนต้องตกอยู่ในสถานการณ์นั้น จะหาทางออกอย่างไร” เพื่อหาทางป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

๕. แต่ละกลุ่มนำเสนอแนวทางการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ ที่หน้าชั้นเรียน

๖. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ภัยร้ายใกล้ตัวหนู รู้ไว้ป้องกันได้” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่า ทำไมการถูกล่วงละเมิดทางเพศจึงเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้

C : ถ้านักเรียนไม่ป้องกันตนเองเมื่อถูกล่วงละเมิดทางเพศ จะเกิดผลร้ายอะไรตามมาบ้าง

A : ถ้านักเรียนต้องเจอเหตุการณ์ที่จะมีคนมาลวนลาม ล่วงละเมิดทางเพศของเรา นักเรียนจะหาทางออกอย่างไร

๗. ผู้สอนให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศ คือ

๑) ปกป้องสิทธิในร่างกายของเราโดยการแสดงออกให้ผู้กระทำรู้ในทันทีว่า เราเป็น “เจ้าของ” ในร่างกายของเรา เราไม่ชอบในสิ่งที่เขาทำและเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะทำเช่นนั้น โดยการปฏิเสธทันทีหนีจากเหตุการณ์ และรีบขอความช่วยเหลือ

๒) หลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การเดินตามลำพังไปในที่เปลี่ยว การอยู่ตามลำพังในที่ลับตากับเพศตรงข้าม

๓) เมื่อรู้สึกผิดปกติหรือไม่ชอบมาพากล ให้นักเรียนรีบเลี่ยงออกจากสถานการณ์นั้น ๆ

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. นิทานเรื่อง “ปูกูกกับส้มเซ่ง”
๒. กรณีศึกษาเรื่อง “การล้วงละเมิดทางเพศน้องไบบัว”
๓. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ พฤติกรรมการล้วงละเมิดทางเพศผู้อื่น
๔. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ภัยร้ายใกล้ตัวหนู รู้ไว้ป้องกันได้
๕. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๖. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถแยกแยะพฤติกรรมการถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. สามารถบอกแนวทางการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. รู้จักการให้เกียรติ เคารพในสิทธิร่างกายของผู้อื่น	พิจารณาจากการตอบคำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

นิทานเรื่อง “ปูกูกกับส้มเซ่ง”

ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง เด็กนักเรียนผู้ชาย ๒ คน คือ เด็กชายนิวัตน์ เด็กชายป๊อบ ทั้งสองคนมีนิสัยชอบรังแก กลั่นแกล้งเพื่อนๆ ในห้องเรียน โดยเฉพาะชอบแกล้ง รังแกผู้หญิง เพศที่อ่อนแอกว่า เด็กหญิงปูกูกกับเด็กหญิงส้มเซ่งซึ่งเป็นเพื่อนรักกัน มีอยู่วันหนึ่งช่วงพักเที่ยง เด็กหญิงส้มเซ่งกำลังนั่งถักเปียผมให้เด็กหญิงปูกูกอยู่ใต้ต้นไม้ข้างสนามเด็กเล่น ปรากฏว่าเด็กชายนิวัตน์ เด็กชายป๊อบ เดินเข้ามาแกล้งเด็กหญิงปูกูกกับเด็กหญิงส้มเซ่ง พูดจา ล้อเลียนว่า “ปูกอ้วนดำ” “ส้มตาตี” เด็กชายนิวัตน์ดึงผมและจับแก้มของเด็กหญิงปูกูก เด็กชายป๊อบจับก้นของเด็กหญิงส้มเซ่ง เด็กหญิงปูกูกรู้สึกตกใจ และหวาดกลัวมาก ทำให้ยืนร้องไห้ รู้สึกเสียใจที่เพื่อนร่วมห้องมาทำแบบนี้ เด็กหญิงส้มเซ่งก็รู้สึกอายน่าไม่ชอบ ไม่พอใจเป็นอย่างมาก ทำให้รู้สึกโกรธ ทนไม่ไหว จึงได้ต้อยหน้าเด็กชายป๊อบ ไปหนึ่งที

จากนั้น เด็กหญิงปูกูกกับเด็กหญิงส้มเซ่ง จึงได้วิ่งไปขอความช่วยเหลือกับคุณครูสมศรีที่กำลังเดินมาว่า “คุณครูคะ เด็กชายนิวัตน์ เด็กชายป๊อบ เขารังแก พูดจาล้อเลียนหนู และลวนลามทางเพศมาจับแก้มและจับก้น พวกหนูค่ะ” ครูสมศรีได้ยินดังนั้น จึงเรียกได้เด็กชายนิวัตน์ เด็กชายป๊อบ มาพบที่ห้องครูฝ่ายปกครอง แล้วพูด เด็กชาย ๒ คนว่า “นี่พวกเธอแกล้งเพื่อนอีกแล้วใช่ไหม ทำไมพวกเธอนิสัยไม่ดีแบบนี้ พวกเธอแกล้งเพื่อนผู้หญิง เกินความเหมาะสมแล้วนะ พวกเธอไม่ให้เกียรติผู้หญิง แถมยังไปละเมิดคุกคามทางเพศร่างกายของเพื่อนอีกด้วย ด้วย ครูจะทำโทษพวกเธอ” เด็กชายนิวัตน์ เด็กชายป๊อบ ต่างก็พากันโกหกครู ไม่ยอมรับความจริงว่าไปลวนลาม คุกคามทางเพศร่างกายของผู้อื่น เมื่อครูฝ่ายปกครองค้นถาม ทั้ง ๒ คน จึงยอมรับสารภาพผิด จากนั้นคุณครูก็ให้ เด็กนักเรียนชายทั้งสามคนขอโทษเด็กหญิงปูกูกกับเด็กหญิงส้มเซ่ง แล้วไปวิ่งรอบสนามฟุตบอล ๓ รอบ และกล่าว ตักเตือนว่าครั้งต่อไปอย่าทำอีก หากทำอีกครั้งจะเรียกผู้ปกครอง พ่อและแม่ของพวกเธอ มาพบครูใหญ่ที่โรงเรียน”

เด็กหญิงปูกูก และเด็กหญิงส้มเซ่ง เมื่อกลับจากโรงเรียนไปถึงบ้าน อารมณ์ตกใจ รู้สึกหวาดกลัว ยังไม่หาย พ่อกับแม่ถามว่า “เป็นอะไรลูก” ทั้งสองคนต่างก็ตอบพ่อกับแม่ว่า ถูกเด็กชายนิวัตน์ เด็กชายป๊อบ ลวนลาม ร่างกายของหนูค่ะ เขาดึงผม จับแก้ม จับก้นหนูค่ะ หนูรู้สึกอายน่าและกลัวมากค่ะ” พ่อกับแม่ได้ฟังแล้วรู้สึกโกรธที่ลูก ตนเองถูกรุ้ทำเช่นนี้ วันรุ่งขึ้นพ่อกับแม่ของเด็กหญิงปูกูกและเด็กหญิงส้มเซ่ง ก็ไปที่โรงเรียนเพื่อไปพบครูใหญ่ ว่าจะเอาเรื่องเด็กชายทั้งสองคนอย่างเด็ดขาด ครูใหญ่จึงได้เรียกผู้ปกครองของเด็กชายนิวัตน์ เด็กชายป๊อบ มาพบ ที่โรงเรียนเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาาร่วมกัน จึงได้ข้อสรุปว่า ต่อไปถ้าเด็กชายนิวัตน์และเด็กชายป๊อบ รังแก กลั่นแกล้ง ลวนลามละเมิดทางเพศเพื่อนหรือนักเรียนในโรงเรียนอีกครั้ง จะถูกให้ออกจากโรงเรียน จากเรื่องราวของเด็กชาย นิวัตน์และเด็กชายป๊อบ ดังไปทั่วโรงเรียน เมื่อเพื่อน ๆ ในชั้นเรียนได้ทราบข่าวว่า เด็กชายนิวัตน์และเด็กชายป๊อบ ไปรังแก กลั่นแกล้ง ลวนลามร่างกาย และล่วงละเมิดทางเพศของเด็กหญิงปูกูกกับเด็กหญิงส้มเซ่ง เพื่อน ๆ ใน ห้องเรียนก็ไม่มีใครอยากจะทำเล่นด้วย พากันรังเกียจเด็กชายนิวัตน์และเด็กชายป๊อบ

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ พฤติกรรมการล่วงละเมิดทางเพศผู้อื่น

- คำชี้แจง** ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอ่านนิทานเรื่อง “ปูกุ๊กและส้มเซ็ง” แล้วให้ช่วยกันตอบคำถามต่อไปนี้
๑. การกระทำของเด็กชายนิวตันและเด็กชายปีบ มีการล่วงละเมิดทางคำพูด อะไรบ้าง
 ๒. การกระทำของเด็กชายนิวตันและเด็กชายปีบ มีการล่วงละเมิดทางการกระทำ (ถูกเนื้อต้องตัว) อะไรบ้าง
 ๓. ถ้านักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับปูกุ๊กและส้มเซ็ง จะบอกเรื่องนี้กับใครบ้าง เพราะอะไร
 ๔. เรื่องที่เกิดขึ้นมีใครบ้างที่นักเรียนคิดว่า ไม่ควรไว้วางใจ เพราะอะไร

การกระทำที่เป็นการล่วงละเมิด หรือคุกคามทางเพศผู้อื่น

การล่วงละเมิดทางคำพูด

๑.
๒.
๓.
๔.
๕.

การล่วงละเมิดทางการกระทำ (ถูกต้องตัว)

๑.
๒.
๓.
๔.
๕.

ถ้าหนูเป็นปูกุ๊กและส้มเซ็ง หนูจะบอกเรื่องนี้กับใครบ้าง

๑.
๒.
๓.

เพราะอะไร

.....

ถ้าหนูต้องอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงต่อการถูกละเมิดทางเพศ หนูจะหาทางออกอย่างไร

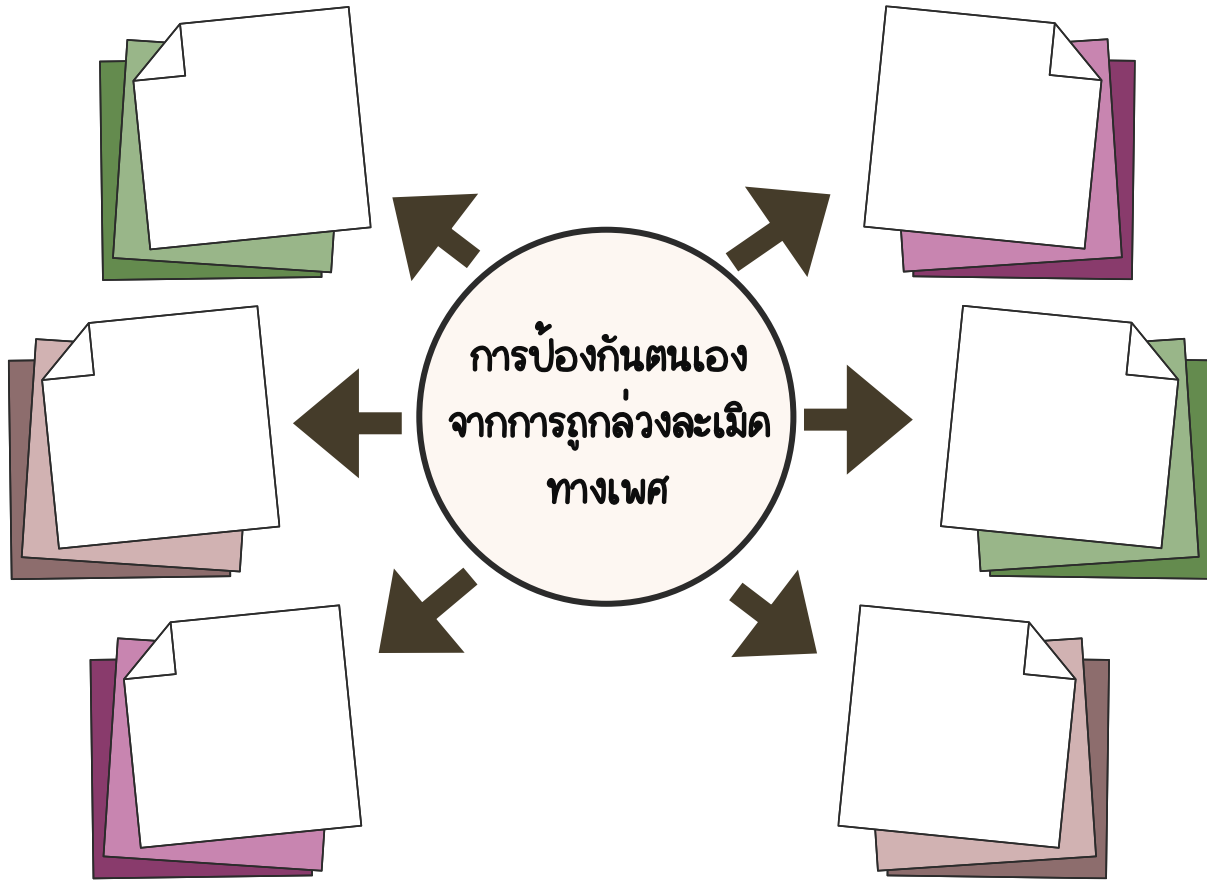
๑.
๒.
๓.
๔.
๕.

เรื่อง “การลวงละเมิดทางเพศน้องไบบัว”

น้องไบบัวและน้องไบเฟิร์นเป็นเพื่อนสนิทกัน ทั้งสองคนมีนิสัยสนุกสนาน ชอบร้องเพลงและเต้นรำ ทุกวันๆ ไบบัวมักจะมาที่บ้านของไบเฟิร์น เพื่อทำการบ้านและร้องเพลงเต้นรำ ไบบัวและไบเฟิร์นมักจะเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้กันฟังเสมอ ๆ สองสามวันที่ผ่านมาไบเฟิร์นสังเกตว่าไบบัวดูเหงาๆ ซึมลง ไม่ค่อยพูดจา ไม่ร้องเพลงเหมือนเคย บางครั้งก็เหม่อลอย เย็นวันหนึ่งหลังจากทำการบ้านด้วยกันที่บ้านของไบเฟิร์น ไบเฟิร์นจึงถามด้วยความเป็นห่วง ไบบัวจึงเล่าให้ไบเฟิร์นฟังว่า ถูกพ่อเลี้ยงมักเข้ามาในห้องนอนของตนเอง พ่อเลี้ยงอ้างว่าจะมาห่มผ้าห่มให้ในห้องนอน เวลาที่แม่ไม่อยู่ พ่อเลี้ยงจะถือโอกาสที่เข้ามาห่มผ้าห่มให้แล้วเอามือมาสอดเข้าไปใต้ผ้าห่มและจับตองตัวของไบบัว บางครั้งก็ลูบคลำ พ่อเลี้ยงให้ไบบัวสัญญาว่าจะไม่บอกใคร จากนั้นพ่อเลี้ยงก็ถือโอกาสทำแบบนี้กับไบบัวอีกหลายครั้ง ไบบัวไม่กล้าบอกใคร เพราะรู้สึกอาย และไม่กล้าเล่าให้แม่ฟัง เพราะแม่คงไม่เชื่อที่ไบบัวพูด วันนี้ไบเฟิร์นมาถามไบบัวจึงได้ตัดสินใจเล่าให้ไบเฟิร์นฟัง ไบบัวก็สบายใจขึ้น หลังจากที่ไบเฟิร์นได้ฟังเรื่องของไบบัว จึงได้พาไบบัวไปหาครูประจำชั้นของทั้งสองคน และเล่าความจริงให้คุณครูฟัง

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ภัยร้ายใกล้ตัวหนู รู้ไว้ป้องกันได้

คำชี้แจง : ให้นักเรียนอ่านเรื่อง “การล่อลวงละเมิดทางเพศน้องไบบัว” แล้วช่วยกันระดมสมองคิดว่า ถ้าหากนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกับไบบัว นักเรียนจะหาทางออกด้วยวิธีการใดได้บ้าง

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
.....

กิจกรรมที่ ๔ ภาษามงคล

๑. สารสำคัญ

มุสวาท เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นจากการพูดโกหก พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ และพูดส่อเสียดกัน รวมถึงพูดให้ร้ายผู้อื่น ส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง ความแตกแยก ทำให้ตนเองและผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน เสียหาย ก่อนพูดจึงต้องคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างแยบคายถี่ถ้วน แล้วจึงพูดด้วยความจริงอันเป็นวาจาสุภาพ

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนสามารถระบุโทษการพูดไม่ดีและคุณประโยชน์ของการพูดที่ดีได้
๒. ผู้เรียนสามารถบอกคำพูดที่ดีเป็นมงคลได้
๓. ผู้เรียนสามารถพัฒนาพฤติกรรมกรการพูดให้มีความสุขภาพ มีความไพเราะได้
๔. ผู้เรียนตระหนักความสำคัญของการพูดด้วยคำพูดที่ดี สุภาพ ไพเราะ มีท่าเสียง

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (ภาษามงคล)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้เรียนยืนขึ้นหรืออาจนั่งจับคู่หันหน้าเข้าหากัน แล้วผู้เรียนพูดคำต่อไปนี้ตามผู้สอนทีละคำ “สวัสดี ยินดี มีน้ำใจ ให้อภัย ไม่เป็นไร ขอขอบคุณ” โดยนำผู้เรียนพูดในลักษณะแบบนี้ ๒-๓ รอบ แล้วให้ผู้เรียนพูดเองบ้าง จากนั้นเพื่อให้เกิดความรู้สึกสนุกสนานมากขึ้น ผู้สอนให้ผู้เรียนสลับคู่กับเพื่อนคนใหม่ แล้วพูดคำดังกล่าวตามผู้สอนตามลักษณะเช่นนี้ ไม่เกิน ๕ นาที แล้วหยุด

๔. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดเพื่อให้ผู้เรียนตอบคำถามร่วมกันทีละข้อ

- ๑) คำพูดที่นักเรียนพูดเมื่อสักครู่นี้ เป็นคำพูดที่ดีหรือไม่
- ๒) คำว่า “สวัสดี ยินดี มีน้ำใจ ให้อภัย ไม่เป็นไร ขอขอบคุณ” เป็นคำพูดที่ดีอย่างไร
- ๓) แล้วคำพูดที่ไม่ดี นักเรียนคิดว่าเป็นคำพูดแบบไหน (คำหยาบ คำโกหก ฯลฯ)
- ๔) ถ้ามีเพื่อน หรือมีใครมาพูดคำพูดที่ไม่ดีใส่เรา นักเรียนจะชอบหรือไม่ชอบ

๕. ผู้สอนเล่านิทานเรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ” ให้ผู้เรียนฟัง โดยมีเนื้อหายุ่อ ดังนี้

“ณ หมู่บ้านชายป่า มีเด็กเลี้ยงแกะคนหนึ่งชอบพูดโกหกเป็นประจำ วันหนึ่งเกิดนึกสนุกอยากแกล้งชาวบ้านจึงร้องตะโกนว่า “ช่วยด้วย ๆ หมาป่ามันจะมากินแกะแล้ว” ชาวบ้านต่างพากันมาช่วย พอเด็กเลี้ยงแกะเห็นชาวบ้านวิ่งหน้าตาตื่นก็หัวเราะด้วยความชอบใจ แล้วชอบเล่นสนุกแบบนี้อีกหลายครั้ง ชาวบ้านก็พากันวิ่ง

หน้าตาตื่นมาช่วยเขาทุกครั้ง และพบว่าพวกเขาถูกหลอกอีกเช่นเคย จนวันหนึ่งหมาป่าก็มาจริง ๆ คราวนี้เด็กเลี้ยงแกะตะโกนให้คนมาช่วยสุดเสียง “ช่วยด้วย ๆ หมาป่ามันจะมากินแกะแล้ว” แต่ครั้งนี้นักล่าไม่มีชาวบ้านออกมาช่วยเด็กเลี้ยงแกะอีกแล้ว เพราะคิดว่าเขาคงจะโกหกอีก สุดท้ายเจ้าหมาป่าจึงกินแกะของเด็กเลี้ยงแกะไปที่ละตัว ๆ จนหมด”

๖. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้คำถามกระตุ้นความคิด ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ดังนี้

- ๑) นักเรียนคิดว่าเด็กเลี้ยงแกะคนนี้ เป็นคนแบบไหน ควรเอาเป็นแบบอย่างที่ดีหรือไม่ อย่างไร
- ๒) เด็กเลี้ยงแกะชอบพูดโกหก แล้วเกิดอะไรขึ้นกับเขา
- ๓) นักเรียนคิดว่าการโกหกคนอื่น จะเกิดผลร้ายอะไรเกิดขึ้นบ้าง
- ๔) ถ้านักเรียนเป็นคนพูดจริง ไม่พูดโกหก จะเกิดผลดีประโยชน์กับนักเรียน และผู้อื่นอย่างไร

๗. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาเพิ่มเติมว่า “นักเรียนอยากได้ยินคำพูดที่ดี ไม่ชอบคนพูดโกหก ไม่ชอบพูดคำหยาบ ไม่ชอบพูดส่อเสียดให้เกิดความแตกสามัคคีแยกกัน พูดในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ใช่หรือไม่ แล้วนักเรียนคิดว่าคำพูดแบบไหน เป็นคำพูดที่ดี มีประโยชน์”

๘. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๓-๔ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดและระบุคำพูดที่เป็นภาษามงคล เมื่อพูดแล้วคนที่ฟัง รู้สึกสบายหู สบายใจ และไม่ทำให้คนพูดและคนฟังเดือนร้อน ลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ ภาษามงคล

๙. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานภาษามงคล ที่หน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที

๑๐. ผู้เรียนเลือกคำภาษามงคลจากใบงานของกลุ่มตนเอง ที่ชอบมากที่สุด ๑ คำ จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนทำกิจกรรมพูดภาษามงคล โดยมีขั้นตอนทำกิจกรรม ดังนี้

- ๑) ผู้เรียนยืนขึ้นหรืออาจนั่งจับคู่หันหน้าเข้าหากัน
- ๒) ให้แต่ละคู่นับเป่ายิงฉุบ คนชนะแทนตัวเองเป็น A คนแพ้เป็นแทนตัวเองเป็น B
- ๓) แต่ละคู่นับสบตากันแล้วยิ้ม เมื่อได้ยินสัญญาณพูด A หรือ B ก็ให้คนนั้นพูดภาษามงคลของตัวเองก่อน (แต่ละรอบผู้สอนควรให้สัญญาณการเล่นเป็น A B, B A หรือ B B A, A B A, A A A, B B B สลับไปมา เพื่อให้เกิดการซึมซับ (assimilation) และฝึกสติในการฟังข้อมูล (mindfulness listening) ของตัวเองด้วย)

๔) ผู้สอนให้ผู้เรียนสลับคู่กันเพื่อนคนใหม่ แล้วให้สัญญาณตามข้อ ๓) โดยให้สลับเปลี่ยนคู่ประมาณ ๔-๕ คู่ทำกิจกรรม เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ส่งเสริมความสนุกในการเรียนรู้อีกด้วย จากนั้นหยุดทำกิจกรรม

๑๑. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ภาษามงคล” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมภาษามงคล

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยพูดคำพูดที่ไม่ดี ไม่เป็นมงคล อย่างไร

A : หลังจากนั้น เมื่อนักเรียนจะพูดภาษามงคลกับผู้ปกครอง พ่อแม่ คุณครู ผู้ใหญ่ และเพื่อนๆ นักเรียนควรใช้คำพูดใดบ้าง

กิจกรรมครั้งที่ ๒ (วาจาดี มีคนรัก)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการผีกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช้วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ถามคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับคำพูดที่ดี ดังนี้

๑) วันนี้ก่อนมาโรงเรียน นักเรียนได้พูดคำพูดที่ดี กับพ่อแม่/ผู้ปกครอง/คุณตา คุณยาย คำว่าอะไร

๒) วันนี้อยู่ที่โรงเรียน นักเรียนได้พูดคำพูดที่ดี กับคุณครู คำว่าอะไร

๓) วันนี้นักเรียนได้พูดคำพูดที่ดี กับเพื่อนๆ คำว่าอะไร

๔. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้เพื่อนๆ ในห้องเรียน ช่วยกันคิดว่า ใครบ้างในห้องเรียนของเราที่ชอบพูดจาไพเราะกับคุณครู พระอาจารย์ เพื่อน ๆ ผู้ใหญ่ แล้วผู้สอนให้ดาวแห่งความดี ๑ ดวง (ครั้งที่ ๑) แล้วกล่าวชื่นชม

๕. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงการพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดจามีหางเสียง ว่ามีข้อดีอย่างไร

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๓-๔ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดทำใบงานกิจกรรมที่ ๒ “พูดอย่างไรให้คนรัก” การพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดจามีหางเสียง ควรจะปฏิบัติอย่างไร

๗. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานพูดจาอย่างไรให้คนรักที่หน้าชั้นเรียน

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “วาจาดี มีคนรัก” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดจามีหางเสียง จะเกิดผลดีกับนักเรียนอย่างไร

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดจามีหางเสียง หรือไม่

A : หลังจากนั้น เมื่อนักเรียนอยู่ในสังคมกับพ่อแม่/ผู้ปกครอง คุณครู ผู้ใหญ่ พระสงฆ์ เพื่อนๆ และพี่ๆ นักเรียนจะพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดจามีหางเสียง อย่างไร

๙. ผู้สอนกล่าวชื่นชมและบอกผู้เรียนทุกคนว่า ต่อไปนี้จะสังเกตการพูดของผู้เรียนทุกครั้ง ถ้าคนใดพูดจาสุภาพ ไพเราะ มีหางเสียงครบ/คะ ผู้สอนจะให้ดาวแห่งความดี ๑ ดวง ต่อครั้งที่ทำกิจกรรม

๔. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑. นิทานเรื่อง “เด็กเลี้ยงแกะ”

๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ ภาษามงคล

๓. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ พูดอย่างไรให้คนรัก

๔. บันทึกดาวแห่งความดี

๕. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

๖. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถระบุโทษการพูดไม่ดี และคุณประโยชน์ของการพูดที่ดีได้	การตอบคำถาม	แบบประเมินตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. สามารถบอกคำพูดที่ดีเป็นมงคลได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. สามารถพัฒนาพฤติกรรมการพูดให้มีความสุขภาพ มีความไพเราะได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ตระหนักความสำคัญของการพูดด้วยคำพูดที่ดี สุภาพ ไพเราะ มีห้วงเสียง	พิจารณาจากการตอบคำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ ภาษามงคล

คำชี้แจง : ให้นักเรียนช่วยกันระดมความคิดจากประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง ยกตัวอย่าง “คำพูดที่ดี ได้แก่คำพูดอะไรบ้าง” โดยระบุดลงในช่องที่กำหนดให้

คำพูดที่ไม่โกหก

.....

.....

.....

.....

.....

คำพูดที่ทำให้คนรัก สามัคคีกัน

.....

.....

.....

.....

.....

คำพูดที่ดี มีคำไหนบ้างจะ

คำพูดที่ไม่หยาบคาย

.....

.....

.....

.....

.....

คำพูดที่ดี มีประโยชน์

.....

.....

.....

.....

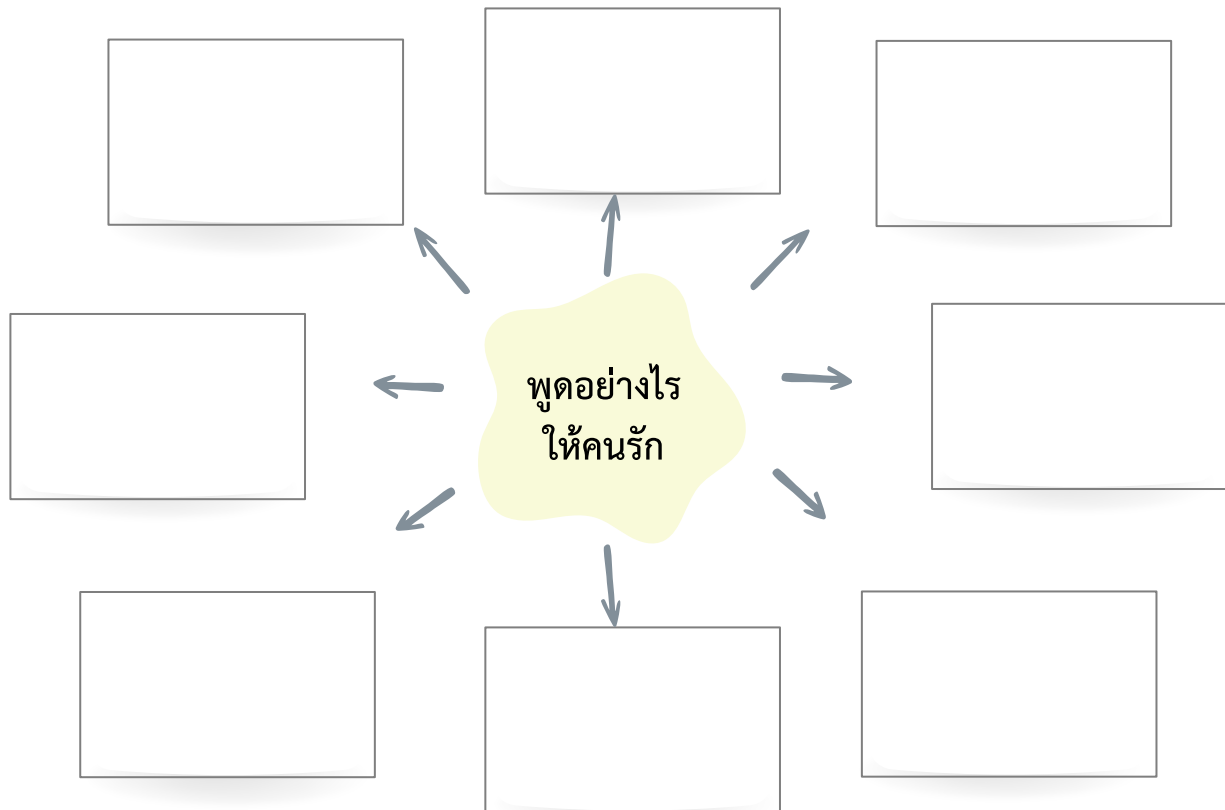
.....

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....

.....

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ พูดอย่างไรให้คนรัก

คำชี้แจง : ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียน “คำพูดที่ไพเราะ สุภาพ มีหางเสียง” ในแผนผังความคิด

กิจกรรมที่ ๕ ทางเลื่อม

๑. สารสำคัญ

สุราเมระยะ มัชชะ ปะมาทัญฐานา เป็นหลักเบญจศีลที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนงดเว้นจากการดื่มสิ่งของมีนเมา สิ่งเสพติดทุกชนิด รวมถึงเครื่องดื่มต่าง ๆ เช่น น้ำอัดลม เป็นต้น ที่ก่อให้เกิดโทษผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย การฝึกให้ผู้เรียนมีสติรู้เท่าทัน แยกแยะว่าสิ่งใดเป็นยาเสพติด จะช่วยให้ตระหนักโทษของยาเสพติด ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย และยังก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว สังคม และประเทศชาติอีกด้วย

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนสามารถแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพกับสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพได้
๒. ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งใดเป็นสารเสพติดที่เป็นอันตรายต่อร่างกายได้
๓. ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงโทษพิษภัยของยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย
๔. ผู้เรียนสามารถบอกวิธีการปฏิเสธ และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยงจากบุคคลอื่นได้
๕. ผู้เรียนตระหนักโทษของยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว

สังคม และประเทศชาติอีกด้วย

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (หนูแยกแยะได้)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโศภาวา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกลสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนสนทนาพูดคุยกับนักเรียนด้วยคำถาม

- ๑) อาหารที่นักเรียนรู้จัก คืออะไร
- ๒) อาหารที่นักเรียนชอบมากที่สุด คืออะไร ทำไมจึงชอบ
- ๓) เครื่องดื่มที่นักเรียนชอบมากที่สุด คืออะไร ทำไมจึงชอบ

๔. ผู้เรียนดูบัตรภาพ จำนวน ๒ หมวด คือ หมวดอาหารที่มีประโยชน์ และหมวดอาหารที่ไม่มีประโยชน์/สารเสพติด พร้อมชื่อภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ดังนี้

๑) หมวดอาหารที่มีประโยชน์ ได้แก่ สปาทเก็ตตี้ พิซซา นม ขนมนึ่ง มะเขือเทศ ไข่กรอก สับปะรด แอปเปิ้ล กล้วย กว๊ายเตี๋ยว แซนดี้วิช น้ำผลไม้ ไข่ไก่ แครอท ข้าวผัด

๒) หมวดอาหารที่ไม่มีประโยชน์/สารเสพติด ได้แก่ กาว บุหรี่ ยาไอ ยาบ้า ไอซ์ ผีนุ สุรา บุหรี่ไฟฟ้า กัญชา เบียร์ น้ำอัดลม ลูกอม สายไหม เยลลี่ ขนมนขบเคี้ยว

๕. ผู้สอนอธิบายขั้นตอนการทำกิจกรรม “หนูแยกแยะได้” ให้ผู้เรียนฟัง ดังนี้

๑) นักเรียนดูบัตรภาพที่ผู้สอนแสดง และผู้สอนอ่านออกเสียง พร้อมกับให้นักเรียนอ่านตาม จากนั้นผู้สอนตั้งคำถามว่า บัตรภาพนี้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ หรือไม่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ

๒) ให้นักเรียนตอบคำถาม หากเห็นว่ามีความเป็นประโยชน์ให้ยกนิ้วโป้งขึ้น ☺ แต่ถ้าเห็นว่าไม่มีความเป็นประโยชน์/สารเสพติด ให้ยกหัวนิ้วโป้งคว่ำลง ☹

๓) เมื่อนักเรียนตอบคำถามครบทุกคนแล้ว ให้ผู้สอนเฉลยว่า บัตรภาพนั้นเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพหรือไม่มีความเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) แล้วแต่ละกลุ่มรับใบงานกิจกรรมที่ ๑ หนูแยกแยะได้ เพื่อช่วยกันแยกแยะว่าอะไรคือสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและไม่มีความเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ

๗. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานการแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและไม่มีความเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ที่หน้าชั้นเรียน

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “หนูแยกแยะได้” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนรู้สึกอย่างไร เมื่อสามารถแยกแยะบัตรภาพได้ถูกต้อง

C : ถ้านักเรียนไปทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นักเรียนคิดว่าสุขภาพร่างกายของนักเรียนจะเป็นอย่างไร

A : ในอนาคตหากนักเรียนต้องพบเจอกับยาเสพติด นักเรียนจะสามารถแยกแยะว่าสิ่งใดเป็นยาเสพติดได้หรือไม่

หมายเหตุ : รูปแบบกิจกรรมสามารถปรับประยุกต์ได้หลายรูปแบบ เช่น การนำเสนอภาพอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและไม่มีความเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ บน Power Point ในกรณีมีทีวีหรือโปรเจ็คเตอร์

กิจกรรมครั้งที่ ๒ (เส้นทางเสื่อม)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช้วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการถามคำถามเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยน ดังนี้

๑) นักเรียนเคยเห็นคนติดยาเสพติด หรือไม่

๒) นักเรียนคิดว่า คนที่ติดยาเสพติด สุขภาพร่างกายจะเป็นอย่างไร

๔. ผู้เรียนเล่นเกมกระดานเส้นทางเสื่อม โดยแบ่งกลุ่มละ ๓-๔ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) โดยผู้สอนอธิบายกติกาในการทำกิจกรรม ดังนี้

๑) วางตัวผู้เล่นบนจุดเริ่มต้น โดยใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนตัวผู้เล่น เช่น ยางลบ

๒) เลือกผู้เล่นคนแรก โดยใช้การโยนลูกเต๋า ใครได้แต้มมากที่สุดเป็นผู้เริ่มเล่นก่อน

๓) เริ่มเล่นโดยการโยนลูกเต๋า และเดินไปตามช่องในตารางตามจำนวนที่โยนลูกเต๋าคือ เริ่มจากจุดเริ่มต้น นับเรียงไปตามลำดับเลขที่อยู่บนตาราง โดยเว้นช่องติดคุก และโรงพยาบาล เมื่อผู้เล่นเดินไปตกที่ช่องใดช่องหนึ่งให้ปฏิบัติตามข้อความที่ระบุไว้ในตาราง เช่น

ให้เล่นต่ออีก ๑ ตา หมายถึง ให้ผู้เล่นโยนลูกเต๋า เพื่อเล่นต่ออีก 1 ตาได้ทันที

ให้พัก ๑ ตา หมายถึง ให้ผู้เล่นหยุดเล่น ๑ ตา แล้วให้เพื่อนคนถัดไปเล่น

ให้เข้าโรงพยาบาล หมายถึง ให้ผู้เล่นเดินไปช่องที่เป็นรูปโรงพยาบาล

๔) ผู้เล่นผลัดกันเล่นตามลำดับ

๕) หากผู้เล่นคนใดถึงเส้นชัยก่อน คนนั้นเป็นผู้ชนะ

๖) เวลาในการเล่นเกม กลุ่มละ ๓๐ นาที (ผู้สอนพิจารณาตามความเหมาะสม)

๕. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “เส้นทางเสื่อม” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการเล่นเกมเส้นทางเสื่อม

C : ถ้าในชีวิตจริงนักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดต่าง ๆ นักเรียนคิดว่าชีวิตนักเรียนจะเป็นอย่างไร

A : หากมีเพื่อนมาชักชวนให้นักเรียนไปทำกิจกรรมที่ไม่ดี เช่น สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ขायยาบ้า นักเรียนจะมีวิธีการหลีกเลี่ยง อย่างไร

๖. ผู้สอนสรุปเพิ่มเติมว่าการที่นักเรียนไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด หรือเครื่องดื่มของมึนเมาต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนใช้ชีวิตได้ราบรื่น ดี และมีความสุขมากยิ่งขึ้น อีกทั้งประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานได้ เพราะสามารถผ่านพ้นอุปสรรคจากการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แต่หากชีวิตเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ชีวิตก็จะวนเวียนอยู่กับแต่ในคุกในตาราง

กิจกรรมครั้งที่ ๓ (ช่วยหนูด้วย)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาด้านประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช่วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. เปิดคลิปวิดีโอ “ลิงขี้เมา” เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

๔. ถามคำถามเพื่อชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่า ทำไมสัตว์ต่าง ๆ ที่อยู่ในคลิปวิดีโอ จึงมีอาการมึนเมา เดินโซเซ

๒) นักเรียนเคยเห็นคนเมาเหล้า ติดยาเสพติด หรือไม่ อาการที่เคยเห็นเป็นอย่างไร

๓) นักเรียนคิดว่า คนติดยาเสพติด เมาเหล้า เราควรอยู่ห่างไกลหรือไม่ เพราะอะไร

๕. ผู้สอนเล่าเรื่องสถานการณ์สมมติบุคคลมาชักชวนให้ลองสิ่งเสพติด ให้ผู้เรียนฟัง โดยมีเรื่องย่อ ดังนี้

เหตุการณ์ที่ ๑ : เด็กชายโป่ง กำลังเดินไปเข้าห้องน้ำที่หลังอาคารเรียน ในขณะที่กำลังยืนรอจะเข้าห้องน้ำ ก็ได้ยินเสียงคนพูดคุยกัน และมีควันลอยอยู่ด้านบน หลังจากนั้นรุ่นพี่ ป. ๖ เดินออกมาจากห้องน้ำเดียวกันหลายคน เมื่อรุ่นพี่เห็นเด็กชายโป่ง ก็ชู้และบังคับ และบอกไม่ให้ฟ้องครู และบังคับให้เด็กชายโป่งสูบบุหรี่

ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนว่า “ถ้านักเรียนอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงเหมือนกับเด็กชายโป่ง นักเรียนจะขอความช่วยเหลือจากใคร และร้องขอความช่วยเหลืออย่างไร” โดยผู้สอนมีตัวเลือกให้ผู้เรียนได้เลือก ได้แก่ ตำรวจ พ่อแม่ ครู เพื่อน

เหตุการณ์ที่ ๒ : เด็กชายโป่งและเด็กชายโต้ง เป็นเพื่อนสนิทกัน กำลังเดินทางไปโรงเรียน ระหว่างทางมีชายเมายาเสพติด ยืนถืออาวุธอยู่ พร้อมทั้งจะทำร้ายทุกคนที่ขวางทาง และนั่นก็เป็นเส้นทางเดียวกับกับที่เด็กชายโป่งและเด็กชายโต้ง จะไปโรงเรียน

ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนว่า “ถ้านักเรียนอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงเหมือนกับเด็กชายโป่งและเด็กชายโต้ง นักเรียนจะขอความช่วยเหลือจากใคร และร้องขอความช่วยเหลืออย่างไร” โดยผู้สอนมีตัวเลือกให้ผู้เรียนได้เลือก ได้แก่ ตำรวจ พ่อแม่ ครู เพื่อน

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) แล้วช่วยกันทำใบงานกิจกรรม “ช่วยหนูด้วย”

๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ช่วยหนูด้วย” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำกิจกรรม “ช่วยหนูด้วย”

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงหรือไม่ นักเรียนมีวิธีการปฏิบัติตนอย่างไร

A : หลังจากนี้ถ้านักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยง นักเรียนจะมีวิธีการปฏิบัติตนเองอย่างไร เพื่อหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยงเหล่านั้น

๔. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑. บัตรภาพ จำนวน ๒ หมวด
๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “หนูแยกแยะได้”
๓. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ “ช่วยหนูด้วย”
๔. แผ่นภาพเกมเส้นทางเสื่อม
๕. ลูกเต๋า
๖. คลิปวิดีโอ ลิงซีเมา
๗. สถานการณ์สมมติ : เด็กชายโป่งและเด็กชายโต้ง

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ผู้เรียนสามารถแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพกับสิ่งที่ไม่ดี ประโยชน์ต่อสุขภาพได้	การตอบคำถาม	แบบประเมินตอบคำถาม	ตอบคำถามได้

๒. ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งใดเป็นสารเสพติดที่เป็นอันตรายต่อร่างกายได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงโทษพิษภัยของยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ผู้เรียนสามารถบอกวิธีการปฏิเสธ และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยงจากบุคคลอื่นได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๕. ผู้เรียนตระหนักโทษของยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว สังคม และประเทศชาติอีกด้วย	พิจารณาจากการตอบ คำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบ คำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ

กล้วย

banana

แอปเปิล

apple

มะเขือเทศ

tomato

แซนด์วิช

sandwich

สับปะรด

pineapple

นม

milk

ไข่ไก่

egg

ขนมปัง

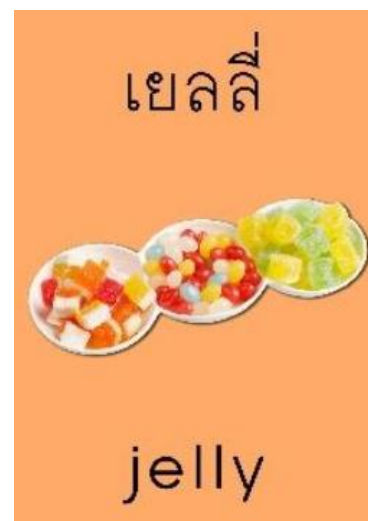
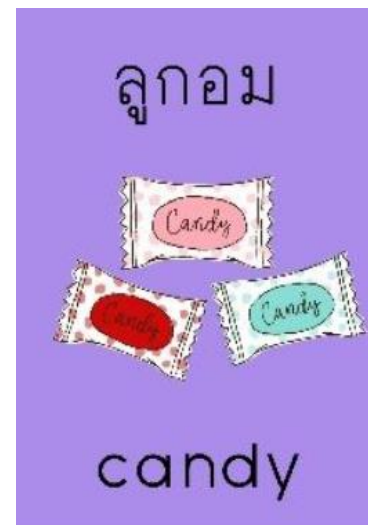
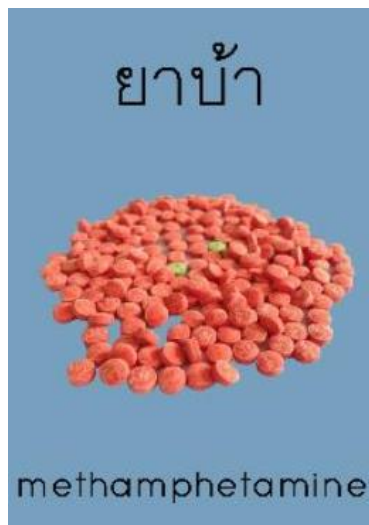
bread

ข้าวผัด

fried rice

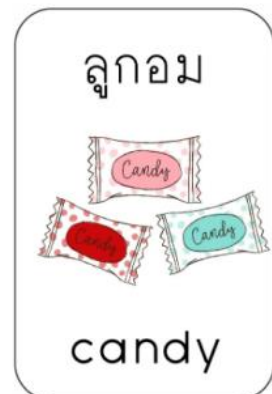
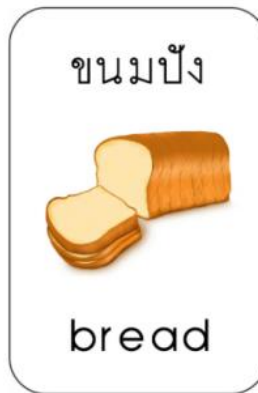
สิ่งที่ไม่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพ

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ หนูแยกแยะได้

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนระบายสีลงในบัตรภาพ สิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพ

ใบเฉลย หนูแยกแยะได้

แซนด์วิช

sandwich

กัญชา

cannabis

ขนมปัง

bread

แอปเปิล

apple

บุหรี่ไฟฟ้า

electronic cigarette

ก๋วยเตี๋ยว

noodle

น้ำอัดลม

soft drink

ลูกอม

candy

กล้วย

banana

บุหรี่

cigarette

นม

milk

สุรา

alcohol

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ “ช่วยหนูด้วย”

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันอ่านข้อความที่กำหนดให้ แล้วเติมคำในช่องว่างให้ถูกต้อง

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	เข้าใกล้	ครู	ตำรวจ	พ่อแม่
				

สารเสพติดให้โทษ เป็นอันตรายต่อร่างกาย เช่น บุหรี่ และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น ถ้านักเรียนพบเห็นคนสูบบุหรี่ **นักเรียนไม่ควร**.....๑.....เนื่องจากควันบุหรี่เป็นอันตรายต่อร่างกายและถ้ามีคนให้นักเรียนลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ **นักเรียนไม่ควรดื่ม** เนื่องจาก.....๒.....ทำลายสุขภาพของนักเรียน

ภัยอันตรายที่ใกล้ตัว เช่น คนเมายาอาละวาด คนดมกาวใต้สะพานลอย อาจทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของเรา นักเรียนควร**บอก**.....๓.....เมื่อพบเห็นคนดมกาว คนเมายาอาละวาด หรือ**แจ้ง**.....๔.....ให้มาจับกุม และควรออกห่างไม่อยู่ใกล้คนเหล่านั้น นักเรียนมีวิธีป้องกันตัวเองจากภัยอันตรายของยาเสพติดได้โดย**อยู่ใกล้**.....๕.....ครอบครัวเป็นสิ่งที่ดีในการป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดกับตัวนักเรียนเอง

สมาชิกกลุ่ม

.....

แบบประเมินผลงานของผู้เรียน (ระบายนี้อัตราภาพ)

คำชี้แจง แบบประเมินนี้ผู้สอนใช้ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการทำใบงาน เมื่อเห็นว่าผู้เรียน
ระบายนี้อัตราภาพถูกต้อง ก็ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับนั้น ๆ เพียงช่องเดียว

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ระบายนี้อัตราภาพ			ผ่าน/ ไม่ผ่าน
		ดีมาก	ดี	พอใช้	
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					
๖					
๗					
๘					
๙					
๑๐					
๑๑					
๑๒					
๑๓					
๑๔					
๑๕					
๑๖					
๑๗					
๑๘					
๑๙					
๒๐					

หมายเหตุ : ได้ระดับดี (๒ คะแนน) ขึ้นไป ถือว่าผ่าน

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดีมาก) ๓ คะแนน	(ดี) ๒ คะแนน	(พอใช้) ๑ คะแนน
ระบายนี้อัตราภาพ	ระบายนี้อัตราภาพสิ่งที่ไม่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพได้ถูกต้องทั้ง ๖ ภาพ	ระบายนี้อัตราภาพสิ่งที่ไม่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพได้ถูกต้องมากกว่า ๓ ภาพ แต่ไม่เกิน ๕ ภาพ	ระบายนี้อัตราภาพสิ่งที่ไม่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพได้ถูกต้อง แต่น้อยกว่า ๓ ภาพ

แบบประเมินผลงานของผู้เรียน (ช่วยหนูด้วย)

คำชี้แจง แบบประเมินนี้ผู้สอนใช้ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการทำใบงาน เมื่อเห็นว่าผู้เรียน
 ระบายสีลงในบัตรภาพถูกต้อง ก็ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับนั้น ๆ เพียงช่องเดียว

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ระบายสีลงในบัตรภาพ			ผ่าน/ ไม่ผ่าน
		ดีมาก	ดี	พอใช้	
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					
๖					
๗					
๘					
๙					
๑๐					
๑๑					
๑๒					
๑๓					
๑๔					
๑๕					
๑๖					
๑๗					
๑๘					
๑๙					
๒๐					
๒๑					
๒๒					
๒๓					
๒๔					
๒๕					

หมายเหตุ : ได้ระดับดี (๒ คะแนน) ขึ้นไป ถือว่าผ่าน

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดีมาก) ๓ คะแนน	(ดี) ๒ คะแนน	(พอใช้) ๑ คะแนน
บอกวิธีการปฏิบัติเสธ ต่อรอง และร้องขอ ความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยงได้	เติมข้อความวิธีการปฏิบัติ เสธ ต่อรอง และร้องขอ ความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยงได้ถูกต้อง ทั้ง ๕ ข้อความ	เติมข้อความวิธีการปฏิบัติ เสธ ต่อรอง และร้องขอ ความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยงได้ถูกต้อง มากกว่า ๓ ข้อความ แต่ ไม่ครบทั้ง ๕ ข้อความ	เติมข้อความวิธีการ ปฏิบัติเสธ ต่อรอง และ ร้องขอความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยงได้ ถูกต้องไม่เกิน ๒ ข้อความ

เฉลยใบงาน ช่วยหนูด้วย

๑. เข้าใกล้
๒. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์
๓. คุณครู
๔. ตำรวจ
๕. พ่อแม่

กิจกรรมที่ ๖ เด็กดี มีมารยาท

๑. สารสำคัญ

เด็กรุ่นใหม่หรือเด็ก Gen Alpha เป็นเด็กที่เก่ง เรียนรู้ได้เร็ว ค้นคว้ากับเทคโนโลยีมาก ใช้ Social media ในการ update ข้อมูลต่างๆ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนรู้และการทำงาน แต่มักไม่อดทน ไม่ตรงเวลา รักอิสระ มีสังคมอากาศของตนเอง ขาดทักษะทางสังคม มักหลงลืมรากเหง้าความเป็นไทยของตนเอง โดยเฉพาะเรื่อง มารยาท การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีมารยาทต่อผู้อื่น จะช่วยให้มีอุปนิสัยที่ดีอ่อนน้อมถ่อมกาย จิตใจสุภาพ เนื่องจากการแสดงมารยาทที่ดีต่อกันเป็นอารมณณ์เชิงบวก ส่งผลที่ดีต่อสังคม อารมณณ์จิตใจ และร่างกายได้ดีด้วยเช่นกัน

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนสามารถระบุสถานการณ์ที่ต้องกล่าวขอบคุณในน้ำใจของผู้อื่นที่มีต่อเราได้
๒. ผู้เรียนสามารถระบุสถานการณ์กล่าวขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น
๓. ผู้เรียนสามารถบอกวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่ออยู่ในที่สาธารณะได้
๔. ผู้เรียนสามารถฝึกการเคารพ การกราบ และการไหว้ได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะได้
๕. ผู้เรียนตระหนักในคุณค่ามารยาทไทยอันเป็นวัฒนธรรมที่งดงามของสังคมไทย

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (เด็กดี รู้จักขอบคุณ)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ฝึกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการกล่าวขอบคุณ โดยการถามคำถามที่ละข้อ ดังนี้

๑) นักเรียนเคยขอบคุณใครบ้างหรือไม่

๒) ทำไมนักเรียนต้องกล่าวแสดงคำขอบคุณต่อบุคคลนั้น

๔. ตัวแทนผู้เรียนอาสาสมัครแสดงบทบาทสมมติ เช่น เมื่อเพื่อนเก็บของที่เราหล่นหายส่งคืนให้แก่เราผู้เป็นเจ้าของ ผู้เรียนกล่าวคำพูดขอบคุณเพื่อน หรืออาจจำลองสถานการณ์สด ผู้สอนแกล้งทำปากกาทดหล่นจากโต๊ะ เมื่อมีผู้เรียนในห้องเดินมาหยิบเก็บของมอบให้ผู้สอน ผู้สอนจึงแสดงขอบใจในน้ำใจของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอน

๕. ผู้สอนให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียน ระหว่างคำว่า “ขอบคุณ” “ขอบใจ” ใช้ต่างกันอย่างไร

“ขอบใจ” ใช้พูดกับคนที่เด็กกว่า ฐานะต่ำกว่าหรือผู้ที่เสมอกัน เราขอบใจในน้ำใจที่เขามีต่อเรา

“ขอบคุณ” ใช้พูดกับคนที่เป็นผู้ใหญ่ หรือมีอาวุโสมากกว่าเรา ผู้ที่ควรให้ความเคารพนับถือ และใช้เป็นคำสุภาพทั่วไป ถ้าเป็นผู้ใหญ่ที่ควรเคารพมาก ๆ หรือเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิ วิทยุฒิ ชาติวุฒิสูง ควรใช้คำว่า “ขอบพระคุณ”

๖. แบ่งกลุ่มละ ๓-๔ คน (แบบละชั้น ป.๑-๒-๓) โดยให้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดถึงสถานการณ์ที่ต้องกล่าวคำขอบคุณ ว่ามีเหตุการณ์หรือเรื่องใดบ้างที่ผู้เรียนควรจะต้องขอบคุณ โดยทำลงในใบงานที่ ๑ “เด็กดี รู้จักขอบคุณ”

๗. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๓ นาที

๘. ผู้เรียนทำกิจกรรมขอบคุณเพื่อนหนึ่งคนในชั้นเรียน ที่อยากจะกล่าวขอบคุณเพื่อนมากที่สุด ที่เพื่อนคนนั้นเคยทำความดีหรือมีน้ำใจต่อตนเอง แต่ผู้เรียนไม่เคยมีโอกาสดำเนินการแสดงความขอบคุณ

๙. ผู้สอนแจกกระดาษ A4 ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เขียนความในใจ ให้ผู้เรียนนึกถึงเพื่อนที่อยากจะขอบคุณ จากนั้นให้เขียนเรื่องเล่าเหตุการณ์ที่เพื่อนคนนั้นได้แสดงการมีน้ำใจต่อเรา โดยย่อ (ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนวาดภาพเหตุการณ์ก็ได้ เพื่อสร้างสรรค์จินตนาการความดี)

๑๐. ผู้เรียนเดินไปหาเพื่อนที่อยากจะขอบคุณ แล้วเล่าความรู้สึกที่อยากจะบอกผ่านตัวหนังสือหรือผ่านภาพ พร้อมกับขอบคุณกันและกัน

๑๑. ผู้สอนกล่าวชื่นชมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีมารยาทในการพูดขอบคุณอยู่เสมอให้เป็นนิสัย เมื่อผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสมากกว่าเรา ได้แสดงการมีน้ำใจต่อเรา เช่น การให้สิ่งของหรือการช่วยเหลืออะไรแก่เรา แม้ว่าสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้นๆ จะไม่ใช่เรื่องใหญ่โตก็ตาม เพราะเวลาที่เราแสดงการขอบคุณบุคคลที่มีน้ำใจต่อเราก็แสดงได้ถึงความเป็นคนดีในตัวเราด้วยเช่นกัน

๑๒. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “เด็กดี รู้จักขอบคุณ” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมเด็กดี รู้จักขอบคุณ

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยแสดงการมีมารยาทกล่าวขอบคุณหรือไม่

A : เมื่อมีผู้แสดงการมีน้ำใจต่อนักเรียน นักเรียนควรแสดงการมีมารยาทอย่างไร

กิจกรรมครั้งที่ ๒ (เด็กดี รู้จักขอโทษ)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสดีด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช่วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการขอโทษ โดยการถามคำถามที่ละข้อ ดังนี้

๑) นักเรียนเคยพูดขอโทษใครบ้างหรือไม่

๒) นักเรียนคิดว่า ทำไมเราต้องกล่าวคำขอโทษ

๔. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอที่น่าสนใจ (ตอนรู้จักขอบคุณและขอโทษ) จากนั้นผู้สอนถามคำถามเพื่อให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนร่วมกัน ดังนี้ ๑) นักเรียนคิดว่า น้องไข่เจียวเป็นเด็กดี หรือไม่ และ ๒) ทำไมจึงคิดว่าน้องไข่เจียว เป็นเด็กดี

๕. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓-๔ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นแต่ละกลุ่มช่วยกันคิดว่ามีสถานการณ์หรือเรื่องใดบ้าง ที่ผู้เรียนจะต้องแสดงมารยาทการขอโทษ โดยทำลงในใบงานที่ ๒ “เด็กดี รู้จักขอโทษ”

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๓ นาที

๗. ผู้เรียนทำกิจกรรมขอโทษเพื่อนคนใดคนหนึ่งในชั้นเรียน ที่อยากจะกล่าวคำขอโทษเพื่อนที่ผู้เรียนเคยทำผิดไว้ แต่ไม่มีโอกาสได้กล่าวคำขอโทษ

๘. ผู้สอนแจกกระดาษ A4 ให้ผู้เรียนแต่ละคนได้เขียนความในใจ พร้อมบอกเหตุผลว่าทำไมจึงอยากขอโทษเพื่อนคนดังกล่าว จากนั้นให้เขียนเรื่องเล่าเหตุการณ์ที่ตนเองเคยกระทำผิดต่อเพื่อนโดยย่อ (ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนวาดภาพเหตุการณ์ก็ได้)

๙. ผู้เรียนเดินไปหาเพื่อนที่อยากจะกล่าวคำขอโทษ แล้วเล่าความรู้สึกที่ทำผิดต่อเพื่อนในวันนั้น พร้อมกับแสดงการขอโทษกันและกัน

๑๐. ผู้สอนกล่าวชื่นชมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีมารยาทในการขอโทษผู้อื่นอยู่เสมอให้เป็นนิสัย เมื่อเห็นว่าตนเองทำผิดไปแล้ว

๑๑. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “เด็กดี รู้จักขอโทษ” โดยการสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมเด็กดีรู้จักขอโทษ

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยแสดงการมีมารยาทกล่าวขอโทษผู้อื่นหรือไม่ การมีมารยาทในการขอโทษคนอื่น เป็นสิ่งที่ควรกระทำเพราะอะไร

A : หลังจากนี้ เมื่อนักเรียนกระทำผิดทั้งที่ตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ นักเรียนจะแสดงมารยาทของการเป็นเด็กที่ดีอย่างไร

กิจกรรมครั้งที่ ๓ (เด็กดี ไม่แข่งคิว)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสดีด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช้วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับมารยาทในที่สาธารณะ โดยการถามคำถามที่ละข้อ ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่า มารยาทในที่สาธารณะมีเรื่องอะไรบ้าง (เช่น การต่อแถวเข้าคิว การทิ้งขยะลงถัง เป็นต้น)

๒) นักเรียนคิดว่า หากคนเราไม่มีมารยาทในที่สาธารณะ จะเกิดผลเสียอะไรบ้าง

๔. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอ น้องไขเจียว “ตอนรู้จักการเข้าคิว” จากนั้นผู้สอนถามคำถามเพื่อให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียน ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่า น้องไขเจียวเป็นเด็กที่ดีมีมารยาทอย่างไร

๒) การมีมารยาทต่อแถวเข้าคิว จะทำให้เกิดประโยชน์ข้อดีต่อนักเรียน และผู้อื่นอย่างไร

๕. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๔-๕ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นแต่ละกลุ่มร่วมกันระบุนเหตุการ์ณที่ต้องต่อแถวเข้าคิวมีเรื่องใดบ้าง พร้อมบอกข้อที่พึงปฏิบัติเมื่อต้องต่อแถวเข้าคิว โดยทำลงในใบงานที่ ๓ “เด็กดี ไม่แซงคิว”

๖. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที เมื่อกลุ่มใดนำเสนอเรียบร้อยแล้ว ให้ทุกคนปรบมือให้กำลังใจเพื่อนที่ออกมานำเสนอ

๗. ผู้สอนกล่าวชื่นชมและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีมารยาทในการต่อแถวเข้าคิวอยู่เสมอ

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “เด็กดี ไม่แซงคิว” โดยการสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมเด็กดี ไม่แซงคิว

C : นักเรียนคิดว่าการเข้าแถวต่อคิว ข้อดีคืออะไร

A : หลังจากนั้น เมื่อนักเรียนเจอสถานการณ์ที่มีการต่อแถวเข้าคิว นักเรียนจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร

กิจกรรมครั้งที่ ๔ (เด็กดี ไหว้สวย กราบเป็น)

ครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสดีด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช่วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับมารยาท

๑) ก่อนมาและกลับจากโรงเรียน นักเรียนไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครองหรือไม่ อย่างไร

๒) เมื่อเดินผ่านคุณครู หรือผู้ใหญ่ นักเรียนยกมือไหว้ สวัสดีหรือไม่

๓) นักเรียนเคยไหว้พระสงฆ์หรือไม่

๔) ทำไมเราต้องไหว้พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ เมื่อไหว้แล้วจะเกิดประโยชน์อะไรกับตนเอง

๓. ผู้สอนสาธิตการไหว้ ๓ ระดับ (หรืออาจเปิดคลิปวิดีโอการไหว้) ได้แก่ พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ หรือบุคคลเสมอกัน ให้ผู้เรียนดู ๓ รอบ หลังจากนั้นขออาสาสมัครผู้เรียน ๑ คนออกมาสาธิตการไหว้พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ ให้ทุกคนดู

๔. ผู้สอนกล่าวชื่นชมผู้เรียนที่เป็นอาสาสมัคร และเชิญชวนให้ผู้เรียนทุกคนชื่นชมอาสาสมัครด้วยการปรบมือ

๕. ผู้สอนให้ผู้เรียนร่วมการฝึกปฏิบัติเรื่องการไหว้พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่พร้อมกัน โดยครูผู้สอนสังเกตคอยแนะนำ แก้ไขให้ถูกต้อง ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

ครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และที่ไม่ใช่วิธีการนั่งสมาธิ)

๓. ผู้สอนตั้งคำถามกระตุ้นความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับมารยาทการกราบ ๑) ผู้เรียนเคยกราบพระสงฆ์ หรือไม่ แล้วกราบอย่างไร และ ๒) ผู้เรียนเคยกราบผู้ใหญ่ หรือไม่ แล้วกราบอย่างไร

๔. ผู้สอนสาธิตการกราบพระรัตนตรัย กราบพระสงฆ์ และกราบพ่อแม่ ให้ผู้เรียนได้สังเกต หลังจากนั้นขออาสาสมัครผู้เรียน ๑ คนออกมาสาธิต ให้ทุกคนดู

๕. ผู้สอนกล่าวชื่นชมผู้เรียนที่เป็นอาสาสมัคร และเชิญชวนให้ผู้เรียนทุกคนชื่นชมอาสาสมัครด้วยการปรบมือ

๖. ผู้เรียนร่วมการฝึกปฏิบัติเรื่องการกราบพระรัตนตรัย กราบพระสงฆ์ และกราบพ่อแม่ โดยผู้สอนสังเกตคอยแนะนำ แก้ไขให้ถูกต้อง ด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “เด็กดี ไหว้สวย กราบเป็น” โดยการสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมการไหว้ การกราบ

C : การแสดงมารยาทการกราบ การไหว้พระสงฆ์ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้ใหญ่ หรือคนเสมอกัน เป็นมารยาทที่ควรทำหรือไม่ เพราะอะไร

A : นักเรียนจะนำวิธีการแสดงมารยาทไปใช้ในชีวิตร้อย่างไร

๔. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโออินทาน น่องไข่เจียว (ตอนรู้จักขอบคุณและขอโทษ)

๒. คลิปวิดีโออินทาน น่องไข่เจียว (ตอนรู้จักการเข้าคิว)

๓. คลิปวิดีโอการไหว้ ๓ ระดับ

๔. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ เด็กดี รู้จักขอบคุณ

๕. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ เด็กดี รู้จักขอโทษ

๖. ใบงานกิจกรรมที่ ๓ เด็กดี ไม่แข่งคิว

๗. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

๘. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถระบุสถานการณ์ที่ต้องกล่าวขอบคุณในน้ำใจของผู้อื่นที่มีต่อเราได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. สามารถระบุสถานการณ์กล่าวขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. สามารถบอกวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่ออยู่ในที่สาธารณะได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๔. สามารถฝึกการเคารพ การกราบ และการไหว้ได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะได้	การประเมินมารยาท การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินมารยาท แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๕. ตระหนักในคุณค่ามารยาทไทยอันเป็นวัฒนธรรมที่ดั่งงามของสังคมไทย	พิจารณาจากการตอบ คำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบ คำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ เด็กดี รู้จักขอบคุณ

คำชี้แจง : ให้นักเรียนช่วยกันระบุสถานการณ์หรือเรื่องใดบ้าง ที่นักเรียนควรจะต้องแสดงมารยาทการขอขอบคุณต่อบุคคลอื่น พร้อมบอกเหตุผลทำไมต้องขอบคุณ

เรื่องหรือสถานการณ์	เหตุผลของการขอบคุณ

ชื่อกลุ่มสมาชิก

.....

.....

.....

.....

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ เด็กดี รู้จักขอโทษ

คำชี้แจง : ให้นักเรียนช่วยกันระบุสถานการณ์หรือเรื่องใดบ้างที่นักเรียนควรจะต้องแสดงมารยาทการขอโทษต่อผู้อื่น พร้อมบอกเหตุผลทำไมต้องขอโทษ

เรื่องหรือสถานการณ์	เหตุผลของการขอโทษ

ชื่อกลุ่มสมาชิก

.....

.....

.....

.....

ใบงานกิจกรรมที่ ๓ เด็กดี ไม่แข่งคิว

คำชี้แจง : ให้นักเรียนช่วยกันระบุสถานการณ์หรือเรื่องใดบ้าง ที่นักเรียนจะต้องมีมารยาทในการต่อแถวเข้าคิว พร้อมบอกวิธีปฏิบัติตนเมื่อต้องต่อแถวเข้าคิวในเหตุการณ์นั้น

เรื่องหรือสถานการณ์	วิธีปฏิบัติตนเมื่อต้องต่อแถวเข้าคิว

ชื่อกลุ่มสมาชิก

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินการปฏิบัติเครพ กราบ ไหว้

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล	รายการประเมินผล											
		การกราบ พระรัตนตรัย			การไหว้ พระสงฆ์			การกราบ ผู้ใหญ่			การไหว้ บุคคลทั่วไป		
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑
๑													
๒													
๓													
๔													
๕													

*คะแนนเต็ม ๑๒ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๙ - ๑๒ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๕ - ๘ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๔ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
การกราบพระรัตนตรัย	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวลด้วยความชื่นชมยินดี	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การไหว้พระสงฆ์	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง	ไหว้พระสงฆ์ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การกราบผู้ใหญ่	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง	กราบผู้ใหญ่ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การไหว้บุคคลทั่วไป	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม

กิจกรรมที่ ๗ จังหวะแห่งสติ

๑. สารสำคัญ

การเจริญสติเป็นการฝึกฝนสังเกตและดูแลตนเองทั้งทางกาย วาจา และใจ การฝึกสติแบบเคลื่อนไหว ความรู้สึกตัวรู้เท่าทันต่อการเคลื่อนไหวทางกายขณะปัจจุบัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีสติ รู้จักความระมัดระวังการเคลื่อนไหวหรือการกระทำในสิ่งต่าง ๆ ของตนเองในกิจวัตรประจำวันมากยิ่งขึ้น

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนสามารถฝึกสติแบบเคลื่อนไหวเพื่อสร้างการรู้เท่าทันความรู้สึกตัวที่เกิดขึ้นกับตนเองได้
๒. ผู้เรียนมีสติ ความระมัดระวังรู้สึกตัวทั่วพร้อมจากการฝึกสติแบบเคลื่อนไหว

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (จังหวะแห่งสติ)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ฝึกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอน ถามคำถามเพื่อชวนผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์การขาดสติในชีวิตประจำวัน

- ๑) นักเรียนเคยเดินชนขอบโต๊ะ เตะโต๊ะ หรือเก้าอี้ อะไรสักอย่างไหม
- ๒) นักเรียนเดินชน เตะโต๊ะ ส่วนใหญ่มักจะเจ็บนิ้วเท่านี้ไฉน
- ๓) เมื่อเดินชนขอบโต๊ะ เตะโต๊ะ หรือเก้าอี้ นักเรียนรู้ความรู้สึกอย่างไร
- ๔) ทำไมนักเรียนจึงเดินชนขอบโต๊ะ เตะโต๊ะ หรือเก้าอี้ (ขาดสติ เมอลอย ฟุ้งซ่าน)

๔. ผู้สอนสาธิตการฝึกสติแบบเคลื่อนไหวตามแนวทางของหลวงปู่เทียน จิตตสุโภ (ไม่ต้องหลับตา) ให้ผู้เรียนได้สังเกตวิธีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว เพื่อให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจสามารถปฏิบัติได้

๕. ผู้เรียนทุกคนพร้อมกันฝึกสติแบบเคลื่อนไหวด้วยตนเอง โดยที่ไม่ต้องหลับตา ผู้สอนคอยสังเกตการปฏิบัติของผู้เรียน และเข้าไปแนะนำพร้อมทั้งให้กำลังใจผู้เรียนด้วยความรักเมตตา จนกว่าผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีสติรู้เท่าทัน

๖. ผู้เรียนร่วมกันแผ่เมตตาผ่านบทเพลงแผ่เมตตา

ขอมอบความรักของฉัน	แต่ทุกสิ่งพลัน ในโลกนี้
พ่อแม่ คุณครู เพื่อนมิตรไมตรี	สรรพสัตว์ และเทพยดา
ขอมอบความรักแต่แผ่นดิน	ต้นน้ำ ลำธาร ท้องฟ้า
ให้อยู่ร่วมกันเอื้อสุข พึงพา	ขอแผ่เมตตา สิ้นทุกข์ สุขเทอญ

เพลงแผ่เมตตา โดยเสถียรธรรมสถาน

๗. ผู้เรียนร่วมกันสะท้อนความรู้สึก ความนึกคิดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ โดยกระบวนการถามคำถาม สะท้อนตนเอง โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ดังนี้

๑) นักเรียนสังเกตเห็นความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ขณะการเคลื่อนไหวกายแต่ละขณะจังหวะ

๒) หลังจากฝึกสติแบบเคลื่อนไหว ๑๔ จังหวะ เกิดความรู้สึกอย่างไรบ้าง

๓) ผลดีที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการฝึกสติแบบเคลื่อนไหวในครั้งนี้คืออะไรบ้าง เพราะอะไร

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “การฝึกสติแบบเคลื่อนไหว” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการฝึกสติแบบเคลื่อนไหว

C : นักเรียนคิดว่าการฝึกสติแบบเคลื่อนไหว สามารถนำไปใช้ในกิจวัตรประจำวันของนักเรียนในเรื่องใดได้บ้าง (เช่น การล้างจาน ซักผ้า ผับที่นอน ผ้าห่ม เสื้อ กางเกง การล้างมือ การจัดวางรองเท้า เป็นต้น)

A : นักเรียนจะนำวิธีการฝึกสติแบบเคลื่อนไหว ไปใช้ในการทำงานกิจวัตรของนักเรียนอย่างไร

หมายเหตุ : ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกสติแบบเคลื่อนไหวอยู่บ่อยๆ เพื่อให้เกิดความคุ้นชิน และอาจใช้กิจกรรมนี้ฝึกสติผู้เรียนก่อนเรียนรู้กิจกรรมหลัก ในทุกสัปดาห์ก็ได้ นอกจากนี้ผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการฝึกสติด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ ๑ ตัวอย่างเช่น การฝึกสติผ่านการฟังเพลง การฝึกสติผ่านการแผ่เมตตา การฝึกสติผ่านการวาดภาพ การฝึกสติผ่านการฟังเรื่องราวต่างๆ ใกล้ตัวเด็ก การฝึกสติผ่านการเล่น การฝึกสติผ่านการกิน การฝึกสติจากการทำในกิจวัตรในชีวิตประจำวัน เช่น การล้างจาน การล้างแก้วน้ำ การกวาดพื้น การพับผ้า การเก็บของใช้ส่วนตัว เป็นต้น

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. ใบความรู้วิธีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว (หลวงพ่อเทียน)

๒. ภาพสาธิตการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว (หลวงพ่อเทียน)

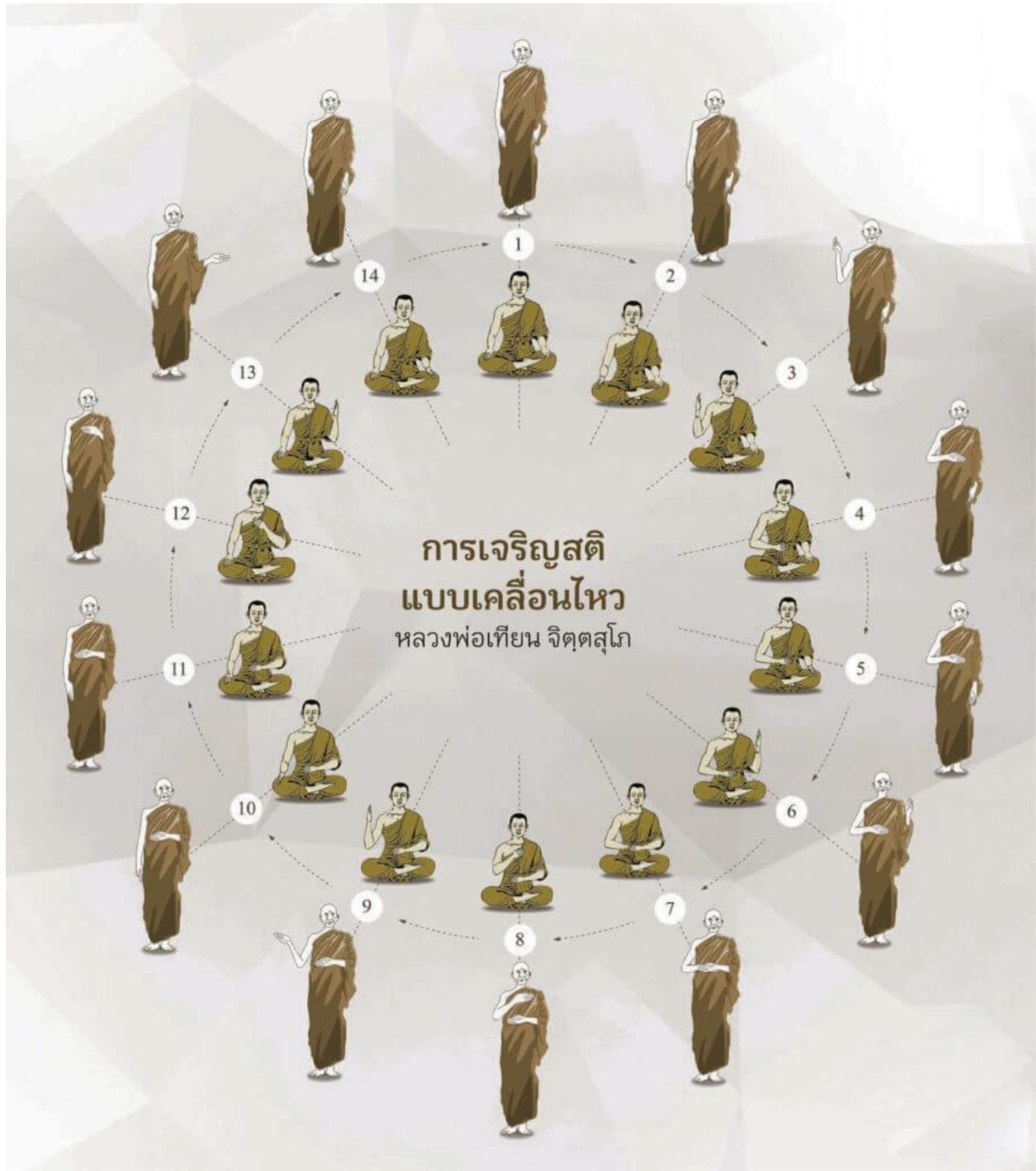
๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ฝสามารถฝึกสติแบบเคลื่อนไหว เพื่อสร้างการรู้เท่าทันความรู้สึกตัวที่เกิดขึ้นกับตนเองได้	การฝึกสติแบบเคลื่อนไหว	แบบประเมินฝึกสติแบบเคลื่อนไหว	ระดับดีขึ้นไป
๒. มีสติ ความระมัดระวังรู้สึกตัวทั่วพร้อมจากการฝึกสติแบบเคลื่อนไหว	การฝึกสติแบบเคลื่อนไหว	แบบประเมินฝึกสติแบบเคลื่อนไหว	ระดับดีขึ้นไป

ใบความรู้ วิธีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว

เอามือวางไว้ที่ขาทั้งสองข้าง	คว่ำไว้
พลิกมือขวาตะแคงขึ้น	ทำซ้ำๆ..... ให้รู้สึก
ยกมือขวาขึ้นครึ่งตัว	ให้รู้สึกมันหยุดก็ให้รู้สึก
เอามือขวามาที่สะดือ.....	ให้รู้สึก
พลิกมือซ้ายตะแคงขึ้น.....	ให้รู้สึก
ยกมือซ้ายขึ้นครึ่งตัว	ให้รู้สึก
เอามือซ้ายมาที่สะดือ.....	ให้รู้สึก
เลื่อนมือขวาขึ้นหน้าอก.....	ให้รู้สึก
เอามือขวาออกตรงข้าง.....	ให้รู้สึก
ลดมือขวาลงที่ขาขวา ตะแคงไว้.....	ให้รู้สึก
คว่ำมือขวาลงที่ขาขวา.....	ให้รู้สึก
เลื่อนมือซ้ายมาที่หน้าอก.....	ให้รู้สึก
เอามือซ้ายออกมาตรงข้าง.....	ให้รู้สึก
ลดมือซ้ายลงที่ขาซ้าย ตะแคงไว้.....	ให้รู้สึก
คว่ำมือซ้ายลงที่ขาซ้าย.....	ให้รู้สึก
ทำต่อไปเรื่อย ๆ.....	ให้มีความรู้สึกตัว

ภาพสาริตการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว

แบบประเมินการฝึกเจริญสติแบบเคลื่อนไหว

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ท่าที่	ขั้นตอนในการฝึกสติแต่ละท่า	การมีสติจากการปฏิบัติ			
		มีสติ มาก ที่สุด	มีสติ มาก	มีสติ ปาน กลาง	ไม่มีสติ เลย
๑	เอามือเรามาวางไว้บนขาทั้งสองข้าง นั้นเองคว่ำมือไว้				
๒	พลิกมือขวาตะแคงขึ้น ทำซ้ำๆ				
๓	ยกมือขวาขึ้นครึ่งตัว แล้วก็รู้สึกว่ามีไหวขึ้นมา				
๔	เลื่อนมือขวามาที่สะดือเรา				
๕	พลิกมือซ้ายตะแคงขึ้นที่ขาซ้าย ชันไว้				
๖	ยกมือซ้ายขึ้นครึ่งตัว ให้มีความรู้สึกหยุดไว้				
๗	เลื่อนมือซ้ายมาทับมือขวาที่สะดือ				
๘	เลื่อนมือขวาขึ้นหน้าอก ทำซ้ำๆมาถึงหน้าอก				
๙	เลื่อนมือขวาออกมาตรงข้าง ไหวมาซ้ำๆ				
๑๐	ลดมือขวาลงที่ขาขวา ตะแคงเอาไว้				
๑๑	คว่ำมือขวาลงที่ขาขวา				
๑๒	เลื่อนมือซ้ายขึ้นหน้าอก				
๑๓	เอามือซ้ายออกมาตรงข้าง				
๑๔	ลดมือซ้ายออกที่ขาซ้าย ตะแคงเอาไว้				
๑๕	คว่ำมือซ้ายลง รู้สึกตัวและหยุด				

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน		การแปลความหมาย
มีสติมากที่สุด	= ๔	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๙๐ - ๑๐๐%
มีสติมาก	= ๓	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๗๐ - ๘๙%
มีสติปานกลาง	= ๒	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๕๐ - ๖๙%
ไม่มีสติเลย	= ๑	ประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์ ๕๐%

กิจกรรมที่ ๘ เมล็ดพันธุ์แห่งความดี

๑. สารสำคัญ

ความกตัญญูกตเวทีเป็นคุณลักษณะของบุคคลผู้มีจิตสำนึกรู้คุณค่าความดีของผู้อื่น โดยกระทำตอบแทนต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้นๆ ด้วยความรักปรารถนาดีอันปราศจากเงื่อนไขใด ๆ การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทีพ่อแม่หรือผู้ปกครอง จะเป็นการส่งเสริมและบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์ให้เติบโตใหญ่ในจิตใจของผู้เรียน และผู้เรียนจะเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้อื่น สังคม และประเทศชาติต่อไป

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. ผู้เรียนสามารถบอกคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและการตอบแทนคุณงามความดีได้
๒. ผู้เรียนมีความรู้คุณและรู้ซึ่งในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีต่อตนเอง

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (ลูกที่ดี ช่วยงานบ้าน)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และชวนผู้เรียนสนทนาพูดคุย ๑) นักเรียนเคยช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองหรือไม่ และ ๒) เมื่อนักเรียนช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองแล้ว เกิดความรู้สึกอย่างไร

๔. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอ “ลูกชายกวาดขยะ” โดยให้สังเกตเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้สอนถามคำถามเพื่อชวนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่าเด็กชายพรชัย เป็นลูกที่ดีอย่างไร

๒) นักเรียนควรเอาแบบอย่างการเป็นลูกที่ดีจากเด็กชายพรชัยจากสิ่งใดบ้าง เพราะอะไร

๕. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๔-๕ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นศึกษาเรื่องพี่กระต่ายกับน้องกระแต และช่วยกันสรุปเรื่องราวดังกล่าวโดยตอบคำถามลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ ลูกที่ดี ช่วยงานบ้าน

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๓ นาที

๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ลูกที่ดี ช่วยงานบ้าน” โดยการสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่าการช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นสิ่งที่ดีอย่างไร

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง หรือไม่อย่างไร

A : หลังจากนั้น เมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน นักเรียนจะช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียน อย่างไร

๘. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำวิธีการจากผลงาน ไปปฏิบัติช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเองอยู่ที่บ้าน และให้ผู้เรียนทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

กิจกรรมครั้งที่ ๒ (ลูกที่ดี ตอบแทนคุณ)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำพาผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโศภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ ก็ได้ ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการเรียนรู้และชวนผู้เรียนสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

๑) พ่อแม่หรือผู้ปกครอง มีพระคุณหรือคุณงามความดีต่อนักเรียนอะไรบ้าง

๒) นักเรียนคิดว่า การตอบแทนคุณความดีต่อพ่อแม่เป็นสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ เพราะอะไร

๔. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอ “ความกตัญญูของครูประจักษ์” เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตเรื่องราวความกตัญญูของคุณต่อพ่อแม่ จากนั้นผู้สอนถามคำถามเพื่อชวนสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่าครูประจักษ์ มีความกตัญญูต่อแม่อย่างไร

๒) ถ้าครูประจักษ์ไม่ดูแลแม่ นักเรียนคิดว่าแม่ของครูประจักษ์จะเป็นอย่างไร

๓) นักเรียนเคยดูแลพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเองหรือไม่ และดูแลเรื่องอะไรบ้าง

๕. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓-๔ คน (แบบคละชั้น ป.๑-๒-๓) จากนั้นแต่ละกลุ่มระลึกรู้ถึงคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองตนเอง ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง นักเรียนได้ประโยชน์อะไรจากเรื่องนั้น และนักเรียนจะแสดงการขอบคุณหรือตอบแทนในคุณงามความดีของพ่อแม่ด้วยวิธีการใดบ้าง โดยทำลงในใบงานที่ ๒ ลูกที่ดี ตอบแทนคุณ

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๓ นาที

๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ลูกที่ดี ตอบแทนคุณ” โดยการสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้รู้อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมลูกที่ดีตอบแทนคุณ

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยแสดงการตอบแทนคุณความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองหรือไม่ อย่างไร

A : เมื่อนักเรียนยังมีโอกาสได้ใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง นักเรียนอยากจะทำความดีต่อท่านอย่างไรบ้าง

๘. ผู้สอนให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับความกตัญญูที่แท้เป็นเครื่องหมายและคุณสมบัติของคนดี เราสามารถแสดงความกตัญญูได้ด้วยการแสดงความเคารพนับถือ เชื่อฟัง ทำให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองสบายใจ และช่วยเหลือในกิจการงานต่าง ๆ รวมถึงการรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ทำให้ท่านต้องรู้สึกเดือดเนื้อร้อนใจ

ดังนั้น เมื่อมีโอกาสดได้อยู่กับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เราจะตอบแทน ดูแลพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเองอย่างไร ในความสามารถที่นักเรียนจะมีอยู่ เท่าที่นักเรียนจะทำได้

๙. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำวิธีการตอบแทนความดีจากผลงาน ไปปฏิบัติกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง อยู่ที่บ้าน และให้ผู้เรียนทำอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

๔. สื่อและแหล่งเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอ ลูกชายกวาดขยะ
๒. นิทานเรื่อง พี่กระต่ายกับน้องกระแต
๓. คลิปวิดีโอ ความกตัญญูของครูประจักษ์
๔. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ ลูกที่ดี ช่วยงานบ้าน
๕. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ลูกที่ดี ตอบแทนคุณ
๖. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๗. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถบอกคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและการตอบแทนคุณงามความดีได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๒. มีความรู้คุณและรู้ซึ่งในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีต่อตนเอง	พิจารณาจากการตอบ คำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบ คำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

เรื่อง พี่กระต่ายกับน้องกระแต

มีครอบครัวหนึ่งมีลูกสาว ๒ คน คนโตชื่อกระต่าย อายุ ๙ ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และน้องคนเล็กชื่อกระแต อายุ ๘ ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ทั้งสองคนเป็นเด็กที่เรียนเก่ง ขยันทำงาน และชอบช่วยเหลือผู้อื่น ในตอนเย็นทุกๆ วัน เมื่อทุกคนในบ้านรับประทานอาหารเย็นเสร็จแล้ว พี่กระต่ายกับน้องกระแต ก็ช่วยกันเก็บสัมภาระนำไปล้าง ทำความสะอาดให้เรียบร้อย โดยที่พ่อกับแม่ไม่ต้องบอก

สำหรับหน้าที่หลักของพี่กระต่ายก็จะช่วยล้างจานชาม กวาดบ้าน ถูบ้าน และบางครั้งก็ช่วยแม่ซักผ้าด้วย ส่วนน้องกระแตก็จะช่วยรดน้ำต้นไม้เป็นประจำทุกวัน

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ ลูกที่ดี ช่วยงานบ้าน

คำชี้แจง : นักเรียนช่วยกันสรุปเรื่อง “พี่กระต่ายกับน้องกระแต” โดยตอบคำถามที่กำหนดให้ ดังนี้

๑. นักเรียนประทับใจเรื่องราวของพี่กระต่ายและน้องกระแต เรื่องใดบ้าง

.....
.....
.....

๒. พี่กระต่ายและน้องกระแต เป็นลูกที่ดีอย่างไร

.....
.....
.....
.....

๓. นักเรียนเคยช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเองหรือไม่ เคยช่วยเหลืองานบ้านเรื่องอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

๔. นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่ช่วยเหลืองานบ้าน และผลที่ได้รับตามมาเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

.....
.....
.....

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ลูกที่ดี ตอบแทนคุณ

คำชี้แจง : นักเรียนช่วยกันระลึกรู้ถึงคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง พร้อมทั้งระบุประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากคุณงามความดีนั้น และบอกวิธีการตอบแทนหรือแสดงการขอบคุณในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง

๑. ให้นักเรียนบอกคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่มีต่อตัวนักเรียน มีเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

๒. นักเรียนได้รับประโยชน์ในเรื่องอะไรบ้าง จากคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง

.....

.....

.....

.....

๓. นักเรียนจะแสดงการขอบคุณหรือตอบแทนในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง ด้วยวิธีการใด และทำอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

รายชื่อสมาชิกกลุ่ม

.....

.....

.....

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะแบบคละชั้นช่วงชั้นที่ ๒ (ป.๔-๖)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงชั้นที่ ๒ เน้นส่งเสริมความเป็นสังคมแห่งกัลยาณชนในผู้เรียนทั้งสามด้าน คือ กายกรรมการกระทำทางกาย วชิกรรมการกระทำทางวาจา และมโนกรรมการกระทำทางใจ โดยนำหลักสูตร กุศโลบาย ๑๐ มาเป็นใช้ฐานในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างศิลปะผู้เรียน

โครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะแบบคละชั้น

โครงสร้างเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมศิลปะผู้เรียนช่วงชั้นที่ ๑ ได้แก่ กุศโลบาย ๑๐ มารยาทชาวพุทธ และสติสัมปชัญญะ มีรายละเอียด ดังนี้

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๑	รักกันไว้เถิด	กุศโลบายข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี	กุศโลบายข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนทำความดีทางกาย โดยงดเว้นจากการเบียดเบียน รังแก กลั่นแกล้งสัตว์หรือเพื่อนมนุษย์ ด้วยการให้การช่วยเหลือกันด้วยความเมตตากรุณาที่ดีต่อกัน จะทำให้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม
๒	ของเขา เราอย่าเอา	กุศโลบายข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี	กุศโลบายข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางกาย การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยไม่ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น มาเป็นของตนเอง ย่อมจะนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ส่งผลทำให้เกิดสันติสุขในสังคม
๓	รักดี เคารพกัน	กุศโลบายข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี	กุศโลบายข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางกาย การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยไม่ประพฤติผิดล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ การไม่ละเมิดคนรักของผู้อื่น ย่อมจะนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๔	คนจริง พูดความจริง	กุศลกรรมบถข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวมณี	กุศลกรรมบถข้อที่ ๔ มุสาวาทา เวมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางวาจา การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยเว้นจากการพูดเท็จ กล่าวพูดตามความจริงและรักษาความพูด ย่อมจะนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข
๕	พูดจาดี มีคนรัก	กุศลกรรมบถข้อที่ ๕ ปิสุณาย วาจาเย เวมณี	กุศลกรรมบถข้อที่ ๕ ปิสุณาย วาจาเย เวมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางวาจา การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยการไม่พูดให้คนแตกแยก พูดให้เพื่อนรักสามัคคีกัน ย่อมนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข
๖	พูดจาสุภาพดี มีคนชอบ	กุศลกรรมบถข้อที่ ๖ ผรุสสาย วาจาเย เวมณี	กุศลกรรมบถข้อที่ ๖ ผรุสสาย วาจาเย เวมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางวาจา การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยการไม่พูดคำหยาบ พูดจาสุภาพ ไพเราะ ย่อมนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข
๗	พูดดี มีประโยชน์	กุศลกรรมบถข้อที่ ๗ สัมผัปปลาปา เวมณี	กุศลกรรมบถข้อที่ ๗ สัมผัปปลาปา เวมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางวาจา การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยการไม่พูดในเรื่องที่ไม่เกิดประโยชน์ พูดมีเหตุผล จึงจะทำให้เป็นคนที่น่าเชื่อถือ นำคบหาอย่างยิ่ง ย่อมนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเองได้
๘	การแบ่งกัน เป็นสิ่งสวยงาม	กุศลกรรมบถข้อที่ ๘ อนภิชฌา	กุศลกรรมบถข้อที่ ๘ อนภิชฌา เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางใจ โดยไม่คิดเพ่งเล็งอยากได้ของเขา คิดอยากช่วยเหลือ คิดอยากแบ่งปันให้ผู้อื่น คิดเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีจิตสาธารณะ ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๙	ต้นไม้แห่งความโกรธเกลียด	กุศลกรรมบถข้อที่ ๙ อพยาบาท	กุศลกรรมบถข้อที่ ๙ อพยาบาท เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางใจ โดยการไม่คิดร้าย ไม่ผูกใจเจ็บ มีน้ำใจนักกีฬา คิดชื่นชมยินดีกับผู้อื่น มีความคิดปรารถนาดีกับผู้อื่น คิดให้อภัย ไม่ถือสา ไม่โทษผู้อื่น กระทบกระทั่งตนเองและมีความหวังดีต่อผู้อื่น การกระทำเช่นนี้ได้ยอมทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข
๑๐	ไม่เห็นผิดเป็นชอบ	กุศลกรรมบถข้อที่ ๑๐ สัมมาทิฐิ	กุศลกรรมบถข้อที่ ๑๐ สัมมาทิฐิ เป็นมนโนกรรมการทำความดีทาง การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง คิดละเอียดถี่ถ้วน โดยเฉพาการมีความคิดเห็นที่ถูกต้องต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ เชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีพระคุณงามความดีต่อตนเอง เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บุญกุศลมีจริง การมีความเชื่อที่ถูกต้องยอมพาชีวิตไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม
๑๑	มือถือบุญ	มารยาทชาวพุทธ	มารยาทการเคารพ กราบ ไหว้ เป็นการเรียนรู้ที่จะอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นมารยาทที่งดงามของวัฒนธรรมไทย เป็นการแสดงออกกับบุคคลตามลำดับอาวุโส สถานที่และสถานการณ์ การเคารพ กราบ ไหว้ มีส่วนสำคัญที่จะโน้มน้าวให้ตนมีอุปนิสัยที่อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ ยอมรับฟังบุคคลอื่นได้ง่าย ทั้งการพูด การกระทำ การให้ความร่วมมือในการทำกิจการงานต่าง ๆ

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบละครสั้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ สาระสำคัญเน้นด้านเว้นจากการทำชั่ว ทำดี และการทำจิตใจให้ผ่องใส โดยเนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม ความกตัญญูกตเวที มารยาทชาวพุทธ การเจริญสติและสมาธิ สำหรับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบละครสั้น ดังนี้

๑. กุศลกรรมบถ ๑๐

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ความรักความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น สิ่งมีชีวิตและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเรา ใช้สติกำกับตนเองในการไม่เบียดเบียน หรือทำร้ายชีวิตผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต เคารพสิทธิ์และไม่ละเมิดสิ่งของของผู้อื่น

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนพูดแต่ความจริง ไพเราะ ถูกกาลเทศะ ใช้เหตุผล และเป็นประโยชน์ ด้วยจิตปรารถนาดีต่อกัน ให้เกียรติกัน มุ่งสร้างความสามัคคี รู้จักเตือนตนไม่ให้พูดผิด พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพื่อเจ้า

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกสติสัมปชัญญะ เป็นผู้มีจิตใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตา กรุณา ปรารถนาดี รู้จักให้อภัย มีหิริโอตตปปะ (ละอายและเกรงกลัวต่อบาป) สามารถยับยั้งชั่งใจ

๔. ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมทำกิจกรรมกลุ่ม ประเภทงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันและมีเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เช่น โครงการคุณธรรมต่าง ๆ การจัดการแสดงละคร บทบาทสมมติ เรื่องราวในชาดก หรือร่วมกันจัดพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และอื่น ๆ เพื่อสะท้อนพฤติกรรมการพัฒนาตนเอง ทั้งกาย วาจา ใจ อย่างเป็นองค์รวม

๕. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแนวริยสัจ ๔ ที่มีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมกับวัย และการดำเนินชีวิตในสถานการณ์จริง

๖. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้นข้อมูล และการสื่อสาร เช่น การฝึกตีความจากพุทธประวัติ ชาดก หรือประวัติพระศาสดาในศาสนาอื่น หนังสือ วรรณกรรม ข่าว บทความเกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ในสื่อสังคมออนไลน์ หรือสื่อต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ ทำความเข้าใจได้ตรงกับความเป็นจริง และรู้เท่าทัน

๗. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกสุนทรียสนทนา ฝึกจัดการแสดง หรือนำเสนอผลการตกลึกจากการคิดวิเคราะห์ ผ่านสื่อสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสันติสุขในสังคม

๒. มารยาทชาวพุทธ

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตนตามมารยาทชาวพุทธเพื่อแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ และผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ เคารพการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือความคิดเห็นของผู้น้อย

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการระมัดระวังการใช้คำพูดในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีสติ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตรในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกเป็นผู้รับฟังด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทในการสื่อสาร ทั้งการพูด การเขียน ด้วยความเคารพสิทธิของผู้อื่น เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๓. สติสัมปชัญญะ การทำจิตใจให้ผ่องใส และสงบ

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกสวดมนต์แปลในบทที่ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน มีความหมายต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง และการแผ่เมตตาให้ทั้งตนเอง ผู้อื่น และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สติสัมปชัญญะเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว เช่น สุขภาวะการกิน อยู่ ดู ฟัง เล่น ใช้สิ่งของและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ระมัดระวัง และปลอดภัย

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกสมาธิ การมีจิตจดจ่อต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เล่น และทำงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถจดจำความหมาย ความรู้ที่สำคัญ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยาก ฝืนสังเกต กำกับตนเองให้ทำงานจนสำเร็จ

“..แนวทางการจัดกิจกรรมศีลธรรมแบบคละชั้นในคู่มือเล่มนี้ เป็นเพียงแนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่านั้น ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์เพื่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนได้ โดยอยู่บนพื้นฐานหลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นที่ได้กำหนดไว้..”

กิจกรรมที่ ๑ รักกันไว้เถิด

๑. สารสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๑ ปาณาติปาตา เวรมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางกาย การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยงดเว้นจากการเบียดเบียน รังแก กลั่นแกล้งสัตว์หรือเพื่อนมนุษย์ การให้การช่วยเหลือด้วยความเมตตากรุณาที่ติดต่อกัน จะทำให้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนระบุโทษหรือผลเสียของการเบียดเบียน กลั่นแกล้ง รังแกผู้อื่นได้
๒. ผู้เรียนระบุคุณประโยชน์ของการไม่เบียดเบียน กลั่นแกล้ง รังแกผู้อื่นได้
๓. ผู้เรียนกำหนดแนวทางการป้องกันไม่ให้ตนเองไปเบียดเบียน กลั่นแกล้งหรือรังแกผู้อื่นได้
๔. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขได้

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (ชีวิตมีค่า อย่าซ่ารังแก)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียนด้วยการกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมสวนสัตว์ โดยให้ผู้เรียนนั่งล้อมกันเป็นวงกลมหนึ่งวง ให้ผู้เรียนบอกชื่อสัตว์คนละ ๑ ชื่อ โดยไม่ให้ซ้ำกัน บอกต่อๆ กันไปเรื่อย ๆ ถ้าคนใดนึกไม่ออกหรือบอกซ้ำเกิน ๓ วินาที ให้ออกมาอยู่กลางวง แล้วจับฉลากบทบาทสัตว์ที่ถูกทำร้ายหรือทรมาน แล้วทำท่าทางให้เพื่อนทาย ทำจนกว่าเพื่อนจะทายถูก เช่น นกยูงยิง (ผู้สอนเตรียมฉลากบทบาทสัตว์ และเล่นเกมประมาณ ๑๐ นาที)

๔. ผู้สอนถามคำถามเพื่อชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยถามคำถามที่ละข้อ ดังนี้

๑) นักเรียนเคยทำร้ายสัตว์หรือเคยเห็นคนอื่นทำร้ายสัตว์บ้างหรือไม่ และคิดว่าสัตว์พวกนั้นจะรู้สึกอย่างไร

๒) นักเรียนเคยกลั่นแกล้งเพื่อนหรือเคยเห็นเพื่อนกลั่นแกล้งผู้อื่นบ้างหรือไม่ และคิดว่าเพื่อนที่ถูกกลั่นแกล้งจะรู้สึกอย่างไร

๓) ถ้าหากนักเรียนเป็นผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง โดนรังแกบ้าง จะรู้สึกอย่างไร ทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น

๕. ผู้สอนเล่าข่าวเหตุการณ์จริงของเด็กชายมาร์คที่ถูกเพื่อนในโรงเรียนกลั่นแกล้ง (Bully) และล้อเลียนให้ผู้เรียนฟัง เพื่อจับประเด็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คนแบบคละชั้น (ชั้น ป.๔-๖) จากนั้นศึกษาเรื่องราวเด็กชายมาร์ค พร้อมทั้งหาวิธีการป้องกันหรือการแก้ปัญหาเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ แล้วตอบคำถามลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ ชีวิตมีค่า อย่าซำรังแก

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน จากนั้นผู้สอนเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำวิธีการดังกล่าวในผลงานไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ชีวิตมีค่า อย่าซำรังแก” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากกิจกรรมชีวิตมีค่า อย่าซำรังแก

C : นักเรียนเคยกลั่นแกล้ง หรือรังแกเพื่อนหรือไม่ คิดว่าเพื่อนที่ถูกรังแกจะรู้สึกอย่างไร

: ถ้าหากนักเรียนเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งหรือรังแกบ้าง นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

A : เมื่อนักเรียนต้องอยู่ร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน หรืออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม นักเรียนควรปฏิบัติต่อกันอย่างไร ถ้านักเรียนปฏิบัติแล้วจะเกิดผลดีอะไรบ้าง

คำแนะนำเพิ่มเติม : ผู้สอนอาจออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมในประเด็นปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมบถข้อที่ ๑ เช่น ไม่รังแกสัตว์ การช่วยเหลือสัตว์ ไม่ทะเลาะวิวาท การไม่สร้างความรุนแรง เป็นต้น เพื่อนำประเด็นปัญหาศีลธรรมที่หลากหลายมาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และรู้จักวิธีการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

กิจกรรมครั้งที่ ๒ (เมตตากฎา พาสุขใจ)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกลสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้

๑) สิ่งที่นักเรียนไม่ชอบให้เพื่อนมาปฏิบัติกับตนเองคือเรื่องอะไร เพราะอะไร

๒) สิ่งที่นักเรียนชอบให้เพื่อนมาปฏิบัติกับตนเองคือเรื่องอะไร เพราะอะไร

๔. ผู้เรียนทำกิจกรรมเมตตากฎา พาสุขใจ โดยให้จับคู่แบบคละชั้น โดยผู้สอนให้ผู้เรียนจับฉลากชื่อสัตว์คนละ ๑ ใบ จากนั้นให้หาคู่สัตว์ของเพื่อนที่ตรงกับของตนเอง (ผู้สอนเตรียมฉลากชื่อสัตว์ไว้ให้หลากหลายชนิด) จากนั้นผู้สอนอธิบายกติกาการทำกิจกรรม ดังนี้

๑) นักเรียนแต่ละคู่กำหนดบทบาทกัน หนึ่งคนเป็นคนตาบอดแล้วใช้แมสปิดตาไว้ คนตาบอดจะต้องเดินไปตามทางที่กำหนดให้ โดยระหว่างทางที่เดินจะมีสิ่งกีดขวาง ที่ผู้สอนได้วางไว้ เช่น ก้อนหิน กิ่งไม้ ขวดน้ำ เป็นต้น (ควรจัดวางอุปกรณ์สิ่งกีดขวางให้ห่างกันเล็กน้อย เพื่อให้เกิดความท้าทายในการเดิน และทำให้กิจกรรมสนุกมากขึ้น) ส่วนเพื่อนอีกคนที่เป็นคูให้คอยดูเพื่อนที่ตาบอดเดินที่อยู่เส้นชัย

๒) เมื่อคนตาบอดไปถึงเส้นชัยแล้วให้เดินกลับ แต่ครั้งนี้ให้เพื่อนที่เป็นคู่ของตนเอง จับมือจูง ค่อยๆ ประคองเดิน เมื่อเจอสสิ่งกีดขวางก็บอกคำพูดที่นิ่มนวล ประคองเพื่อนไปให้ถึงจุดหมายเส้นชัยที่กำหนดไว้ เมื่อถึงที่หมายแล้วเอาแมสปิดตาออก

๓) สลับบทบาทกัน โดยให้เพื่อนที่คนจูงได้เล่นเป็นคนตาบอดบ้าง โดยทำกิจกรรมเช่นเดียวกับข้อ

๑) และ ๒)

๕. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายจากการทำกิจกรรม ดังนี้

๑) ตอนที่นักเรียนเล่นเป็นคนตาบอด นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่ต้องเดินคนเดียว

๒) คนตาบอดรู้สึกอย่างไรเมื่อเดินกลับแล้วมีเพื่อนมาคอยดูแล

๓) ตอนที่นักเรียนยืนดูเพื่อนที่เป็นคนตาบอดเดินคนเดียว นักเรียนรู้สึกอย่างไร และอยากจะเข้าไปช่วยเหลือหรือไม่

๔) นักเรียนคิดว่า นักเรียนได้แสดงความรักความเมตตาต่อเพื่อนที่เป็นคนตาบอดหรือไม่ เพราะอะไร

๕) นอกจากการแสดงความรักความเมตตาต่อคนตาบอดแล้ว นักเรียนคิดว่าสามารถแสดงความรักความเมตตาต่อบุคคลหรือสัตว์ได้หรือไม่

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คนแบบคละชั้น (ชั้น ป.๔-๖) จากนั้นระดมความคิดช่วยกันหาวิธีการที่แสดงความรักความเมตตาตากรุณาต่อพ่อแม่ ครู ญาติพี่น้อง เพื่อน พระสงฆ์ และบุคคลทั่วไป โดยจัดทำลงในใบงานที่ ๒ ความเมตตาตากรุณา ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (Mind Mapping)

๗. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน และผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้ในชีวิตประจำวัน

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “เมตตาตากรุณา พาสุขใจ” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมเมตตาตากรุณา พาสุขใจ

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยแสดงพฤติกรรมความรักความเมตตาตากรุณาต่อเพื่อนในชั้นเรียน หรือผู้อื่นหรือไม่ ทำแล้วเป็นอย่างไร

A : ในการดำเนินชีวิต เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนประสบปัญหาในการเรียน การใช้ชีวิต นักเรียนจะแสดงความรักความเมตตาตากรุณาต่อเพื่อน อย่างไร

คำแนะนำเพิ่มเติม : ผู้สอนควรจัดกิจกรรมนี้ภายนอกชั้นเรียนที่เป็นพื้นที่โล่งกว้าง เพราะจะทำให้กิจกรรมมีความสะดวกและมีความสุขมากยิ่งขึ้น

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. ข่าวเหตุการณ์กรณีเด็กชายมาร์ค

๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ ชีวิตมีค่า อย่าซำรังแก

๓. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ เมตตาตากรุณา พาสุขใจ

๔. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์

๖. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ระบุโทษหรือผลเสียของการเบียดเบียน กลั่นแกล้ง รังแกผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. ระบุคุณประโยชน์ของการไม่เบียดเบียน กลั่นแกล้ง รังแกผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. เลือกแนวทางการป้องกันไม่ให้ตนเองไปเบียดเบียน กลั่นแกล้ง รังแกผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงานแบบ สังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขได้	พิจารณาจากการตอบ คำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบ คำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “ชีวิตมีค่า อย่าซำรังแก”

คำชี้แจง ให้นักเรียนร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหาจากเรื่องราวเหตุการณ์ของเด็กชายมาร์ค และวิธีการ
ป้องกันหรือแก้ปัญหาจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์เพิ่มเติม แล้วตอบคำถามที่กำหนดให้

๑) ปัญหาของเรื่องนี้คืออะไร ใครทำผิดอะไร อย่างไร

.....
.....
.....

๒) ผลเสียหรือโทษของการทำผิดในเรื่องนั้นๆ เป็นอย่างไร

.....
.....
.....

๓) เมื่อนักเรียนถูกกลั่นแกล้งหรือรังแก จะมีวิธีการแก้ปัญหาให้กับตนเองอย่างสร้างสรรค์ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

๔) นักเรียนจะมีวิธีการป้องกันตนเองไม่ให้กลั่นแกล้งหรือรังแกผู้อื่นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
--

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ “เมตตากรุณา”

คำชี้แจง ให้นักเรียนระดมความคิดช่วยกันหาวิธีการที่แสดงความรักความเมตตากรุณา ต่อพ่อแม่ ครู ญาติพี่น้อง เพื่อน พระสงฆ์ และบุคคลทั่วไป โดยจัดทำในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (Mind Mapping)

วิธีการแสดง
ความเมตตากรุณา

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....

.....

.....

กิจกรรมที่ ๒ ของเขา เราอย่าเอา

๑. สารสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๒ อทินนาทานา เวรมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางกาย การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยไม่ขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ย่อมจะนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ส่งผลทำให้เกิดสันติสุขในสังคม

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนระบุโทษของการลักขโมยและผลดีของการเป็นคนซื่อสัตย์ไม่ลักขโมยได้
๒. ผู้เรียนสามารถแยกแยะสิ่งของที่เป็นของตน ของเธอ และของเราได้
๓. ผู้เรียนระบุพฤติกรรมกรรมการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ต่อสิ่งของทรัพย์สินของผู้อื่นได้
๔. ผู้เรียนตระหนักในความซื่อสัตย์ เคารพในความหวงแหนสิ่งของทรัพย์สินของผู้อื่น

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (คนซื่อสัตย์)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ผู้เรียนเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อื่น โดยถามคำถาม ดังนี้

๑) สิ่งของอุปกรณ์ที่เป็นสมบัติส่วนตัวของผู้เรียนตอนนี้มีอะไรบ้าง (เช่น โทรศัพท์ ปากกา นาฬิกา เป็นต้น) จากนั้นให้ผู้เรียนเลือกสิ่งของ

๒) สิ่งของชิ้นไหนที่นักเรียนคิดว่ามีค่ากับนักเรียนมากที่สุด

๓) ถ้ามีคนมาหยิบหรือลักขโมยสิ่งของของเราไป นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น

๔. ผู้สอนให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “ของฉัน” หมายถึง สิ่งของที่เป็นสมบัติส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่งที่มีเจ้าของอยู่แล้ว “ของเธอ” หมายถึง สิ่งของที่เป็นสมบัติของผู้อื่น ที่ห้ามไปหยิบ ลักขโมยของเขามาเป็นของตนเอง และ “ของเรา” หมายถึง สิ่งของที่เป็นของส่วนกลางที่เราทุกคนใช้ ร่วมกันดูแลช่วยกัน

๕. จากนั้นผู้เรียนทุกคนช่วยกันฝึกการแยกแยะสิ่งของที่เป็น “ของฉัน” “ของเธอ” และ “ของเรา” ที่หน้าชั้นเรียน โดยผู้สอนตีช่องเป็นตาราง ๓ ช่องให้ผู้เรียนทุกคนได้ออกมาเขียนข้อความลงในช่องที่กำหนดไว้

๖. ผู้เรียนชมภยันต์สั้นคุณธรรม “ซื่อสัตย์” (หยุดคิดที่เวลา ๐๑.๑๖ นาที) โดยผู้เรียนสังเกตเรื่องราวที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้สอนถามคำถามกระตุ้นความคิดผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ดังนี้

- ๑) นักเรียนคิดว่าเด็กที่อยู่ในเรื่อง ควรเอาเป็นแบบอย่างหรือไม่ เพราะอะไร
- ๒) นักเรียนคิดว่าโทษของการลักขโมยสิ่งของของผู้อื่น จะเป็นอย่างไร ใครได้รับผลกระทบบ้าง
- ๓) นักคิดว่าทำไมการลักขโมยสิ่งของของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ

๗. ผู้สอนเปิดภาพยนตร์สั้นส่วนที่เหลือให้ผู้เรียนดูจนจบ จากนั้นถามผู้เรียนว่ารู้สึกอย่างไร และการเป็นคนซื่อสัตย์ไม่ลักขโมย มีข้อดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมอย่างไร โดยผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (Mind Mapping)

๘. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คน แบบคละชั้น ป.๔-๕-๖ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันระดมความคิดหาวิธีการหรือขั้นตอนการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ต่อสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้อื่น ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยทำลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ คนซื่อสัตย์

๙. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนทุกคนนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ชีวิตประจำวัน

๑๐. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “คนซื่อสัตย์” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมคนซื่อสัตย์

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยแสดงความซื่อสัตย์ไม่ลักขโมยหรือไม่ ทำแล้วเป็นอย่างไร

A : เมื่อนักเรียนพบเจอสิ่งของทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของตนเอง นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. ภายนอกต้นคุณธรรม “ซื่อสัตย์”
๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ คนซื่อสัตย์
๓. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๔. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ระบุโทษของการลักขโมยและผลดีของการเป็นคนซื่อสัตย์ไม่ลักขโมยได้	การตอบคำถาม	แบบประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. สามารถแยกแยะสิ่งของที่เป็นของฉัน ของเธอ และของเราได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. ระบุพฤติกรรมแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ต่อสิ่งของของผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ตระหนักในความซื่อสัตย์ เคารพในความหวงแหนสิ่งของทรัพย์สินของผู้อื่น	พิจารณาจากการตอบคำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “คนซื่อสัตย์”

คำชี้แจง นักเรียนระดมความคิดบอกวิธีการหรือขั้นตอนการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ต่อสิ่งของทรัพย์สินของผู้อื่นตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยให้ระบุเป็นข้อ ๆ

สถานการณ์ที่เกิดขึ้น	วิธีการหรือขั้นตอนการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ (ระบุขั้นตอนเรียงเป็นข้อ ๆ)
๑. นักเรียนเก็บเงินได้ ๑๐ บาท ที่หน้าเสาธงของโรงเรียน	
๒. นักเรียนพบยางลบก้อนสีขาววางอยู่ใต้โต๊ะมานั่งเล่นใต้อาคารเรียน	
๓. นักเรียนเห็นครูลืมโทรศัพท์มือถือไว้ในห้องประชุมของโรงเรียน	
๔. นักเรียนเห็นสมปองลืมกระเป๋าเงินไว้ที่โต๊ะกินข้าว	
๕. แม่ใช้ให้นักเรียนไปซื้อน้ำยาล้างจานที่ร้านค้า แต่แม่ค้าทอนเงินมาเกิน ๒ บาท	
๖. นักเรียนนำถุงขนมไปทิ้งที่ถังขยะ แต่เห็นกล่องโทรศัพท์สีขาวสวย แกะกล่องออกมาเห็นเงินจำนวน ๕,๐๐๐ บาท	

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
--

กิจกรรมที่ ๓ รักดี เคารพกัน

๑. สาระสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจฉาจาราเวรมณี เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำความดีทางกาย การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยไม่ประพฤติดิตถ์ล่วงละเมิดหรือคุกคามทางเพศ การไม่ละเมิดคนรักของผู้อื่น ย่อมจะนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนระบุโทษของการแสดงพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม
๒. ผู้เรียนบอกแนวทางการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศได้
๓. ผู้เรียนรู้จักการให้เกียรติ เคารพไม่ล่วงละเมิดคุกคามในร่างกายของผู้อื่น

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑ (โรคติดต่อ)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนนั่งล้อมกันเป็นวงกลมหนึ่งวงเพื่อทำกิจกรรมโรคติดต่อ จากนั้นขออาสา ๑ คน มาจับฉลากชื่อโรคติดต่อ แล้วแสดงท่าทางอาการโรคที่จับได้ เช่น โรคไข้หวัด โรคเอดส์ โรคกามโรค เป็นต้น แล้วแสดงท่าทางเดินไปรอบๆ วง ถ้าแตะที่เพื่อนคนใด คนนั้นก็จะเป็นโรคติดต่อ คนที่เป็นโรคติดต่อจากเพื่อนก็จะมาจับฉลากโรคติดต่ออีก และทำท่าทางตามฉลากของโรคที่จับได้ (ผู้สอนเตรียมฉลากชื่อโรคบอกอาการแสดงอาการสั้นๆ และเล่นเกมประมาณ ๑๐ นาที)

๔. เมื่อเล่นเกมเสร็จแล้วผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นดังนี้

- ๑) นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่ต้องแสดงเป็นโรคต่าง ๆ
- ๒) โรคติดต่อชนิดใดที่นักเรียนไม่อยากเป็นมากที่สุด เพราะอะไร
- ๓) นักเรียนคิดว่าโรคเอดส์ เป็นโรคติดต่อที่น่ากลัวหรือไม่ เกิดจากสาเหตุใด

๕. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คน คละชั้น ป.๔-๕-๖ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มสืบเสาะแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับ

๑) สาเหตุ ๒) โทษ และ ๓) แนวทางการป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ และกามโรค จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ โรคติดต่อ

๖. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที

๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “โรคติดต่อ” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากกิจกรรมโรคติดต่อ

C : ถ้านักเรียนแสดงพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม ชีวิตเป็นอย่างไร

A : เมื่อนักเรียนมีความรัก ควรแสดงพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมอย่างไร เพื่อไม่ให้เป็นอันตรายต่อชีวิตของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ ๒ (ร่างกายฉัน ฉันไม่ยอม)

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโศภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับการเคารพในร่างกายของผู้อื่น แล้วบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

๑) ส่วนไหนของร่างกายที่นักเรียนชอบและหวงแหนมากที่สุดในร่างกายของตนเองคืออะไร

๒) ทำไมนักเรียนจึงรู้สึกชอบและหวงแหนในร่างกายส่วนนั้นมากที่สุด

๔. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอหนึ่งสั้นคุณธรรม “การล่วงละเมิดทางเพศในเด็ก” เพื่อสังเกตเรื่องราวที่เกิดขึ้น จากนั้นผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

๑) นักเรียนรู้สึกอย่างไรที่เห็นเด็กในเรื่อง ถูกละเมิดทางเพศ

๒) โทษหรือผลเสียที่ไปกระทำล่วงละเมิดทางเพศผู้อื่น เป็นอย่างไร

๓) นักเรียนคิดว่า ถ้านักเรียนถูกล่วงละเมิดทางเพศแบบนี้ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร

๔) ถ้านักเรียนไม่ยอมให้เหตุการณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้น นักเรียนจะทำอย่างไร

๕. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ ๔-๕ คน (ละชั้น ป.๔-๕-๖) จากนั้นให้ร่วมกันศึกษาวิธีการป้องกันตนเองจากการถูกคุกคามทางเพศ เมื่ออยู่ในสังคมที่มีคนแปลกหน้า อยู่กับเพศตรงข้ามสองต่อสอง และคนใกล้ตัว จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ แล้วตอบคำถามใบงานกิจกรรมที่ ๒ ร่างกายฉัน ฉันไม่ยอม

๖. แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที จากนั้นให้คำแนะนำเพิ่มเติม ให้รู้จักเคารพในร่างกายของผู้อื่น และรักษาสิทธิในร่างกายของตนเอง และให้นำวิธีการดังกล่าวในผลงานของเพื่อนในกลุ่มไปประยุกต์ใช้ในการชีวิตให้ปลอดภัย

๗. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ร่างกายฉัน ฉันไม่ยอม” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่า ทำไมการถูกล่วงละเมิดทางเพศจึงเป็นสิ่งที่ยอมรับไม่ได้

C : ถ้านักเรียนไม่ป้องกันตนเองเมื่อถูกล่วงละเมิดทางเพศ จะเกิดผลร้ายอะไรตามมาบ้าง

A : หากนักเรียนเจอเหตุการณ์ที่มีบุคคลจะล่วงละเมิดทางเพศของเรา นักเรียนจะมีวิธีการป้องกันและดูแลตนเองอย่างไร

๘. ผู้สอนให้ข้อมูลความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันการถูกละเมิดทางเพศ คือ โดยหลักกฤษฎกรรมบท ๑๐ กฤษฎกรรมบทข้อที่ ๓ กาเมสุ มิจฉาจาราเวรมณี การสำรวจระวังตนเองไม่กระทำผิดล่วงละเมิดต่อผู้อื่น และข้อมูลแนวความคิดการป้องกันการถูกคุกคามทางเพศ ได้แก่

๑) ปกป้องสิทธิในร่างกายของเราโดยการแสดงออกให้ผู้กระทำรู้ในทันทีว่า เราเป็น “เจ้าของ” ในร่างกายของเรา เราไม่ชอบในสิ่งที่เขาทำและเขาไม่มีสิทธิ์ที่จะทำเช่นนั้น โดยการปฏิเสธทันทีหนีจากเหตุการณ์ และรีบขอความช่วยเหลือ

๒) หลีกเสี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ เช่น การเดินตามลำพังไปในที่เปลี่ยว การอยู่ตามลำพังในที่ลับ ตากับเพศตรงข้าม

๓) เมื่อรู้สึกผิดปกติหรือไม่ชอบมาพากล ให้นักเรียนรีบเลี่ยงออกจากสถานการณ์นั้น ๆ

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. หนังสือสั้นคุณธรรม “การล่วงละเมิดทางเพศในเด็ก”
๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ โรคติดต่อ
๓. ใบงานกิจกรรมที่ ๒ ร่างกายฉัน ฉันไม่ยอม
๔. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๕. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ผู้เรียนระบุโทษของการแสดงพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม	การตอบคำถาม	แบบประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. ผู้เรียนบอกแนวทางการป้องกันตนเองจากการถูกละเมิดหรือคุกคามทางเพศได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. ผู้เรียนรู้จักการให้เกียรติ เคารพ ไม่ล่วงละเมิดคุกคามในร่างกายของผู้อื่น	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “โรคติดต่อ”

คำชี้แจง นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุ โทษ และวิธีการป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ และกามโรค จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ หรือสัมภาษณ์ข้อมูลจากครูในโรงเรียนเพิ่มเติม

ชื่อโรค	สาระสำคัญ
โรคเอดส์	๑. สาเหตุ ๒. โทษ ๓. วิธีการป้องกันจากโรค
โรคกามโรค	๑. สาเหตุ ๒. โทษ ๓. วิธีการป้องกันจากโรค

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
--

ใบงานกิจกรรมที่ ๒ “ร่างกายฉัน ฉันไม่ยอม”

คำชี้แจง นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันตนเองจากการถูกคุกคามทางเพศ เมื่ออยู่ในสังคมที่มีคนแปลกหน้า อยู่กับเพศตรงข้ามสองต่อสอง และต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ จากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์

สถานการณ์	วิธีการปฏิบัติตน
เมื่อนักเรียนต้องอยู่ในสังคมที่มีคนแปลกหน้า	
เมื่อนักเรียนต้องอยู่กับเพศตรงข้ามสองต่อสอง	
เมื่อนักเรียนต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
--

กิจกรรมที่ ๔ คนจริง พูดความจริง

๑. สาระสำคัญ

กุศโลกรรมบถข้อที่ ๔ ปิสุณาย วาจาเย เวรมณี เป็นการทำความดีทางวาจา การปฏิบัติตนต่อตนเองและผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยเว้นจากการพูดเท็จ กล่าวพูดตามความจริงและรักษาคำพูด ย่อมจะนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนบอกข้อดีของการพูดความจริง รักษาคำพูด
๒. ผู้เรียนบอกโทษหรือผลเสียของการพูดโกหกได้
๓. ผู้เรียนแสดงเหตุผลการพูดความจริง ไม่โกหกจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้
๔. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพูดจริง รักษาคำพูด ไม่โกหก

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้โดยถามคำถามเพื่อชวนผู้เรียนสนทนาเกี่ยวกับการพูดโกหก

๑) นักเรียนคิดว่าคนที่ชอบโกหกคนอื่น เป็นคนอย่างไร เพราะอะไร

๒) นักเรียนคิดว่าการโกหกผู้อื่นเป็นสิ่งที่ไม่ดีอย่างไร

๔. ผู้เรียนรับชมภาพยนตร์สั้นคุณธรรม “เด็กชอบโกหก”(ฟิล์มกับพิวส์) โดยให้ผู้เรียนได้สังเกตเรื่องราวที่เกิดขึ้นในเรื่อง

๕. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

๑) นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากเรื่องนี้

๒) พฤติกรรมของพิวส์ ส่งผลเสียหรือโทษทำให้คนอื่นเดือนร้อนอย่างไร

๓) ถ้าหากนักเรียนเป็นพิวส์ นักเรียนจะปรับพฤติกรรม การพูดของตนเองอย่างไร

๔) ถ้าหากนักเรียนพูดความจริง ไม่โกหก จะมีผลดีกับนักเรียนและคนอื่นอย่างไร

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คนแบบคละชั้น (ชั้น ป.๔-๖) จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์และตอบ

คำถามลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ คนจริง พูดความจริง

๗. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที จากนั้นผู้สอนให้คำแนะนำผู้เรียนได้นำวิธีการดังกล่าวของกลุ่ม ไปใช้ในการพูดสื่อสารในชีวิตประจำวัน

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “คนจริง พุดความจริง” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมนี้

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยโกหกผู้อื่นหรือไม่ เมื่อพูดแล้วทำให้คนอื่นรู้สึกรังไร

A : เมื่อนักเรียนฝึกพูดความจริง ไม่พูดโกหกเป็นนิสัย จะมีข้อดีเกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างไรบ้าง

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ คนจริง พุดความจริง
๒. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๓. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ผู้เรียนบอกข้อดีของพูดความจริง รักษาคำพูด	การตอบคำถาม	แบบประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. ผู้เรียนบอกโทษหรือผลเสียของการพูดโกหกได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. ผู้เรียนแสดงเหตุผลผลการพูดความจริง ไม่โกหกจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพูดจริง รักษาคำพูด ไม่โกหก	พิจารณาจากการตอบคำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “คนจริง พุดความจริง”

คำชี้แจง : นักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ แล้วบอกเหตุผลการพูดความจริง ไม่โกหกในเรื่องนั้น

สถานการณ์	เหตุผลที่ต้องพูดความจริง ไม่โกหก
<p>ข้อที่ ๑ “เมื่อเช้าสันติเดินผ่านห้องของแม่ เห็นสาครกำลังขโมยเงินแม่ สันติจึงเข้าไปห้าม แต่สาครก็ยังเอาเงินของแม่ไป พร้อมยังขู่ว่า “ถ้าสันติฟ้องแม่จะโดนต่อย” ถึงตอนเย็นแม่ได้ถามว่าใครขโมยเงินแม่ไป” ถ้านักเรียนเป็นสันตินักเรียนก็จะบอกแม่เช่นเดียวกัน เพราะว่า....</p>	
<p>ข้อที่ ๒ เมื่อเช้ากวินทำเงินหาย ทำให้ไม่มีเงินซื้อข้าวตอนเที่ยง จึงขอยืมเงินจากแพรไหมซึ่งเป็นเพื่อนที่เรียนอยู่ห้องเดียวกัน และสัญญาว่าพรุ่งนี้จะเอาเงินมาคืน วันรุ่งขึ้นเมื่อมาถึงโรงเรียนกวินนึกขึ้นได้ว่าได้ลืมเอาเงินมาคืนแพรไหม กวินจึงเดินกลับไปเอาเงินมาคืนแพรไหม ถ้านักเรียนเป็นกวินก็จะทำเช่นเดียวกัน เพราะว่า....</p>	
<p>ข้อที่ ๓ ก่อนแม่ออกจากบ้านไปทำงาน ภารณิกการให้สัญญากับแม่ว่า หลังกลับจากโรงเรียนจะทำการบ้าน แต่หลังเลิกเรียน ภารณิกการก็หาจึงกลับบ้านช้า เมื่อถึงบ้านก็ค่ำ ซึ่งเป็นเวลาดูการ์ตูนเรื่องโปรดกำลังเล่นพอดี และเป็นตอนจบด้วย แต่ภารณิกการทำการบ้านโดยไม่ได้ดูโทรทัศน์เลย ถ้านักเรียนเป็นภารณิกการ นักเรียนก็จะทำเช่นเดียวกัน เพราะว่า....</p>	

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....

กิจกรรมที่ ๕ พุดจาดี สามัคคีกัน

๑. สาระสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๕ ปิสุณาย วาจา ย เวรมณี เป็นวชิกรรมการทำความดีทางวาจา การไม่พูดคำที่ส่อเสียด ไม่พุดยุงสร้างแตกแยก พุดให้เกิดความรักสามัคคีที่ดีต่อกัน ย่อมนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนบอกลักษณะพุดส่อเสียดที่ก่อให้เกิดความแตกแยกกันได้
๒. ผู้เรียนบอกโทษหรือผลเสียของการพุดส่อเสียดให้คนอื่นแตกแยกกันได้
๓. ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์คำพุดที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีที่ดีต่อกันได้
๔. ผู้เรียนตระหนักถึงการคำพุดที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีที่ดีต่อกัน

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้โดยถามคำถามเพื่อชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑) คำพุดอะไรที่นักเรียนชอบมากที่สุด เพราะอะไร

๒) คำพุดอะไรที่นักเรียนไม่ชอบมากที่สุด เพราะอะไร

๓) นักเรียนคิดว่าคำพุดสามารถทำให้คนแตกแยกสามัคคีกันได้ดีหรือไม่ คำพุดแบบไหนทำให้คนแตกแยกสามัคคีต่อกัน

๔. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คนแบบคละชั้น (ชั้น ป.๔-๖) จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์และตอบคำถามลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ พุดจาดี สามัคคีกัน

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที

๖. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “พุดจาดี สามัคคีกัน” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่าการพุดจาดี มีประโยชน์อย่างไร

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยพุดด้วยคำพุดที่ทำให้เกิดความแตกแยกสามัคคีกันหรือไม่

A : ในชีวิตประจำวันถ้านักเรียนอยากให้คนอื่นรัก คนอื่นชม นักเรียนควรจะพุดด้วยคำพุดแบบใด

๗. ผู้สอนให้ข้อมูลสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกุศลกรรมบถข้อที่ ๕ ปิสุณาย วาจา ย เวรมณี เป็นวชิกรรมการทำ ความดีทางวาจา การพุดจาส่อเสียดเป็นการพุดที่ไม่ดี ทำให้คนเกลียดกัน ไม่มีคนรักคนชอบ ทำให้คนอื่นเสีย

ความรู้สึก ส่งผลเสียในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ถ้าสังคมไทยมีคนในลักษณะเช่นนี้ จะส่งผลให้คนในสังคมนั้นวุ่นวาย สับสน ไม่สามัคคีกัน การพูดที่ดีควรพูดแล้วไม่เตือนร้อนตนเองและผู้อื่น พูดให้กำลังใจ พูดแล้วทำให้เกิดความรัก ความสามัคคีในกลุ่ม พูดสร้างสรรค์ พูดแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา คำนี้ถึงความรู้สึกของผู้อื่น เป็นต้น

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ พูดจาดี สามัคคีกัน
๒. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๓. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกลักษณะพูดส่อเสียดที่ก่อให้เกิดความแตกแยกกันได้	การตอบคำถาม	แบบประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. บอกโทษหรือผลเสียของการพูดส่อเสียดให้คนอื่นแตกแยกกันได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. สามารถสร้างสรรค์คำพูดที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีที่ดีต่อกันได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ตระหนักถึงการคำพูดที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีที่ดีต่อกัน	พิจารณาจากการตอบคำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “พูดจาดี สามัคคีกัน”

คำชี้แจง : ให้นักเรียนช่วยกันระบุดำพูดที่ทำช่วยให้คนรักสามัคคีกัน จากสถานการณ์ที่กำหนดให้

สถานการณ์	นักเรียนจะใช้คำพูดใดที่ทำให้รักสามัคคี
ข้อที่ ๑ สมบัติกับสมหมาย เรียนรู้อยู่ในห้องเดียวกัน แต่ทั้งสองคนไม่ค่อยชอบกันนัก เพราะมีเพื่อนไปบอกกับสมหมายว่าสมบัติ นินทาและมีเพื่อนไปบอกกับสมหมายว่า สมบัติก็นินทาเช่นกัน	
ข้อที่ ๒ พี่สาวกับน้องชายของสุบงกต ทะเลาะกัน และทั้งสองคนสั่งห้ามสุบงกต ไม่ให้เข้ามายุ่ง และไม่ให้ออกแม่กับพ่อด้วย	
ข้อที่ ๓ ปราโมทย์ได้รับเลือกจากเพื่อนๆ ในโรงเรียนให้เป็นประธานนักเรียน ซึ่งเขากังวลมากกว่าจะทำหน้าที่ได้ไม่ดี เมื่อถึงเวลาเรียนจึงไม่เข้าเรียน	
ข้อที่ ๔ บังอรกับแอมอรเป็นเพื่อนรักกัน ทั้งสองคนจะต้องทำการบ้านวิชาคณิตศาสตร์ส่งคุณครูในวันพรุ่งนี้ แต่เกรงว่าจะทำการบ้านส่งครูไม่ทัน	

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....

กิจกรรมที่ ๖ พุดจาสุภาพ มีคนชอบ

๑. สาระสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๖ ผรุสย วาจา ย เวรมณี เป็นวจีกรรมการทำความดีทางวาจา การปฏิบัติตนเอง และผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยการไม่พูดคำหยาบ พุดจาสุภาพ ไพเราะ ย่อมนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเอง ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถแยกแยะคำพูดที่ดีและไม่ดีได้
๒. ผู้เรียนสามารถบอกคำพูดที่ดีสุภาพได้
๓. ผู้เรียนตระหนักถึงคำพูดที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีที่ดีต่อกัน

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับคำพูดที่ดีและไม่ดี

๑) นักเรียนคิดว่าคำพูดที่ดีคือคำพูดแบบใด ทำไมจึงคิดว่าเป็นคำพูดที่ดี

๒) นักเรียนคิดว่าคำพูดที่ไม่ดีคือคำพูดแบบใด ทำไมจึงคิดว่าเป็นคำพูดที่ไม่ดี

๔. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอ โคนันทิวีสาลขาดก (การพูดดี) โดยให้ผู้เรียนสังเกตเรื่องราวที่เกิดขึ้น

๕. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเรื่องโคนันทิวีสาล ในประเด็นต่อไปนี้

๑) นักเรียนคิดว่าโคนันทิวีสาล มีนิสัยอย่างไร

๒) ทำไมครั้งแรกที่พราหมณ์พูดให้โคนันทิวีสาลลากเกวียน แต่โคนันทิวีสาลไม่ยอมลาก

๓) โคนันทิวีสาลยอมลากเกวียนให้พราหมณ์เพราะเหตุใด

๔) นักเรียนได้ข้อคิดอะไรจากนิทานโคนันทิวีสาล

๕) นักเรียนอยากให้คนอื่นพูดอย่างไรกับนักเรียน เพราะอะไร

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คนแบบคละชั้น (ชั้น ป.๔-๖) จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์และตอบคำถามลงในใบงานกิจกรรมที่ ๑ พุดจาสุภาพดี มีคนชอบ

๗. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “พุดจาสุภาพดี มีคนชอบ” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากการทำกิจกรรมพุดจาสุภาพดี มีคนชอบ

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยพูดคำหยาบคาย ไม่สุภาพหรือไม่ พูดแล้วนักเรียนรู้สึกอย่างไร และคนฟังจะรู้สึกอย่างไร

A : ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เมื่อนักเรียนใช้คำพูดที่สุภาพ จะเกิดประโยชน์ที่ดีต่อนักเรียนอย่างไร

๙. ผู้สอนให้ข้อมูลสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะข้อที่ ๖ ผรุสย วาจา ย เวรมณี เป็นวัชกรรมการทำความดีทางวาจา การพูดหยาบคายส่งผลทำให้เกิดความขัดแย้ง กระทบกระทั่ง ส่งผลทำให้จิตใจของผู้พูดกระด้าง หยาบคาย การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพสามารถโน้มน้าวจิตใจคนอื่นได้ ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีที่ดีงามในหมู่คณะได้

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. นิทานเรื่อง โคนันทิวีสาล
๒. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ พูดจาสุภาพดี มีคนชอบ
๓. แหล่งการเรียนรู้ออนไลน์
๔. แหล่งการเรียนรู้อื่นๆ ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ผู้เรียนสามารถแยกแยะคำพูดที่ดีและไม่ดีได้	การตอบคำถาม	แบบประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. ผู้เรียนสามารถบอกคำพูดที่ดีสุภาพได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. ผู้เรียนตระหนักถึงคำพูดที่ทำให้เกิดความรักความสามัคคีที่ดีต่อกัน	พิจารณาจากการตอบคำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “พูดจาดี สามัคคีกัน”

คำชี้แจง : จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ นักเรียนช่วยกันบอกคำพูดที่ดี สุภาพไพเราะ เพื่อให้สถานการณ์นั้นเกิดความรัก ความสามัคคีที่ดีต่อกัน

สถานการณ์	คำพูดที่ดี สุภาพไพเราะที่นักเรียนควรพูด
<p>ข้อที่ ๑ เมื่ออยู่โรงเรียนปรีดาชอบล้อเลียนชื่อพ่อแม่สมหมายต่อหน้าเพื่อน ๆ เสมอ ถ้านักเรียนเป็นสมหมายจะพูดตอบกลับด้วยคำพูดที่สุภาพแบบใด</p>	
<p>ข้อที่ ๒ วันเสาร์ที่ผ่านมาคุณพ่อของปัญญาได้จ้างคนมาตัดหญ้าที่สนามหน้าบ้านระหว่างที่ตัดหญ้าเศษหญ้ากระเด็นไปถูกเสื่อตัวโปรดของปัญญาที่ตากไว้ ปัญญาจึงบอกให้ตัดหญ้าระวัง แต่คนตัดหญ้าไม่ค่อยพอใจและได้ด่าปัญญาด้วยคำหยาบคายหลายคำ ..ถ้านักเรียนเป็นปัญญาจะพูดตอบโต้ด้วยคำพูดที่สุภาพแบบใด</p>	
<p>ข้อที่ ๓ เมื่อวานหลังเลิกเรียน ป่านหอมมาถึงบ้านเอาแต่นั่งซึมและไม่ยอมกินข้าว เพราะสอบตกวิชาภาษาไทย เหตุการณ์นี้นักเรียนจะพูดด้วยคำพูดที่สุภาพกับป่านหอมอย่างไร</p>	

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....

กิจกรรมที่ ๗ พุดจาดี มีประโยชน์

๑. สารสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๗ สัมผัสปลลาปา เวรมณี เป็นนวัจกรรมการทำความดีทางวาจา การปฏิบัติตนต่อตนเอง และผู้อื่นในทางที่ถูกต้องดีงาม โดยการไม่พูดในเรื่องที่ไม่เกิดประโยชน์ พุดมีเหตุผล จึงจะทำให้เป็นคนที่น่าเชื่อถือ น่าคบหาอย่างยิ่ง ย่อมนำความสุขและความเจริญมาสู่ชีวิตตนเองได้

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถระบุลักษณะคำพูดที่ดีมีประโยชน์ได้
๒. ผู้เรียนสามารถบอกโทษหรือผลเสียของการพูดสิ่งที่ไม่ดีไม่มีประโยชน์ได้
๓. ผู้เรียนสามารถบอกคำพูดที่ดีและมีประโยชน์ต่อผู้อื่นได้
๔. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพูดดีมีประโยชน์

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมกระซิบบ้าง โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละเท่ากัน แบบคละชั้น ป.๔-๕-๖ แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมาอ่านข้อความที่กำหนดไว้ พยายามท่องจำให้ได้ โดยมีกติกากิจกรรมดังนี้

๑) เมื่อบอก “เริ่ม” ให้ตัวแทนที่อ่านข้อความแล้วไปกระซิบบ้างให้เพื่อนคนต่อไป โดยมีข้อแม้ว่าต้องกระซิบบ้างได้เพียงครั้งเดียว

๒) คนสุดท้ายของแต่ละแถว เขียนข้อความที่ได้ฟังลงในกระดาษ A4 แล้วคว่ำกระดาษไว้

๓) รอบที่ ๒ ให้คนแรกอ่านข้อความชุดใหม่แล้วไปกระซิบบ้างให้เพื่อนคนต่อไป และเมื่อถึงคนสุดท้ายให้เขียนข้อความที่ได้ฟังลงในกระดาษ A4 แล้วคว่ำกระดาษไว้ ทำกิจกรรมลักษณะเช่นนี้ในแต่ละรอบจนกว่าจะครบทุกข้อความที่กำหนดไว้

๔) กลุ่มใดเขียนได้เร็วและถูกต้องที่สุดเป็นผู้ชนะ

สำหรับข้อความที่กำหนดให้คนแรกของแต่ละแถวอ่าน เพื่อกระซิบบ้างส่งสาร ได้แก่

รอบที่ ๑ สมหมายชอบขยัน ทำให้มีเงินเก็บ มีกิน มีอยู่ มีใช้

รอบที่ ๒ สมปองเป็นคนฉลาด เพราะฟังเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น

รอบที่ ๓ สมทรงเป็นคนดีมีวินัย ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลคนอื่น

รอบที่ ๔ สมศักดิ์เป็นคนไม่ชอบทำบาป ทำให้มีความสุขในชีวิต

รอบที่ ๕ คนโกรธ มักมีคำพูดหยาบคาย

๔. ผู้เรียนคนแรกออกมาเฉลยข้อความที่ตนได้อ่านให้ถูกต้อง โดยเขียนข้อความขึ้นบนกระดาน จากนั้นผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

๑) รู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรม

๒) นักเรียนคิดว่าข้อความที่อยู่บนกระดาน เป็นคำพูดที่ดี มีประโยชน์อย่างไร

๕. ผู้เรียนวาดภาพชีวิต โดยวาดในสิ่งที่ชอบและประทับใจมากที่สุดในชีวิต พร้อมทั้งชื่อภาพและเขียนกำกับไว้ด้วย

๖. ผู้เรียนทุกคนยืนขึ้นเป็นวงกลมใหญ่ ๑ วง ผู้สอนนำภาพของผู้เรียนวางไว้ข้างในวง โดยวางภาพแต่ละภาพให้กระจายและมีช่องว่างห่างกันประมาณ ๑ เมตร จากนั้นผู้เรียนแต่ละคนเดินไปเขียนข้อความที่เป็นคำพูดเชิงบวก ที่ดี และมีประโยชน์ ด้านหลังของภาพ โดยไม่มีเสียงคุยกัน ไม่คัดลอกข้อความเพื่อน เขียนจากความรู้สึกที่อยากบอกเจ้าของภาพจริง ๆ

๗. ผู้เรียนแต่ละคนกลับไปนั่งที่ภาพของตนเอง จากนั้นผู้เรียนร่วมสะท้อนคิดจากการทำกิจกรรม

๑) นักเรียนได้อ่านข้อความที่เพื่อนเขียนให้แล้วรู้สึกอย่างไร

๒) ตอนที่นักเรียนเขียนข้อความนั้นๆ ให้เพื่อน นักเรียนรู้สึกอย่างไร

๓) หากนักเรียนเขียนคำพูดที่ไม่ดีและไม่มีประโยชน์ เจ้าของภาพจะรู้สึกอย่างไร จะเกิดโทษต่อคนเขียน (พูด) และคนอ่าน (ฟัง) อย่างไร

๘. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๔-๕ คน แบบคละชั้น ป.๔-๕-๖ จากนั้นให้ระดมความคิดสร้างสรรค์คำพูดที่ดี เป็นประโยชน์ต่อคนฟัง ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือนร้อน ลงใบงานกิจกรรมที่ ๑ พูดดี มีประโยชน์

๙. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “พูดดี มีประโยชน์” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง จากการทำกิจกรรมพูดดี มีประโยชน์

C : ประสบการณ์ที่ผ่านมานักเรียนเคยพูดคำที่ไม่ดีและไม่มีประโยชน์หรือไม่ พูดแล้วเกิดผลไม่ดีคนอื่นอย่างไร

A : ถ้านักเรียนอยากให้คนรัก คนชอบ นักเรียนควรพูดด้วยคำพูดที่ดีและมีประโยชน์อย่างไร

๑๐. ผู้สอนให้ข้อมูลสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมบถข้อที่ ๗ สัมผัสปลาปา เวรมณี เป็นวชิรกรรมการทำความดีทางวาจา ลักษณะของการพูดที่ดีมีเหตุผลเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการพูดที่ดีมีเหตุผลเป็นประโยชน์

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. เกมกระชิบข่าว

๒. ภาพวาดชีวิตของนักเรียน

๓. ปากกา/ดินสอ

๔. กระดาษ A4

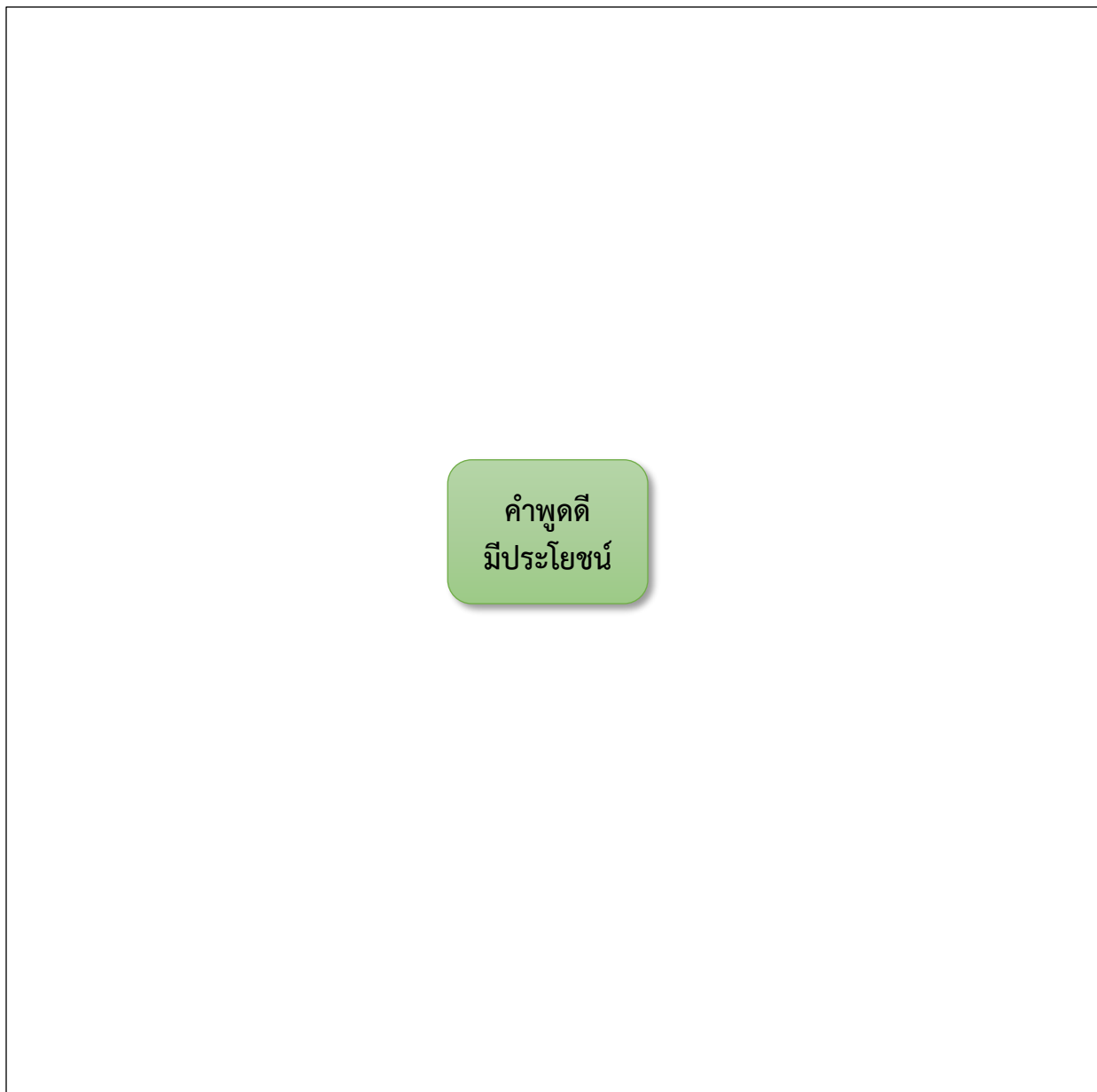
๕. สีชอล์ค/สีเทียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถระบุลักษณะคำพูดที่ดีมีประโยชน์ได้	การตอบคำถาม	แบบประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๒. สามารถบอกโทษหรือผลเสียของการพูดสิ่งที่ไม่ดีไม่มีประโยชน์ได้	การตอบคำถาม	แบบประเมินการตอบคำถาม	ตอบคำถามได้
๓. สามารถบอกคำพูดที่ดีและมีประโยชน์ต่อผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	การตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๔. ตระหนักถึงความสำคัญของการพูดดีมีประโยชน์	พิจารณาจากการตอบคำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “พูดดี มีประโยชน์”

คำชี้แจง : ให้นักเรียนระดมความคิดบอกคำพูดที่ดี เป็นประโยชน์ต่อคนฟัง และไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (Mind Mapping)

คำพูดดี
มีประโยชน์

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
.....
.....

กิจกรรมที่ ๘ การแบ่งปัน เป็นสิ่งสวยงาม

๑. สารสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๘ อนภิชณา เป็นมโนธรรมการทำความดีทางใจ โดยไม่คิดเฟื่องลอยอยากได้ของเขา คิดอยากช่วยเหลือ คิดอยากแบ่งปันให้ผู้อื่น คิดเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีจิตสาธารณะ ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ประดิษฐ์ของใช้แมงมุมได้อย่างถูกต้องสวยงาม
๒. ผู้เรียนสามารถทำงานเป็นทีมและรู้จักสามัคคี
๓. ผู้เรียนมีสติในการทำงานและมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นได้

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสดีด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ผู้เรียนโดยการถามคำถามชวนแลกเปลี่ยนเรียนรู้

- ๑) นักเรียนเคยให้สิ่งของแก่เพื่อน หรือไม่ ให้แล้วเกิดความรู้สึกอย่างไร
- ๒) นักเรียนคิดว่าให้สิ่งของแก่ผู้อื่น เป็นความดีหรือไม่ เพราะอะไร
- ๓) ถ้านักเรียนอยากจะแบ่งปันสิ่งของของตนเองมีให้แก่อื่นๆ นักเรียนอยากจะแบ่งปันสิ่งใด

๔. ผู้เรียนทำสิ่งประดิษฐ์ของใช้แมงมุม โดยผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาเกี่ยวกับการทำสิ่งประดิษฐ์ของใช้แมงมุมไปถวายวัดในชุมชนใกล้เคียง พร้อมกับเล่าประวัติเรื่องราวความเป็นมาของของใช้แมงมุม ให้ผู้เรียนทราบที่มาและความสำคัญ จากนั้นอธิบายอุปกรณ์สำหรับการทำของใช้แมงมุม เช่น ไม้ เส้นด้ายคละสี กรรไกร เพื่อใช้สำหรับตัดด้าย พร้อมทั้งสาธิตวิธีการทำของใช้แมงมุมให้ผู้เรียนได้สังเกตในการทำของใช้แมงมุม (หรือผู้สอนอาจเปิดคลิปวิดีโอให้ผู้เรียนรับชมการทำของใช้แมงมุม ก็ได้)

๕. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ ๔-๕ คน แบบคละชั้น เพื่อทำของใช้แมงมุม โดยแต่ละกลุ่มจะมีอุปกรณ์ ไม้เส้นด้ายไหมพรมหลากสี ไม้เสียบลูกชิ้นก็ได้ขนาด ๕ - ๖ นิ้ว (นำมาตัดปลายแหลมออก) กรรไกร เพื่อให้ใช้ร่วมกัน

๖. ผู้เรียนแต่ละคนลงมือปฏิบัติทำของใช้แมงมุม โดยก่อนการปฏิบัติผู้สอนให้คำแนะนำผู้เรียนว่า ขณะที่ทำจะต้องใช้สติรู้อารมณ์ความรู้สึกและความคิดที่เกิดขึ้นขณะทำของ เพื่อไม่ให้เส้นด้ายขาดหรือไม้หักหรืออแต่อย่างใด

๗. เมื่อผู้เรียนทำเสร็จแล้ว ให้ช่วยกันนำของใช้แมงมุมที่เสร็จแล้วมาประกอบรวมกันเป็นโมบาย ที่มีสีสันสวยงาม เพื่อร่วมกันนำไปถวายให้วัดในชุมชน

๘. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังจากทำของใช้แมงมุม

- ๑) ทำบุญโยแมงมุงเสร็จแล้ว รู้สึกอย่างไร
- ๒) ขณะที่นักเรียนทำบุญโยแมงมุงของตนเอง นักเรียนมีการแบ่งปัน ช่วยเหลือกันในกลุ่มอย่างไร
- ๓) นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้แบ่งปัน ช่วยเหลือกันในกลุ่ม
- ๔) นักเรียนคิดว่าการแบ่งปันกัน ช่วยเหลือกัน เป็นสิ่งที่ดีอย่างไร

๑๐. ผู้เรียนประชุมวางแผนการนำธูปไปถวายวัด โดยมีให้ตัวแทนรุ่นพี่ ป.๖ ทำหน้าที่ประชุมสมาชิกทุกคน เพื่อวางแผนการนำธูปไปถวายวัด โดยแบ่งบทบาทหน้าที่กัน ใครจะกล่าวคำไหว้พระพุทธรูปพระรัตนตรัย อาณาสิล คำกล่าวถวายธูป ไปวันไหน ช่วงเวลาใด ไปอย่างไร เป็นต้น โดยมีผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

๑๑. ผู้เรียนทุกคนร่วมกันนำธูปโยแมงมุงที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นไปถวายวัดในชุมชน ตามที่ได้วางแผนไว้ และเมื่อผู้เรียนถวายธูปโยแมงมุงเสร็จแล้ว ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรมจากการทำบุญโยแมงมุง โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อนำธูปโยแมงมุงของตนเองมาถวายวัดในครั้งนี้

C : การเป็นคนรู้จักแบ่งปัน เสียสละสิ่งของของตนและช่วยเหลือผู้อื่น จะทำให้นักเรียนเป็นคนนิสัยอย่างไร

A : เมื่อนักเรียนมีโอกาสได้แบ่งปัน เสียสละสิ่งของ ช่วยเหลือผู้อื่น นักเรียนอยากจะทำอะไร ทำอย่างไร

๑๒. ผู้สอนให้ข้อมูลสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมบถข้อที่ ๘ อนุภิชมา เป็นการทำความดีทางใจโดยไม่คิดเฟื่องเล็งอยากได้ของเขา คิดอยากช่วยเหลือ คิดอยากแบ่งปันให้ผู้อื่น คิดเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว มีจิตสาธารณะ ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

คำแนะนำเพิ่มเติม

๑. เมื่อผู้เรียนไปถวายธูปที่วัดแล้ว ผู้สอนควรนำพาผู้เรียนถอดบทเรียนสะท้อนคิด RCA ที่วัด หลังจากนั้น อาจส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมความดีสาธารณะประโยชน์ภายในวัด เช่น กวาดลานวัด ล้างห้องน้ำ ถูศาลาวัด เป็นต้น เพื่อบ่มเพาะความเมตตา ละอิตตาของผู้เรียน

๒. ผู้สอนอาจส่งเสริมให้ผู้เรียนนำกระดาษเหลือใช้ต่าง ๆ มาประดิษฐ์สิ่งของอื่นๆ ตามที่ผู้เรียนสนใจ เช่น สมุดเล่มเล็ก สมุดทำมือ รถไฟที่ทำจากกระดาษลูกฟูก กล้องใส่เครื่องเขียน บ้านของสัตว์เลี้ยง แจกันใส่ดอกไม้สวย ประดิษฐ์เป็นโมบายแขวนประดับตกแต่งบ้าน ดอกไม้สำหรับประดับตกแต่งงานอีเว้นท์ต่างๆ เป็นต้น โดยผู้สอนสามารถศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดรู้จักแบ่งปันโดยการนำบริจาคให้โรงเรียนที่ขาดแคลนอุปกรณ์ดังกล่าว

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. ด้ายไหมพรมหลากสี
๒. ไม้เสียบลูกชิ้นก็ได้ขนาด ๕ - ๖ นิ้ว (นำมาตัดปลายแหลมออก)
๓. กรรไกร
๔. คลิปวิดีโอทำบุญโยแมงมุง
๕. คำกล่าวอาราธนาสิล ๕ / คำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย/ คำกล่าวถวายธูป

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถสร้างสรรค์ประดิษฐ์ชิ้นใยมุ่งได้อย่างถูกต้องสวยงาม	ตรวจสอบผล	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. ทำงานเป็นทีมและรู้จักสามัคคีได้	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. มีสติในการทำงานและมีความเสียสละรู้จักแบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นได้	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป

กิจกรรมที่ ๙ ต้นไม้แห่งความโกรธ เกลียด

๑. สารสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๘ อนภิขมา เป็นมนโนธรรมการทำความดีทางใจ โดยการไม่คิดร้าย ไม่ผูกใจเจ็บ มีน้ำใจนักกีฬา คิดชื่นชมยินดีกับผู้อื่น มีความคิดปรารถนาดีกับผู้อื่น คิดให้อภัย ไม่ถือสา ไม่โทษผู้อื่น การระมัดระวังตนเองและมีความหวังดีต่อผู้อื่น การกระทำเช่นนี้ได้ยอมทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนบอกโทษหรือผลร้ายของการโกรธ เกลียดผู้อื่นได้
๒. ผู้เรียนบอกข้อดีของการไม่โกรธ ไม่เกลียดชังพยาบาทผู้อื่นได้
๓. ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่โกรธ ไม่เกลียดและไม่พยาบาทผู้อื่น

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ ความเป็นกันเองมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องผูกใจเจ็บว่า “นักเรียนเคยโกรธเพื่อนหรือใครบ้างหรือไม่ และความรู้สึกโกรธนั้นเป็นอย่างไร”

๔. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประเด็นของปราณีกับน้องสาว โดยมีเรื่องย่อ ดังนี้ “...ปราณีมีน้องสาวหนึ่งคนชื่อปรารถนา วันหนึ่งปราณีถูกแม่ทำโทษ เพราะน้องไปฟ้องแม่ว่าปราณีไปเที่ยวบ้านเพื่อน และไม่ช่วยแม่ทำงานบ้าน ทั้ง ๆ ที่ความจริงปราณีไปทำรายงานที่บ้านเพื่อน มีหลายครั้งที่น้องของปราณีไม่ช่วยทำงานบ้าน และชอบนั่งดูการ์ตูน แต่ปราณีก็ไม่เคยฟ้องแม่เลย เพียงแต่เตือนไม่ให้น้องทำแบบนั้น ถึงแม้ว่าตนเองจะได้ทำงานบ้านคนเดียวก็ตาม”

๕. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายในประเด็นเรื่องของปราณีและปรารถนา

- ๑) นักเรียนคิดว่าปราณีทำแบบนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องอย่างไร
- ๒) ถ้าปราณีโกรธน้อง นักเรียนคิดว่าจะเกิดผลเสียอะไรบ้าง
- ๓) ถ้านักเรียนเป็นปราณีจะทำดังเช่นปราณีหรือไม่ ทำแล้วจะเกิดผลอย่างไร

๖. แบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มละ ๔-๕ คน แบบคละชั้น ป.๔-๕-๖ เพื่อทำกิจกรรมต้นไม้แห่งความโกรธ ความเกลียดชัง ข้อเสียหรือผลร้ายเมื่อมีความโกรธ ความเกลียดชังผู้อื่นมีอะไรบ้าง

๗. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตนเองหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที

๘. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “ต้นไม้แห่งความเกลียดชัง” โดยสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนคิดว่าทำไมการโกรธ ความเกลียดชัง และพยาบาทผู้อื่น จึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ

C : ที่ผ่านมานักเรียนเคยไม่โกรธ ไม่เกลียดใครบ้างไหม ข้อดีจากการไม่โกรธ ไม่เกลียดผู้อื่น เป็นอย่างไร

A : ถ้าสังคมเรามีคนไม่ให้อภัยซึ่งกันและกัน นักเรียนคิดว่าสังคมเราจะเป็นอย่างไร

ข้อแนะนำเพิ่มเติม : ให้ข้อมูลสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมบดข้อที่ ๘ อนภิขมา เป็นมนโนธรรมการทำ ความดีทางใจ โดยการไม่คิดร้าย ไม่ผูกใจเจ็บ มีน้ำใจนักกีฬา คิดชื่นชมยินดีกับผู้อื่น มีความคิดปรารถนาดีกับผู้อื่น คิดให้อภัย ไม่ถือสา ไม่โทษผู้อื่น การระมัดระวังตนเองและมีความหวังดีต่อผู้อื่น การกระทำเช่นนี้ได้ย่อมทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข

ทั้งนี้ เมื่อผู้สอนอาจทำกิจกรรมขยายผลเพิ่มเติม เช่น การให้นักเรียนได้เขียนความรู้สึกที่โกรธเพื่อน หรือบุคคลที่ตนเองยังจำฝังใจไม่พอใจอยู่ ให้เขียนจดหมายเพื่อแสดงความรู้สึกยกโทษ ให้อภัย แล้วส่งจดหมายไปให้บุคคลนั้น เป็นต้น

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ ต้นไม้แห่งความโกรธ เกลียด
๒. เรื่องเล่า ปรานีกับน้องน้องสาว

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกโทษหรือผลร้ายของการโกรธ เกลียดได้	ตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	ตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๒. บอกข้อดีของการไม่โกรธ ไม่เกลียดชัง พยาบาทผู้อื่นได้	ตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	ตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. ตระหนักถึงความสำคัญของการไม่โกรธ ไม่เกลียดและไม่พยาบาทผู้อื่น	พิจารณาจากการตอบ คำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบ คำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “ต้นไม้แห่งความโกรธ เกลียด”

คำชี้แจง : ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันระบุผลเสียหรือโทษ ของการแสดงความโกรธ เกลียดซัง หรือ พยาบาทอาฆาตร้ายผู้อื่น ลงในภาพต้นไม้

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
.....
.....

กิจกรรมที่ ๑๐ ไม่เห็นผิดเป็นชอบ

๑. สารสำคัญ

กุศลกรรมบถข้อที่ ๑๐ สัมมาทิฐิ เป็นมโนกรรมการทำความดีทางใจ การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตามความเป็นจริง คิดละเอียด เกรงกลัวต่อบาป โดยเฉพาะการมีความคิดเห็นที่ถูกต้องต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ เชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีพระคุณ มีคุณงามความดีต่อตนเอง เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว บุญกุศลมีจริง การมีความเชื่อที่ถูกต้องย่อมพาชีวิตไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถบอกคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและวิธีการตอบแทนคุณงามความดีได้
๒. ผู้เรียนมีความรู้คุณและรู้ซึ่งในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีต่อตนเอง

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกลสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรม “ดีที่สุด แย่ที่สุด” โดยผู้สอนเขียนข้อความไว้บนกระดาน จำนวน ๘ ข้อความ ประกอบด้วย

- ๑) หลอกขอมนมเพื่อนกิน
- ๒) เล่นเกมจนไม่ได้ดูหนังสือ
- ๓) ทำการบ้านมาส่งครู
- ๔) เก็บของได้แล้วส่งคืนเจ้าของ
- ๕) ช่วยเหลืองานบ้านพ่อแม่
- ๖) ทะเลาะกับครู
- ๗) ด่าพ่อแม่บังคับให้เติมเงินเล่นเกม
- ๘) ลอกการบ้านเพื่อน

๔. แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ ๓-๔ คน แบบคละชั้น ป.๔-๕-๖ แต่ละกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ว่าเรื่องใดคือเรื่องที่ดีที่สุด และเรื่องใดคือเรื่องที่ย่ำแย่ที่สุด พร้อมบอกเหตุผลประกอบ

๕. ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลงานคัดเลือกข้อความดีที่สุด แย่ที่สุด ที่หน้าชั้นเรียน

๖. ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอ “กตัญญู...คุณค่าของคนวัดกันที่อะไร” เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น

๗. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนี้

- ๑) นักเรียนดูเรื่องนี้แล้วรู้สึกอย่างไร
- ๒) ทำไมลูกต้องดูแลแม่ ถ้าไม่ดูแลนักเรียนคิดว่าแม่จะเป็นอย่างไร
- ๓) นักเรียนเคยดูแลพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเองหรือไม่ และดูแลอย่างไร

๘. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๓-๔ คนละชั้น ป.๔-๕-๖ จากนั้นแต่ละกลุ่มระดมความคิดช่วยกันนึกถึงคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองตนเอง ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง ผู้เรียนได้ประโยชน์อะไรคุณงามความดีของท่านในเรื่องนั้น และผู้เรียนจะแสดงออกถึงการตอบแทนคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองด้วยวิธีการใด โดยทำลงในใบงานที่ ๑ รู้คุณ ตอบแทนคุณ

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที

๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรม “รู้คุณ ตอบแทนคุณ” โดยการสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมในครั้งนี้

C : การทำกิจกรรมนี้ ช่วยทำให้นักเรียนมองเห็นคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เพิ่มขึ้นอย่างไร

A : เมื่อนักเรียนมีโอกาสได้ใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่หรือผู้ปกครองตอนนี้ นักเรียนอยากจะทำความดีอะไรเป็นการตอบแทน

๘. ผู้สอนให้การส่งเสริมผู้เรียนได้นำวิธีการตอบแทนคุณพ่อแม่หรือผู้ปกครองไปปฏิบัติในชีวิตจริง อย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย จากนั้นผู้สอนให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกุศลกรรมบถสัมมาทิฐิ การทำความดีทางใจ การมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในกฎแห่งการทำความดี ทำดีต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ บุคคลผู้มีพระคุณ รวมถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะช่วยนำพาให้ชีวิตของตนเองไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ตนเอง

ข้อแนะนำเพิ่มเติม : ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การมีสัมมาทิฐิ ความเชื่อ ความเข้าใจที่ถูกต้อง อย่างเป็นเหตุและผล เกี่ยวกับครูอาจารย์ โรงเรียน สถาบันกษัตริย์ สถาบันพระพุทธศาสนา กฎแห่งกรรม รวมถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการมีสัมมาทิฐิต่อเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. ใบงานกิจกรรมที่ ๑ รู้คุณ ตอบแทนคุณ
๒. ข้อความกิจกรรม ดีที่สุด แย่ที่สุด

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองและวิธีการตอบแทนคุณงามความดีได้	ตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	ตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๒. รู้คุณและรู้ซึ้งในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มีต่อตนเอง	พิจารณาจากการตอบ คำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบ คำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

ใบงานกิจกรรมที่ ๑ “รู้คุณ ตอบแทนคุณ”

คำชี้แจง : นักเรียนช่วยกันระลึกรู้ถึงคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง ว่ามีเรื่องอะไรบ้าง เรื่องนั้นทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์อะไร และนักเรียนจะแสดงการตอบแทนคุณในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ด้วยวิธีการใดบ้าง

๑. ให้นักเรียนบอกคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่มีต่อตัวนักเรียน มีเรื่องอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....

๒. นักเรียนได้รับประโยชน์ในเรื่องอะไรบ้าง จากคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง

.....
.....
.....
.....

๓. นักเรียนจะแสดงการขอบคุณหรือตอบแทนในคุณงามความดีของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง ด้วยวิธีการใด และทำอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ชื่อสมาชิกกลุ่ม.....
--

กิจกรรมที่ ๑๑ มือถือบุญ

๑. สารสำคัญ

การเคารพ กราบ ไหว้ เป็นมรดกที่งดงาม เป็นมารยาทที่งดงามของวัฒนธรรมไทย เป็นการแสดงออกกับบุคคลตามลำดับอาวุโส สถานที่และสถานการณ์ การเคารพ กราบ ไหว้ มีส่วนสำคัญที่จะช่วยโน้มน้าวให้ตนมีอุปนิสัยที่อ่อนน้อม มีสัมมาคารวะ ยอมรับฟังบุคคลอื่นได้ง่าย ทั้งการพูด การกระทำ การให้ความร่วมมือในการทำกิจการงานต่าง ๆ ส่งผลทำให้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนบอกข้อดีของการแสดงความมีมารยาทได้
๒. ผู้เรียนสามารถแสดงการเคารพ การกราบ และการไหว้ได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะได้
๓. ผู้เรียนเห็นคุณค่า ภาควุมิใจในการแสดงความเคารพ กราบ ไหว้อันเป็นวัฒนธรรมที่งดงามของสังคมไทย

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน

- ๑) นักเรียนคิดว่า ทำไมชาวพุทธต้องกราบไหว้พระสงฆ์
- ๒) การกราบไหว้พระสงฆ์เป็นการทำความดีอย่างไร
- ๓) กราบกราบไหว้พระสงฆ์ นักเรียนคิดว่าจะได้บุญหรืออานิสงส์อะไร

๔. ผู้สอนตั้งคำถามชวนผู้เรียนคิดต่อว่า การมีมารยาททางสังคม เรื่อง การไหว้แสดงความเคารพ มีความสำคัญอย่างไร จากนั้นเปิดคลิปวิดีโอ “ที่บ้านไม่สอนเรื่องมารยาท” ให้ผู้เรียนรับชมและสังเกตมารยาทของนักร้องที่อยู่บนเวที

๕. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากคลิปวิดีโอที่บ้านไม่สอนเรื่องมารยาทของนักร้องในเรื่อง

๑) นักเรียนมองเห็นพฤติกรรมมารยาทของนักร้องที่อยู่บนเวที เป็นอย่างไร (ชวนผู้เรียนให้สังเกตตั้งแต่การเดินเข้ามาขึ้นพุดบนเวที เป็นต้นไป)

๒) นักเรียนคิดว่าผลเสียหรือโทษที่นักร้องคนนี้ไม่มีมารยาท คืออะไร

๓) ถ้านักเรียนเป็นนักร้องคนนี้ จะปรับแก้ไขมารยาทเรื่องอะไรบ้าง ทำไมจึงต้องปรับเรื่องนั้น

๖. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อว่า นักเรียนคิดว่ามารยาทในการไหว้มีกี่ระดับ คืออะไรบ้าง

๗. ผู้สอนขอตัวแทนอาสาผู้เรียนหนึ่งคู่มาแสดงการกราบพระรัตนตรัยที่ผู้เรียนเคยปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ คอยสังเกต จากนั้นให้ผู้เรียนช่วยกันตอบว่า เพื่อนทำถูกต้องหรือไม่ สิ่งที่ควรปรับปรุงตรงจุดใดบ้าง

๘. จากนั้นผู้สอนสาธิตการแสดงมารยาทชาวพุทธ ทั้ง ๓ ระดับ เพื่อให้ผู้เรียนสังเกต พร้อมทั้งอธิบายให้ผู้เรียนได้ฟัง ได้แก่

ระดับที่ ๑ การไหว้พระสงฆ์ ได้แก่ การไหว้พระรัตนตรัยรวมทั้งปูชนียวัตถุและ ปูชนียสถานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในกรณีที่ไม่สามารถกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้ ให้ประนมมือแล้วยกขึ้นพร้อมกับค้อมศีรษะลงให้หัวแม่มือจรดหว่างคิ้ว ปลายนิ้วชี้แนบส่วนบน ของหน้าผาก

ระดับที่ ๒ การไหว้ผู้มีพระคุณและผู้ที่มีอายุมากกว่า ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ครู อาจารย์ และผู้ที่เราเคารพนับถืออย่างสูง ให้ประนมมือแล้วยกขึ้น พร้อมกับ ค้อมศีรษะลงให้หัวแม่มือจรดปลายจมูก ปลายนิ้วชี้แนบหว่างคิ้ว

ระดับที่ ๓ การไหว้บุคคลทั่ว ๆ ไป ที่เคารพนับถือหรือผู้ที่มีอายุมากกว่าเล็กน้อย ให้ประนมมือแล้วยกขึ้นพร้อมกับค้อมศีรษะลง ให้หัวแม่มือจรดปลายคาง ปลายนิ้วชี้แนบ ปลายจมูก สำหรับการไหว้ในระดับที่ ๓ นี้จะใช้แสดงความเคารพผู้ที่มีอายุเท่ากันหรือ เพื่อนกันได้ด้วย โดยยืนตรง ไหว้ไม่ต้องค้อมศีรษะ อนึ่ง สำหรับหญิง การไหว้ทั้ง ๓ ระดับ อาจจะถอยเท้าข้างใดข้างหนึ่งตามถนัด ไปข้างหลังครึ่งก้าว แล้วย่อเข่าลงพอสสมควร พร้อมกับยกมือขึ้นไหว้ กรณีการไหว้ผู้เสมอกันให้ ยืนตรงไหว้

๙. ผู้เรียนฝึกแสดงมารยาทการกราบไหว้ ทั้ง ๓ ระดับพร้อมกัน โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำที่ถูกต้อง อย่างเป็นกัลยาณมิตร

๑๐. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มละ ๔-๕ คนคละชั้น ป.๔-๕-๖ โดยให้พี่ ป. ๖ ทำหน้าที่ให้คำแนะนำช่วยสอนน้อง อย่างเป็นกัลยาณมิตรด้วยความรัก เพื่อให้ น้อง ๆ สามารถฝึกปฏิบัติมารยาทชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง โดยใช้เวลาฝึกกลุ่มละ ๑๐ นาที

๑๑. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการฝึกมารยาทชาวพุทธหน้าเวที โดยเพื่อนๆ ทำการสังเกตการแสดงมารยาทหน้าชั้นเรียน ผู้สอนชื่นชมและให้กำลังใจผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติกับบุคคลต่าง ๆ ตามที่ได้ฝึกจนเป็นนิสัย

๑๒. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปกิจกรรมมารยาทชาวพุทธ โดยการสนทนาด้วยคำถาม R-C-A เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตทางด้านศีลธรรม ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

R : นักเรียนได้พัฒนาตนเองอะไรจากการทำกิจกรรมนี้

C : นักเรียนเคยแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ พ่อแม่/ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ใหญ่หรือไม่ การมีมารยาทมีข้อดีอย่างไร

A : เมื่อนักเรียนอยู่ต่อหน้าพระสงฆ์ พ่อแม่/ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ นักเรียนควรปฏิบัติตนอย่างไร

๔. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอ “ที่บ้านไม่สอนเรื่องมารยาท”

๒. แบบประเมินการปฏิบัติมารยาท

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ผู้เรียนบอกข้อดีของการแสดง ความมีมารยาทได้	ตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	ตรวจสอบผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๒. ผู้เรียนสามารถแสดงการเคารพ การกราบ และการไหว้ได้อย่าง ถูกต้องตามกาลเทศะได้	แบบประเมินการปฏิบัติ มารยาท	แบบประเมินการปฏิบัติ มารยาท	ระดับดีขึ้นไป
๓. ผู้เรียนเห็นคุณค่า ภาคภูมิใจใน การแสดงความเคารพ กราบ ไหว้ อันเป็นวัฒนธรรมที่งดงามของสังคมไทย	พิจารณาจากการตอบ คำถาม R-C-A	แบบประเมินการตอบ คำถาม R-C-A	ระดับดีขึ้นไป

แบบประเมินการปฏิบัติเครพ กราบ ไหว้

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล	รายการประเมินผล											
		การกราบ พระรัตนตรัย			การไหว้ พระสงฆ์			การกราบ ผู้ใหญ่			การไหว้ บุคคลทั่วไป		
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑
๑													
๒													
๓													
๔													
๕													

*คะแนนเต็ม ๑๒ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๙ - ๑๒ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๕ - ๘ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๔ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
การกราบพระรัตนตรัย	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวลด้วยความชื่นชมยินดี	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การไหว้พระสงฆ์	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง	ไหว้พระสงฆ์ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การกราบผู้ใหญ่	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง	กราบผู้ใหญ่ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การไหว้บุคคลทั่วไป	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะแบบศิลปะชั้นช่วงชั้นที่ ๓ (ม. ๑ - ๓)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงชั้นที่ ๒ เน้นส่งเสริมความเป็นสังคมแห่งกัลยาณชนในผู้เรียนทั้งสามด้าน คือ กายกรรมกรกระทำทางกาย วชิกรรมกรกระทำทางวาจา และมนโกรรมกรกระทำทางใจ โดยนำหลักธรรม บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ มาเป็นใช้ฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมสร้างศิลปะผู้เรียน มารยาทชาวพุทธ และ สติสัมปชัญญะ

โครงสร้างชุดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะแบบศิลปะชั้น

โครงสร้างเนื้อหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมศิลปะผู้เรียนช่วงชั้นที่ ๑ ได้แก่ หลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ มารยาทชาวพุทธ และสติสัมปชัญญะ มีรายละเอียด ดังนี้

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๑	ภาพนี้ในความทรงจำ	บุญกิริยาวัตถุ : ทานมัย	ทานมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีที่เกิดจากการแบ่งปัน การให้ความสุขบางครั้งอาจไม่ได้เกิดจากการที่ได้รับ แต่อาจจะเกิดจากการที่เราได้ให้คนอื่น เรียกว่า ปัตติทานมัย การให้ทานเป็นการแสดงออกถึงน้ำใจ ถ้าเราให้คนเดียวความสุขก็จะเกิดขึ้นกับตัวเราเท่านั้น แต่ถ้าเรารู้จักชักชวนผู้อื่นให้แบ่งปัน จะทำให้ความสุขนั้น ขยายวงกว้างมากขึ้น และเมื่อผู้คนในสังคมรู้จักที่จะให้หรือมีน้ำใจต่อกัน จะทำให้สังคมอยู่กันอย่างผาสุก
๒	ความดีต้องบอกต่อ	บุญกิริยาวัตถุ : อัมมเทสนามัย	อัมมเทสนามัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ การแสดงธรรม คือการให้ธรรมะหรือข้อคิดที่ดีๆแก่ผู้อื่น ด้วยการนำธรรมะหรือเรื่องดีๆที่เป็นประโยชน์ไปบอกต่อ หรือให้คำแนะนำให้เขาได้รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตที่ดี เช่น สอนวิธีการทำงานให้ แนะนำหลักธรรมที่ดี ที่เราได้ยินได้ฟังมา และปฏิบัติได้ผลแก่เพื่อนๆ เป็นต้น ผลบุญในข้อนี้ นอกจากจะทำให้ผู้อื่นได้รับรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์แล้ว ยังทำให้ผู้บอกกล่าวได้รับการยกย่องสรรเสริญอีกด้วย
๓	รู้ทันสักนิต พิชิตบุลลี	บุญกิริยาวัตถุ : ศิลมัย	ศิลมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการแสดงความประพฤติที่ถูกต้องและดีงามต่อตนเองและต่อผู้อื่น การแสดงพฤติกรรมรุนแรง กลั่นแกล้ง รังแกผู้อื่นทั้งทางคำพูดและการกระทำ นำไปสู่ผลกระทบทางร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดความอับอาย การทะเลาะวิวาท ความเครียด ภาวะซึมเศร้า การประพฤติพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
๔	งามใจ งามกริยา	บุญกิริยาวัตถุ : อปายมัย	อปายมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการแสดงความมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน มารยาทการกราบ การไหว้การแสดงความเคารพมารยาททางสังคม เป็นมารยาทที่แสดงถึงงามตามมารยาทชาวพุทธ และมารยาทของวัฒนธรรมไทยอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะที่แสดงต่อบุคคลอื่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะเคารพการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีสติ การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร
๕	ลิขิตชีวิต พลิกอนาคต	บุญกิริยาวัตถุ : ธัมมัสสวนมัย	ธัมมัสสวนมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดี ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่พุทธองค์ทรงตรัสสอนแก่นุชย์ชาวโลก ให้รู้จักสั่งสมบุญด้วยการสั่งสอนให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ พุทธองค์เห็นความสำคัญของการตื่นรู้ และส่งเสริมให้มนุษย์ใฝ่เรียนรู้ค่อยๆ ชี้นำให้มนุษย์รู้จักการฟัง การคิด การอ่าน เพื่อศึกษาสิ่งที่ดีมีประโยชน์และให้ความสำคัญของการเรียนรู้ วิธีการจัดการตนเองในการศึกษาหาความรู้
๖	คนดี รู้คุณคน	บุญกิริยาวัตถุ : ทิฏฐุชุกัมม	ทิฏฐุชุกัมม เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้องเหมาะสม การไม่ถือทิฐิ เอาแต่ความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ เชื่อในกฎแห่งกรรมการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วด้วยหลักแห่งเหตุและผล เช่น เชื่อว่าพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีคุณความดีต่อตนเอง ผู้ที่แสดงการตอบแทนคุณงามความดีแก่พ่อแม่ ครู อาจารย์ ด้วยจิตความปรารถนาดีต่อความดีนั้น ได้ชื่อว่าเป็นการแสดงออกถึงความรักความกตัญญูต่อบุคคลที่ผู้มีพระคุณ อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนดีตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ความกตัญญูต่อบุคคลที่เป็นเครื่องหมายหรือคุณสมบัติของคนดี
๗	คนดี รู้คุณ สิ่งแวดล้อม	บุญกิริยาวัตถุ : ทิฏฐุชุกัมม	ทิฏฐุชุกัมม เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้องเหมาะสม การไม่ถือทิฐิ ไม่เอาแต่ความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ เชื่อในกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วด้วยหลักแห่งเหตุและผล เช่น เชื่อว่าโรงเรียน ชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคุณความดีต่อตนเอง ผู้ที่แสดงการตอบแทนคุณประโยชน์แก่โรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ด้วยจิตความ

ที่	ชื่อกิจกรรม	เนื้อหาสาระ	สาระสำคัญ
			ปรารถนาดีต่อความดีนั้น ได้ชื่อว่าเป็นการแสดงออกถึงความรักความกตัญญูต่อกับสิ่งที่มีพระคุณ อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนดีตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ความกตัญญูต่อกับสิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือคุณสมบัติของคนดี
๘	เด็กรุ่นใหม่ หัวใจใฝ่ดี	บุญกิริยาวัตถุ : เวทย์วิจจัมย	เวทย์วิจจัมย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะทำความดีเพื่อความดี โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ จะช่วยได้เห็นคุณค่าความดี ความงาม และความจริงแท้ที่มีอยู่ภายในตนเอง ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดีต่อไป
๙	สติเชิงรุก	บุญกิริยาวัตถุ : ภาวนามัย	ภาวนามัย เป็นการบริหารจัดการจิตเจริญปัญญาด้วยการฝึกอบรมทางจิตใจให้เข้มแข็ง ไม่ฟุ้งซ่าน การมีสติรู้เท่าทันต่อการกระทำ อารมณ์ความรู้สึก ความนึกคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ ช่วยให้การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความประมาทในตนเอง

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรม สำหรับพระสอนศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคณะชั้น สำหรับพระสอนศีลธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ สาระสำคัญเน้นการทำความดีตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ และการฝึกจิตให้ผ่องใสและสงบ โดยแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ศีลธรรม ดังนี้

๑. บุญกิริยาวัตถุ ๑๐

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแบ่งปัน สละความเห็นแก่ตัว หรือการเผื่อแผ่แบ่งปันให้แก่ผู้อื่น
๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติต่อบุคคลอื่น และสังคมด้วยการรักษาศีลทั้งกาย วาจาในทางที่ถูกต้องและดีงาม
๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้สติสัมปชัญญะเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว การมีจิตจดจ่อต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เล่น และทำงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถจดจำความหมาย ความรู้ที่สำคัญ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยาก ฝืนสังเกตุ กำกับตนเองให้ทำงานจนสำเร็จ
๔. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตนตามมารยาทชาวพุทธเพื่อแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ และผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ เคารพการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือความคิดเห็นของผู้น้อย
๕. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการระมัดระวังการใช้คำพูดในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีสติ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวมิตรในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน
๖. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำโครงการคุณธรรมตามแนวอริยสัจ ๔ เพื่อเสริมสร้างการมีจิตสาธารณะ
๗. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเปิดโอกาสให้คนอื่นได้มาร่วมทำบุญหรือทำความดีด้วย ไม่ชี้เหนียว หรือกบฏ เพราะอยากได้บุญใหญ่ไว้คนเดียว

๘. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงยินดีในการทำความดีหรือทำบุญของผู้อื่น เมื่อใครไปทำบุญมาก็รู้สึกชื่นชมยินดีไปด้วย โดยไม่คิดอิจฉาหรือระแวงสงสัยในการทำความดีของผู้อื่น

๙. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นนักใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ศึกษาหาความรู้สิ่งที่ดีงามและประโยชน์ต่อตนเอง

๒. มารยาทชาวพุทธ

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติตนตามมารยาทชาวพุทธเพื่อแสดงความเคารพ พ่อแม่ ครูหรือผู้ใหญ่ และผู้อื่นอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ เคารพการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง หรือความคิดเห็นของผู้น้อย

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกการระมัดระวังการใช้คำพูดในการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีสติ เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตรในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกเป็นผู้รับฟังด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน มีมารยาทในการสื่อสาร ทั้งการพูด การเขียน ด้วยความเคารพสิทธิของผู้อื่น เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๓. สติสัมปชัญญะ การทำจิตใจให้ผ่องใส และสงบ

๑. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกสวดมนต์แปลในบทที่ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน มีความหมายต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง และการแผ่เมตตาให้ทั้งตนเอง ผู้อื่น และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้สติสัมปชัญญะเพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ในชีวิตประจำวันและเหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว เช่น สุขภาวะการกิน อยู่ ดู ฟัง เล่น ใช้สิ่งของและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ระมัดระวัง และปลอดภัย

๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกสมาธิ การมีจิตจดจ่อต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ เล่น และทำงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถจดจำความหมาย ความรู้ที่สำคัญ มีความอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยาก ฝ่่าสังเกต กำกับตนเองให้ทำงานจนสำเร็จ

“..แนวทางการจัดกิจกรรมศีลธรรมแบบคละชั้นในคู่มือเล่มนี้ เป็นเพียงแนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เท่านั้น ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์เพื่อการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนได้ โดยอยู่บนพื้นฐานหลักการและแนวคิดการจัดการเรียนรู้ศีลธรรมแบบคละชั้นที่ได้กำหนดไว้..”

กิจกรรมที่ ๑ ภาพนี้ในความทรงจำ

๑. สารสำคัญ

ทานมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีที่เกิดจากการแบ่งปัน การให้ความสุขบางครั้งอาจไม่ได้เกิดจากการที่ได้รับ แต่อาจจะเกิดจากการที่เราได้ให้คนอื่น เรียกว่า ปัตติทานมัย การให้ทานเป็นการแสดงออกถึงน้ำใจ ถ้าเราให้คนเดียวความสุขก็จะเกิดขึ้นกับตัวเราเท่านั้น แต่ถ้าเรารู้จักชักชวนผู้อื่นให้แบ่งปัน จะทำให้ความสุขนั้นขยายวงกว้างมากขึ้น และเมื่อผู้คนในสังคมรู้จักที่จะให้หรือมีน้ำใจต่อกัน ก็จะทำให้สังคมของเราอยู่กันอย่างมีความสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนบอกประโยชน์จากการแบ่งปันหรือการให้ทานได้
๒. ผู้เรียนสร้างสรรค์วิธีการให้ทานและชักชวนให้ผู้อื่นร่วมทำความดีได้
๓. ผู้เรียนรู้จักแบ่งปันมีน้ำใจเอื้อเฟื้อผู้อื่นในสังคมได้

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นความสนใจและเปิดการเรียนรู้ด้วยคำถาม

๑) สังคมในฝันของนักเรียนเป็นแบบไหน

๒) อะไรที่จะทำให้สังคมของเราอยู่อย่างมีความสุข เพราะอะไร โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนตอบทีละคน และผู้สอนกล่าวชื่นชมให้กำลังใจทุกคำตอบ

๔. ผู้สอนเปิดคลิปวิดีโอเรื่อง “UNSANG HERO” (ก่อนเปิดคลิปให้ผู้สอนกล่าวว่า คลิปนี้ผู้เรียนบางคนอาจจะเคยดูมาแล้ว แต่วันนี้เราจะดูให้ละเอียดขึ้น และดูด้วยหัวใจมากขึ้น)

๕. หลังจากดูคลิปจบแล้ว ผู้สอนตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนหลับตาพร้อมกับใคร่ครวญ “ในชีวิตของนักเรียนเคยมีโอกาสช่วยเหลือหรือแบ่งปันให้กับผู้อื่นบ้างไหม มีเหตุการณ์ใดที่เรารู้สึกประทับใจมากที่สุด แล้วเหตุการณ์นั้นคืออะไร”

๖. ผู้สอนแจกกระดาษ A4 ให้ผู้เรียนคนละ ๑ แผ่น แล้วให้ผู้เรียนนั่งสงบนิ่ง ให้นึกถึงเหตุการณ์ที่นักเรียนประทับใจ เหตุการณ์นั้นเป็นอย่างไร

๗. ให้ผู้เรียนวาดภาพเหตุการณ์นั้นที่ผู้เรียนประทับใจ (ขณะวาด จะไม่คุยกับเพื่อน จะนึกถึงแต่เหตุการณ์ที่ตัวเองประทับใจ)

๘. ผู้เรียนจับกลุ่มละ ๕ คน แบบคละชั้น เพื่อแชร์ให้เพื่อนในกลุ่มได้รับฟัง โดยผู้สอนตั้งกติกาว่า ผู้เรียนมี

เวลาเล่าเรื่อง คนละ ๒ นาที เหตุการณ์เป็นอย่างไร ทำไมถึงประทับใจเหตุการณ์นี้ ส่วนผู้ฟังไม่พูดแทรก ฟังอย่างตั้งใจ หลังจากเล่าเสร็จให้ทุกคนขอบคุณซึ่งกันและกัน

๙. ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายโดยผู้สอนตั้งคำถามดังนี้

๑) นักเรียนได้รับแรงบันดาลใจอะไร จากการได้ฟังเรื่องราวการให้ทานของเพื่อน

๒) นักเรียนคิดว่าการให้ทานนั้นมีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคมอย่างไร จากนั้นให้ผู้เรียนบันทึกลงในภาพของตน จากนั้นให้นักเรียนได้นำเสนอหน้าชั้น ผู้สอนกล่าวคำชื่นชมและให้กำลังใจ

๑๐. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๔-๕ คนแบบคละชั้น (ชั้น ม.๑-๓) โดยให้แต่ละกลุ่มสำรวจในโรงเรียนหรือชุมชนที่ต้องการช่วยเหลือ และร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน โดยมีผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตร

๑๑. ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ โดยให้ผู้เรียนบันทึกการทำกิจกรรมโดยถ่ายคลิปวิดีโอ หรือสัมภาษณ์ พร้อมบันทึกความรู้สึก ตัดต่อเป็นคลิปวิดีโอสั้น เพื่อนำเสนอในคาบเรียนต่อไป

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยน้ำเสียง และพฤติกรรมการแสดงออกด้วยความเป็นกัลยาณมิตร

๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อปล่อยลมหายใจออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ หรือผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที

๓. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้แบ่งปันความดีโดยการนำเสนอคลิปวิดีโอ หรือสัมภาษณ์ หน้าชั้นเรียน

๔. ผู้สอนกล่าวชื่นชม ให้กำลังใจในการทำความดี และตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมกันถอดบทเรียนการทำกิจกรรมของตนเอง ลงในกระดาษฟลิปชาร์ทในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (mind mapping) โดยวาดภาพและตกแต่งระบายสีให้สวยงามตามความถนัดและสนใจของผู้เรียน ตามประเด็นดังนี้

๑) สิ่งที่ได้ทำได้ดีในกิจกรรมนี้คืออะไร

๒) สิ่งที่ได้ทำไม่ดีคืออะไร

๓) สิ่งที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขคืออะไร

๔) รู้สึกอย่างไรจากการได้ให้หรือได้แบ่งปันผู้อื่น

๕) ได้เรียนรู้ หรือข้อคิดอะไรบ้าง

๖) เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดบ้าง และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการประเมินการทำงานตนเองหน้าชั้นเรียน

๖. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมสรุปคุณค่าความสำคัญของการให้ทาน

๔. สื่อและแหล่งเรียนเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอ เรื่อง “UNSANG HERO”

๒. กระดาษฟลิปชาร์ท

๓. สีเทียนหรือสีชอล์ค

๔. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี

๕. แหล่งเรียนรู้โรงเรียน ชุมชน

๖. แหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกประโยชน์จากการแบ่งปันหรือการให้ทานได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. สร้างสรรค์วิธีการให้ทานและชักชวนให้ผู้อื่นร่วมทำความดีได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๓. รู้จักแบ่งปันมีน้ำใจเอื้อเฟื้อผู้อื่นในสังคมได้	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป

กิจกรรมที่ ๒ ความดีต้องบอกต่อ

๑. สารสำคัญ

ธัมมเทสนามัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ การแสดงธรรม คือการให้ธรรมะหรือข้อคิดที่ดีแก่ผู้อื่น ด้วยการนำธรรมะหรือเรื่องดีที่เป็นประโยชน์ไปบอกต่อ หรือให้คำแนะนำให้เขาได้รู้จักวิธีการดำเนินชีวิตที่ดี เช่น สอนวิธีการทำงานให้ แนะนำหลักธรรมที่ดี ที่เราได้ยินได้ฟังมา และปฏิบัติได้ผลแก่เพื่อนๆ เป็นต้น ผลบุญในข้อนี้ นอกจากจะทำให้ผู้อื่นได้รับรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์แล้ว ยังทำให้ผู้บอกกล่าวได้รับการยกย่องสรรเสริญอีกด้วย

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถระบุประโยชน์จากการให้คำแนะนำที่ดีกับเพื่อนได้
๒. ผู้เรียนสามารถออกแบบวิธีการให้คำแนะนำความดีต่อเพื่อนได้
๓. ผู้เรียนสามารถแนะนำการทำความดีให้กับผู้อื่นตามวิธีการที่ได้สร้างสรรค์ได้

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้เรียนจับคู่กับเพื่อนสนิท ให้แต่ละคู่หันหน้าออกจากกัน แจกกระดาษ A4 คนละ ๑ แผ่น

๔. ให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนข้อดีของเพื่อน ๕ ข้อ และอยากจะแนะนำให้เพื่อนปรับปรุงตัวเองอย่างไร เพื่อให้ชีวิตของเพื่อนดีขึ้น จำนวน ๕ ข้อ

๕. ผู้เรียนแต่ละคู่หันหน้าเข้าหากัน ผลัดกันเล่าความประทับใจที่มีต่อเพื่อน โดยดำเนินการกิจกรรมดังนี้

รอบที่ ๑ ให้บอกความดีของกันและกัน ทีละข้อ ค่อย ๆ บอกอย่างชัดเจน เมื่อจบ ๕ ข้อของตนเอง ให้อีกฝ่ายสลับเป็นคนบอก (ให้สังเกตปฏิกิริยาของเพื่อนตลอดเวลา)

รอบที่ ๒ ให้บอกคำแนะนำที่อยากให้เพื่อนปรับปรุงเพื่อให้ชีวิตของเพื่อนดีขึ้น ค่อยๆบอกอย่างชัดเจน เมื่อจบ ๕ ข้อของตนเอง ให้อีกฝ่ายสลับเป็นคนบอก (ให้สังเกตปฏิกิริยาของเพื่อนตลอดเวลา)

และหลังจากพูดจบทั้ง ๒ รอบให้ขอบคุณซึ่งกันและกัน

๖. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มแบบคละชั้น กลุ่มละ ๕ คน (ม.๑-๓) จากนั้นแจกกระดาษฟลิปชาร์ตจากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่มเพื่อร่วมกันตอบคำถาม ตามประเด็นที่กำหนดให้

๑) นักเรียนคิดว่าคำแนะนำหรือคำสอนจากคนอื่น มีความสำคัญหรือมีประโยชน์กับชีวิตเราอย่างไร

- ๒) เคยแนะนำสิ่งที่ดีมีประโยชน์ให้กับเพื่อนหรือไม่ เพราะอะไรถึงทำเช่นนั้น
- ๓) ถ้าสิ่งนี้นักเรียนกำลังแนะนำเพื่อนอาจทำให้เขาโกรธจะมีวิธีการบอกอย่างไร
- ๔) เรามีวิธีการแนะนำ บอกความดีให้กับคนอื่นอย่างไรบ้าง

๗. ผู้สอนให้คำแนะนำผู้เรียน โดยให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอความดี ที่มีประโยชน์ให้กับผู้อื่น ด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ วิธีการใดก็ได้ เช่น คลิปหนังสั้น จัดทำเพจ กิจกรรมทำความดี คลิปวิดีโอสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องราวที่ดีมีประโยชน์ เป็นต้น เพื่อรายงานผลในครั้งถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโร ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)
๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)
๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของกลุ่มที่หน้าชั้นเรียน ตามที่ได้สร้างสร้างสรรค์ขึ้น
๔. ผู้สอนชื่นชมผลงานความสามารถของผู้เรียนให้กำลังใจ และให้ผู้เรียนได้นำชื่อของแต่ละกลุ่มไปเผยแพร่และบันทึกผลการทำงานของกลุ่มตนเอง เช่นบันทึก การถ่ายภาพ หรือคลิปวิดีโอการทำกิจกรรม เพื่อรายงานผลต่อผู้สอนในครั้งถัดไป
๕. ผู้เรียนร่วมกันถอดบทเรียนการทำกิจกรรมของกลุ่มตนเอง ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (mind mapping) โดยวาดภาพและตกแต่งระบายสีให้สวยงามตามความถนัดและสนใจของผู้เรียนตามประเด็นดังนี้

- ๑) สิ่งที่ทำได้ดีในการทำงานความดีบอกต่อ คืออะไรบ้าง
- ๒) ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้าง
- ๓) กิจกรรมความดีบอกต่อนั้นมีประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมอย่างไร
- ๔) นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากการทำกิจกรรมนี้
- ๕) เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดบ้าง และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร
๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานถอดบทเรียนการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน
๗. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปอภิปรายผลการเรียนรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการให้คำแนะนำ และการให้คำแนะนำในสิ่งที่ดีเป็นประโยชน์

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. กระดาษฟลิปชาร์ต
๒. สีเทียนหรือสีชอล์ค
๓. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี

๔. แหล่งเรียนรู้โรงเรียน ชุมชน

๕. แหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ระบุประโยชน์จากการให้คำแนะนำที่ดีกับเพื่อนได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. ออกแบบวิธีการให้คำแนะนำความดีต่อเพื่อนได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. แนะนำการทำความดีให้กับผู้อื่นตามวิธีการที่ได้สร้างสรรค์ได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

กิจกรรมที่ ๓ รู้ทันสัณนิท พิชิตบุลลี

๑. สารสำคัญ

ศีลมัยเป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการแสดงความประพฤติที่ถูกต้องและดีงามต่อตนเองและต่อผู้อื่น การแสดงพฤติกรรมรุนแรง กลั่นแกล้ง รังแกผู้อื่นทั้งทางคำพูดและการกระทำ นำไปสู่ผลกระทบทางร่างกายและจิตใจ ก่อให้เกิดความอับอาย การทะเลาะวิวาท ความเครียด ภาวะซึมเศร้า การประพฤติพฤติกรรมที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการประพฤติปฏิบัติตนไม่ดีต่อผู้อื่นได้
๒. ผู้เรียนสามารถออกแบบวิธีการป้องกันตนเองไม่ให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น
๓. ผู้เรียนมีวิจรรย์ญาณในการป้องกันหรือส่งเสริมตนเองไม่ให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนกระตุ้นความคิดของผู้เรียนด้วยคำถาม ดังนี้ ๑) นักเรียนเคยเห็นการกลั่นแกล้งภายในโรงเรียนของเราหรือไม่ ๒) คนที่โดนกลั่นแกล้ง นักเรียนคิดว่าเขาจะรู้สึกยังไง และจะมีผลกระทบต่อเขาอย่างไรบ้าง

๔. ผู้สอนแจกกระดาษขนาด A4 ให้แก่ผู้เรียนคนละ ๑ แผ่น ให้ผู้เรียนแบ่งครึ่งกระดาษออกเป็น ๓ ส่วน ให้ผู้เรียนเขียนสิ่งที่ผู้เรียนกลั่นแกล้งต่อผู้อื่นในช่องด้านซ้าย เหตุผล ความรู้สึกของตนเองที่ได้กลั่นแกล้งผู้อื่นช่องตรงกลาง อารมณ์ ความรู้สึก ผลกระทบที่ผู้ถูกกลั่นแกล้งได้รับหรือแสดงออกด้านขวา

๕. ผู้เรียนจับคู่ผ่านกิจกรรมร้องเพลงลมเพลมพัด (...ลมเพ ลมพัด พัดนักเรียนให้จับคู่กัน ๒ คน) และมีขั้นตอนทำกิจกรรม ดังนี้

๑) ให้นักเรียนแต่ละคู่ แบ่งเป็น A และ B รอบที่ ๑ A เล่าให้ B ฟัง B จดบันทึกลงในกระดาษเป็นเวลา ๕ นาที

๒) ต่อมา สลับให้ B เป็นฝ่ายเล่าและ B เป็นฝ่ายจดบันทึก

๓) เมื่อครบเวลาให้สลับคู่และทำแบบเดิม จำนวน ๓ รอบ

๖. ผู้สอนแบ่งกระดาษออกเป็น ๔ ช่อง และเขียนไว้ดังนี้

ช่องที่ ๑ การกลั่นแกล้งทางร่างกาย

ช่องที่ ๒ การกลั่นแกล้งทางวาจา

ช่องที่ ๓ การกลั่นแกล้งทางสังคม

ช่องที่ ๔ การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

๗. ต่อมาให้ผู้เรียนนั่งเป็นวงกลม ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปพฤติกรรมอาการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนให้สอดคล้องตามช่องที่ได้แบ่งไว้

๘. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๓-๖ คน โดยคณะชั้นเรียน แจกกระดาษ A4 ให้กลุ่มละ ๒ ใบ ต่อมาให้ระดมความคิดจากสิ่งที่จัดบันทึกแผ่นที่ ๑ ระดมความคิดเรื่องสาเหตุที่กลั่นแกล้งเพื่อน (สนุก, สะใจ, ได้ระบาย, โดนกระทำมาเลยอยากทำบ้าง, เพื่อนน่าแกล้ง, เพื่อนนิสัยไม่ดี) แผ่นที่ ๒ ระดมความคิดเรื่อง ผลกระทบของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ฟังสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออก ของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๖ คน โดยคณะชั้นเรียน ต่อมาให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มแบ่งออกเป็น ๓ ทีม และให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลตามแบบบันทึกเรื่องค้นคว้าข้อมูล ตามประเด็นดังนี้

- ๑) โรงเรียนของเรามีการกลั่นแกล้งอะไรเกิดขึ้นบ้าง
- ๒) ทำไมถึงกลั่นแกล้งผู้อื่น
- ๓) มีวิธีการป้องกันตนเองไม่ให้กลั่นแกล้งผู้อื่นอย่างไร

๔. บันทึกลงในแบบบันทึกเรื่องการค้นคว้าข้อมูลโดยกำหนดวิธีการในการค้นหาข้อมูลดังนี้

- ผู้เรียนทีมที่ ๑ สัมภาษณ์เพื่อนในโรงเรียน
- ผู้เรียนทีมที่ ๒ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ/ครู
- ผู้เรียนทีมที่ ๓ ค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

๕. ผู้สอนให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มเดิม แจกกระดาษ A4 ให้นักเรียนกลุ่มละ ๑ ใบ และร่วมกันตอบสรุปตามประเด็นต่อไปนี้

- ๑) ระบุประเด็นการกลั่นแกล้งที่นักเรียนเคยกระทำต่อเพื่อน
- ๒) วิเคราะห์หาสาเหตุที่นักเรียนกลั่นแกล้งเพื่อน
- ๓) เป้าหมายที่นักเรียนต้องการให้เกิดขึ้นคืออะไร
- ๔) วิธีการที่นักเรียนจะป้องกันตนเองไม่ให้ไปกลั่นแกล้งผู้อื่นคืออะไร

๖. ผู้สอนให้ผู้เรียนออกแบบการนำเสนอวิธีการป้องกันไม่ให้ตนเองกลั่นแกล้งผู้อื่น โดยวิธีการที่หลากหลายที่ผู้เรียนสนใจ ผู้เรียนกลุ่มที่ไม่ได้นำเสนอ กล่าวชื่นชมกลุ่มที่นำเสนอ สลับไปเรื่อย ๆ จนครบทุกกลุ่ม

๗. ให้ผู้เรียนนำวิธีการที่ตนเองออกแบบไปทดลองใช้กับตนเองเป็นเวลา ๑ สัปดาห์ พร้อมกับบันทึกผลการทำงาน เช่น การถ่ายภาพ บันทึกวิดีโอ เป็นต้น

กิจกรรมครั้งที่ ๓

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้เรียนร่วมกันถอดบทเรียนการทำกิจกรรมของกลุ่มตนเอง ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (mind mapping) โดยวาดภาพและตกแต่งระบายสีให้สวยงามตามความถนัดและสนใจของผู้เรียนตามประเด็นดังนี้

- ๑) สิ่งที่ได้ดีในการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไรบ้าง
- ๒) สิ่งที่ยากปรับปรุงในการทำกิจกรรมครั้งนี้คืออะไร
- ๓) ควรปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมครั้งนี้อย่างไรเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- ๔) นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากการทำกิจกรรมนี้
- ๕) เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดบ้าง และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

๔. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานถอดบทเรียนหน้าชั้นเรียน

๕. จากนั้นผู้สอนสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณประโยชน์ของการทำความดีหรือทำบุญตามหลักศีลมัย

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. กระดาษฟลิปชาร์ต
๒. สีเทียนหรือสีชอล์ค
๓. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี
๔. แหล่งเรียนรู้โรงเรียน ชุมชน
๕. แหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. วิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบของการประพฤติปฏิบัติตนไม่ดีต่อผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

๒. ออกแบบวิธีการป้องกันตนเอง ไม่ให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ผู้อื่น	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. มีวิจารณ์ญาติในการป้องกัน หรือส่งเสริมตนเองไม่ให้มี พฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป

กิจกรรมที่ ๔ อ่อนน้อมถ่อมตน จิตใจสุภาพ

๑. สารสำคัญ

อุปจายมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการแสดงความมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน มารยาทการกราบ การไหว้ การแสดงความเคารพมารยาททางสังคม เป็นมารยาทที่แสดงถึงความมั่งคั่งตามมารยาทชาวพุทธ และมารยาทของวัฒนธรรมไทยอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะที่แสดงต่อบุคคลอื่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะเคารพการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีสติ การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถบอกประโยชน์ของการมีมารยาทชาวพุทธ และไม่มีมารยาทชาวพุทธได้
๒. ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงความเคารพมารยาทชาวพุทธได้ถูกต้อง
๓. ผู้เรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนในการแสดงมารยาทชาวพุทธต่อบุคคลต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยน้ำเสียง และพฤติกรรมการแสดงออกด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
๒. ผู้เรียนนั่งหลังตรงในท่าที่สบาย แล้วสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อสูดลมหายใจเข้า และสังเกตลมหายใจของตนเองเมื่อปล่อยลมหายใจออก เมื่อจิตฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจ หรือผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียน โดยใช้เวลาประมาณ ๕ นาที
๓. ผู้สอนกระตุ้นการใฝ่รู้ของผู้เรียน โดยการตั้งคำถาม ดังนี้
 - ๑) นักเรียนคิดว่าการมีมารยาทมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตหรือไม่ เพราะอะไร
 - ๒) นักเรียนคิดว่าการมีมารยาททางสังคมอะไรบ้างที่เราชอบ และไม่ชอบ เพราะอะไร
 - ๓) นักเรียนคิดว่าการไม่มีมารยาทส่งผลกระทบต่อใครบ้าง เพราะอะไร
๔. ผู้สอนกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเกี่ยวกับมารยาททางสังคม โดยการเปิดคลิปวิดีโอ เรื่องที่บ้านไม่สอนเรื่องมารยาท เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ที่สื่อวิดีโอ โดยผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนบนกระดาน ดังนี้
 - ๑) นักเรียนคิดว่า ผู้ชายที่อยู่ในคลิปวิดีโอ มีมารยาทเป็นอย่างไร
 - ๒) มารยาทที่ผู้ชายคนนั้นแสดงออก เกิดผลเสียต่อตัวเขาเองอย่างไรบ้าง
 - ๓) ถ้านักเรียนเป็นผู้ชายคนนั้น การมีมารยาททางสังคมที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร
 - ๔) นักเรียนคิดว่าการแสดงมารยาทในสังคมไทย ควรแสดงออกกับบุคคลใดได้บ้าง
๕. ผู้เรียนจัดกลุ่มบุคคล ที่สังคมไทยควรแสดงความมีมารยาทต่อกัน (พระมหากษัตริย์ พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ เพื่อน ฯลฯ)
๖. ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนแบบคละชั้น กลุ่มละ ๔ – ๖ คน (ม. ๑-๓) โดยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ประโยชน์/ข้อดีของความมีมารยาท และโทษของการไม่มีมารยาทต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว (พระมหากษัตริย์ พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ เพื่อน ฯลฯ) ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตเป็นผังมโนทัศน์อย่างสวยงาม

๗. ผู้เรียนนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๕ นาที

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการคิดให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงเหตุผลว่า ทำไมเราต้องแสดงความมีมารยาทต่อพระมหากษัตริย์ พระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ และเพื่อน เป็นต้น คุณค่าประโยชน์ของการแสดงความมีมารยาทต่อบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างไร

๔. ผู้สอนสาธิตวิธีการกราบพระรัตนตรัย ด้วยแบบการกราบเบญจางคประดิษฐ์ การเดิน การนั่ง การรับสิ่งของกับพระสงฆ์ ประมาณ ๒-๓ รอบ เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตและเรียนรู้

๕. ขออาสาตัวแทนนักเรียน ๑ คน ออกมาแสดงการกราบ การไหว้พระสงฆ์ การกราบแบบกราบเบญจางคประดิษฐ์ การเดิน การนั่ง การรับสิ่งของกับพระสงฆ์ ที่หน้าชั้นเรียน ผู้สอนให้กำลังใจชื่นชมผู้เรียนที่ออกมาปฏิบัติ

๖. ผู้เรียนทุกคนฝึกปฏิบัติแสดงการกราบ การไหว้พระสงฆ์ การกราบแบบกราบเบญจางคประดิษฐ์ การเดิน การนั่ง การรับสิ่งของกับพระสงฆ์ โดยพร้อมเพรียงกัน โดยผู้สอนคอย สังเกตการปฏิบัติ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนคนใดปฏิบัติไม่ถูก ด้วยความเมตตา และเสริมแรงให้ผู้เรียนได้รู้สึกชื่นชมในความสามารถของตนเอง

กิจกรรมครั้งที่ ๓

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนในครั้งที่แล้วว่าฝึกมารยาทเรื่องอะไร ทำอย่างไร

๔. ผู้สอนเปิดคลิปวิดีโอการแสดงความเคารพต่อ พระมหากษัตริย์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ และบุคคลเสมอกัน ให้ผู้เรียนได้สังเกตการปฏิบัติในการแสดงออกถึงมารยาทการเคารพ

๕. ขออาสาตัวแทนนักเรียน ๑ คน ออกมาแสดงการความเคารพต่อ พระมหากษัตริย์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ และบุคคลเสมอกัน ที่หน้าชั้นเรียน ผู้สอนให้กำลังใจชื่นชมผู้เรียนที่ออกมาปฏิบัติ

๖. ผู้เรียนทุกคนฝึกปฏิบัติแสดงการความเคารพต่อ พระมหากษัตริย์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ และบุคคลเสมอกัน โดยพร้อมเพรียงกัน โดยผู้สอนคอย สังเกตการปฏิบัติ พร้อมทั้งให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนคนใดปฏิบัติไม่ถูก ด้วยความเมตตา และเสริมแรงให้ผู้เรียนได้รู้สึกชื่นชมในความสามารถทำได้ของตนเอง

๗. จากนั้นผู้สอนถามคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้นำเรื่องมารยาทไปใช้ในชีวิตของตนเอง ดังนี้ นักเรียนจะทำอย่างไร เพื่อให้มีการแสดงมารยาทเป็นวิถีชีวิต

๘. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการแสดงการความมีมารยาทชาวพุทธต่อพระสงฆ์ พ่อแม่ ครู ผู้ใหญ่ เพื่อน เป็นเวลา ๑ สัปดาห์ พร้อมทั้งแต่งกายให้ถูกต้องเหมาะสม บันทึกการปฏิบัติ/หลักฐานการปฏิบัติส่งผู้สอนในชั่วโมงถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๔

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทธโศภาวา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ฝึกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้เรียนกลุ่มเดิมร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรม จากการนำเรื่องการแสดงมารยาทชาวพุทธไปใช้ในชีวิต แล้วสรุปผลลงในกระดาษฟลิปชาร์ตตามประเด็น ดังนี้

- ๑) ผลดีที่เกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น เป็นอย่างไร
- ๒) สิ่ง que ผู้เรียนทำได้ดีจากการแสดงการความมีมารยาท คืออะไรบ้าง
- ๓) สิ่ง que ผู้เรียนควรปรับปรุงตนเองในการแสดงการความมีมารยาทคืออะไรบ้าง
- ๔) ผู้เรียนจะปรับปรุงการแสดงมารยาทของตนเองให้ดียิ่งขึ้นอย่างไร

๔. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๕ นาที ผู้สอนชื่นชมผลงานและความดี que ผู้เรียนได้ทำด้วยความรักความเมตตา

๕. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปการเรียนรู้เกี่ยวกับการมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเคารพตามหลักอปายมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการแสดงการความมีมารยาท อ่อนน้อมถ่อมตน

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. กระดาษฟลิปชาร์ต
๒. สีเทียนหรือสีชอล์ค
๓. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี
๔. คลิปวิดีโอการแสดงมารยาทต่อบุคคลต่าง ๆ
๕. แหล่งเรียนรู้โรงเรียน ชุมชน
๖. แหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกประโยชน์ของการมีมารยาทชาวพุทธ และไม่มีมารยาทชาวพุทธได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. แสดงออกถึงความเคารพการมีมารยาทชาวพุทธได้ถูกต้องได้	การประเมินมารยาท การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินมารยาท แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. มีความอ่อนน้อมถ่อมตนในการแสดงมารยาทชาวพุทธต่อบุคคลต่าง ๆ ได้ถูกต้อง	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป

แบบประเมินการปฏิบัติการเคาท์ กราบ ไหว้

กลุ่มที่	ชื่อ-นามสกุล	รายการประเมินผล											
		การกราบ พระรัตนตรัย			การไหว้ พระสงฆ์			การกราบ ผู้ใหญ่			การไหว้ บุคคลทั่วไป		
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑
๑													
๒													
๓													
๔													
๕													
๖													

*คะแนนเต็ม ๑๒ คะแนน

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๙ - ๑๒ คะแนน	๓ หมายถึง ดี
๕ - ๘ คะแนน	๒ หมายถึง พอใช้
๑ - ๔ คะแนน	๑ หมายถึง ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดี) ๓ คะแนน	(พอใช้) ๒ คะแนน	(ปรับปรุง) ๑ คะแนน
การกราบพระรัตนตรัย	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวลด้วยความชื่นชมยินดี	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้อย่างถูกต้อง	กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การไหว้พระสงฆ์	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้พระสงฆ์ได้อย่างถูกต้อง	ไหว้พระสงฆ์ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การกราบผู้ใหญ่	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	กราบผู้ใหญ่ได้อย่างถูกต้อง	กราบผู้ใหญ่ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม
การไหว้บุคคลทั่วไป	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง สวยงาม และนุ่มนวล ด้วยความชื่นชมยินดี	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้อย่างถูกต้อง	ไหว้คุณพ่อคุณแม่/ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส และบุคคลผู้อยู่ในฐานะเสมอกันได้ไม่ถูกต้องและไม่สวยงาม

กิจกรรมที่ ๕ ลิขิตชีวิต พลิกอนาคต

๑. สารสำคัญ

ธัมมัสสวนมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดี ซึ่งเป็นหลักคำสอนที่พุทธองค์ทรงตรัสสอนแก่มนุษย์ชาวโลก ให้รู้จักสั่งสมบุญด้วยการสั่งสอนให้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ พุทธองค์เห็นความสำคัญของการตื่นรู้ และส่งเสริมให้มนุษย์ใฝ่เรียนรู้คอยชี้แนะให้มนุษย์รู้จักการฟัง การคิด การอ่าน เพื่อศึกษาสิ่งที่ดีมีประโยชน์และให้ความสำคัญของการเรียนรู้ วิธีการจัดการตนเองในการศึกษาหาความรู้

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถระบุวิธีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้
๒. ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้
๓. ผู้เรียนมีความเพียรพยายามทำเป้าหมายของตนเองให้ประสบความสำเร็จได้

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการคิดเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ๑) นักเรียนคิดว่า การเรียนรู้คืออะไร ๒) การเรียนรู้ประกอบด้วยสิ่งสำคัญอะไรบ้าง จึงเรียกว่าการเรียนรู้ โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนออกมาแบ่งปันประสบการณ์หน้าชั้นเรียน คนละ ๒ นาที

๔. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาผ่านประเด็นคำถามดังนี้ “การที่นักเรียนไม่ตั้งใจเรียน มีเหตุปัจจัยเกิดจากอะไร” ผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

๕. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มแบบคละชั้น กลุ่มละ ๓ คน (ม.๑-๓) จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนรับชมคลิปวิดีโอหนังสือสั้นเรื่อง ลองดู (We can try)

๖. แต่ละกลุ่มร่วมกันถอดบทเรียนที่ได้จากการรับชมสื่อ ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ผ่านคำถามต่อไปนี้

- ๑) อะไรคือแรงบันดาลใจ ที่ทำให้หนูน้อยคนนั้นตัดสินใจที่จะเรียนรู้การขายถั่วงอก
- ๒) นักเรียนคิดว่า เด็กน้อยคนนั้นตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่จะขายถั่วงอกอย่างไร
- ๓) หนูน้อยคนนั้นมียุทธวิธีการเรียนรู้อย่างไร
- ๔) อะไรที่ทำให้หนูน้อยประสบความสำเร็จในการขายถั่วงอก เพราะอะไร

- ๕) ถ้านักเรียนเป็นหนูน้อยคนนั้น นักเรียนจะตั้งเป้าหมายการเรียนรู้อย่างไร
๗. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)
๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)
๓. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารับกระดาษฟลิปชาร์ต และปากกาเคมี
๔. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันออกแบบการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่กลุ่มมีความสนใจ ใช้ระยะเวลา ๔๕ นาที พร้อมกันนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยมีรายละเอียดประกอบด้วย ๑) ชื่อกิจกรรม ๒) จุดประสงค์/เป้าหมาย ๓) ขั้นตอนการปฏิบัติ
๕. ผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๓ นาที
๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำกิจกรรมที่ได้ออกแบบไว้ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยปฏิบัติจริงกับตัวผู้เรียนเอง พร้อมบันทึกคลิปวิดีโอการปฏิบัติ เพื่อส่งผู้สอนอาทิตย์ถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๓

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)
๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)
๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน จากการนำกิจกรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันที่หน้าชั้นเรียน
๔. จากนั้นแต่ละกลุ่มร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมของกลุ่มของในกระดาษฟลิปชาร์ต ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตามประเด็นคำถามดังนี้
 - ๑) ผลดีที่เกิดขึ้น ในการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่นักเรียนตั้งไว้คืออะไร
 - ๒) ผลเสียที่เกิดขึ้น ในการดำเนินกิจกรรมตามแผนที่นักเรียนตั้งไว้คืออะไร
 - ๓) สิ่งที่นักเรียนอยากจะปรับปรุงคืออะไร
 - ๔) จากการทำกิจกรรมนักเรียนได้ประโยชน์อะไรบ้าง
๒. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำผลการถอดบทเรียนการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน กลุ่มละ ๕ นาที

๓. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญฉันทน์สวณมัย อันได้แก่ การสนใจตั้งใจ ใฝ่ศึกษาเรียนรู้ จากการฟัง การคิด การอ่าน เพื่อศึกษาสิ่งที่ดีมีประโยชน์และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ วิธีการจัดการตนเองในการศึกษาหาความรู้

๔. สื่อการเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอ “ลองดู” (We can try)
๒. กระดาษฟลิปชาร์ต
๓. สีเทียนหรือสีชอล์ค
๔. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี
๕. แหล่งเรียนรู้โรงเรียน ชุมชน
๖. แหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถระบุวิธีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๒. สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. มีความเพียรพยายามทำเป้าหมายของตนเองให้ประสบความสำเร็จได้	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป

กิจกรรมที่ ๖ คนดี รู้คุณค่าคน

๑. สารสำคัญ

ทิวจุชุกัมม์ เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้องเหมาะสม การไม่ถือทิฐิ เอาแต่ความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ เชื่อในกฎแห่งกรรมการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วด้วยหลักแห่งเหตุและผล เช่น เชื่อว่าพ่อแม่ ครู อาจารย์ มีคุณความดีต่อตนเอง ผู้ที่แสดงการตอบแทนคุณงามความดีแก่พ่อแม่ ครู อาจารย์ ด้วยจิตความปรารถนาดีต่อความดีนั้น ได้ชื่อว่าเป็นการแสดงออกถึงความรักความกตัญญูกตเวทีแก่ผู้มีพระคุณ อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนดีตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ความกตัญญูกตเวทีเป็นเครื่องหมายหรือคุณสมบัติของคนดี

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนบอกคุณงามความดีของพ่อแม่ ครอบครัว ครูอาจารย์ที่มีต่อตนเองได้
๒. ผู้เรียนสร้างสรรค์การแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ ครอบครัวและครูอาจารย์ได้
๓. ผู้เรียนมีการแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีต่อพ่อแม่ ครอบครัว ครูอาจารย์

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)
๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)
๓. ผู้สอนถามคำถามชวนคิดกับผู้เรียน “นักเรียนคิดว่าคนดีเป็นคนเช่นใด” โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตอบคำถาม
๔. ผู้สอนเปิดคลิปวิดีโอ “เรื่องความกตัญญูมีค่าเท่ากับอะไร” เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตพฤติกรรมของตัวละครในคลิปวิดีโอ
๕. ผู้เรียนร่วมกันสะท้อนการเรียนรู้หลังจากรับชมคลิปวิดีโอ โดยผู้สอนบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงกระดาน ดังนี้
 - ๑) นักเรียนคิดว่าเด็กที่อยู่ในคลิปวิดีโอ เป็นคนดีอย่างไร
 - ๒) นักเรียนคิดว่าเด็กที่อยู่ในคลิปวิดีโอ แสดงคุณธรรมเรื่องใด เพราะอะไร
 - ๓) นักเรียนคิดว่าความกตัญญูกตเวที มีความสำคัญต่อตนเอง และผู้อื่นอย่างไร
๖. แบ่งกลุ่มผู้เรียนคละชั้น (ม.๑-๓) กลุ่มละ ๔-๕ คน

๗. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ระบุพฤติกรรมคุณงามความดีที่พ่อแม่ ครอบครัว ครูอาจารย์ ได้กระทำความดีต่อเราให้ได้มากที่สุด ลงในกระดาษฟลิปชาร์ท โดยเขียนออกมาในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (Mind mapping) วาดภาพ ประกอบตกแต่งให้สวยงาม มีความสร้างสรรค์ตามความสนใจ

๘. แต่ละกลุ่มนำเสนอคุณความดีของพ่อแม่ ครอบครัว ครูอาจารย์ที่มีต่อเรา หน้าชั้นเรียน ผู้สอนชื่นชมผลงานและความสามารถของนักเรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนเกี่ยวกับความกตัญญูทวดเทวี โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงกระดาน ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่า การตอบแทนคุณงามความดีที่ผู้อื่นได้กระทำต่อเรา เป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ เพราะอะไร

๒) ถ้าเรากระทำความดีตอบแทนผู้อื่น จะเกิดผลดีกับตนเองและบุคคลนั้นอย่างไรบ้าง

๔. แบ่งกลุ่มผู้เรียนคละชั้น (ม.๑-๓) กลุ่มเดิม จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน ระดมความคิด และสร้างสรรค์วิธีการที่จะแสดงหรือการปฏิบัติตอบแทนคุณงามความดีพ่อแม่ครอบครัว และครูอาจารย์ที่ได้กระทำความดีต่อเรา ตามประเด็นที่กำหนดให้ ดังนี้ ๑) ชื่อกิจกรรมที่จะทำ ๒) เป้าหมายการทำ ความดี ๓) วิธีการตอบแทนคุณงามความดี ลงในกระดาษฟลิปชาร์ทในลักษณะแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงาม

๕. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน จากนั้นผู้สอนชื่นชมผลงานและความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม

๖. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้นำแผนการทำกิจกรรมตอบแทนความดี ไปปฏิบัติกิจกรรมกับบุคคลนั้นๆ โดยทำกิจกรรมในนอกเวลาเรียน เป็นเวลา ๑ สัปดาห์

๗. ผู้เรียนบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมการทำความดีตอบแทนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การถ่ายภาพกิจกรรม บันทึกการปฏิบัติ การถ่ายวิดีโอ เป็นต้น เพื่อส่งผู้สอนในชั่วโมงถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๓

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออก

ของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้เรียนนำเสนอผลการทำความดีตอบแทนพ่อแม่/ผู้ปกครอง ครู

๔. ผู้เรียนกลุ่มเดิมในกิจกรรมที่ ๒ ร่วมกันถอดบทเรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมว่าเกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร ตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

๑) ชื่อกิจกรรมที่ทำ

๒) ผลที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม

- ผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องอะไรบ้าง

- ผลที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ปฏิบัติ

๓) สิ่งที่ได้ดีจากการทำกิจกรรม

๔) สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจากการทำกิจกรรม

๕) วิธีการปรับปรุงและแก้ไขการทำกิจกรรมของตนเอง

๕. ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลมาจัดทำเป็นผลงานและวิธีการนำเสนอหน้าชั้นเรียน ตามความคิดสร้างสรรค์และความนับถือตนเอง

๖. ผู้เรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนตามที่ได้จัดทำขึ้น ผู้สอนชื่นชมผลงานและความสามารถของผู้เรียน ด้วยความเท่าเทียม

๗. ผู้สอนสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณลักษณะของคนดีตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ดังพุทธสุภาษิตที่ว่า “นิมิตตัง สาธุ รูปานัง กตัญญูกตเวทิตา แปลว่า ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี” ทำไมเครื่องหมายของคนดีจึงอยู่ที่ความกตัญญูกตเวทิตา เป็นต้น

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอ ความกตัญญูมีค่าเท่ากับเท่าไร

๒. กระดาษฟลิปชาร์ต

๓. สีเทียนหรือสีชอล์ค

๔. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี

๕. แหล่งเรียนรู้โรงเรียน ชุมชน

๖. แหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ผู้เรียนบอกคุณงามความดีของพ่อแม่ ครอบครัว ครูอาจารย์ที่มีต่อตนเองได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

๒. ผู้เรียนสร้างสรรค์การแสดง ความกตัญญูกตเวทิต่อพ่อแม่ ครอบครัวและครูอาจารย์ได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. ผู้เรียนมีการแสดงความกตัญญู กตเวทิต่อพ่อแม่ ครอบครัว ครู อาจารย์	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	การตรวจสอบ ผลงาน

กิจกรรมที่ ๗ คนดี รู้คุณสิ่งแวดล้อม

๑. สารสำคัญ

ทิวภูซุกกัมม์ เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการทำความเห็นให้ถูกต้องเหมาะสม การไม่ถือทิฐิ ไม่เอาแต่ความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ เชื่อในกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วด้วยหลักแห่งเหตุและผล เช่น เชื่อว่าโรงเรียน ชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคุณความดีต่อตนเอง ผู้ที่แสดงการตอบแทนคุณประโยชน์แก่โรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ด้วยจิตความปรารถนาดีต่อความดีนั้น ได้ชื่อว่าเป็นการแสดงออกถึงความรัก ความกตัญญูต่อกับสิ่งที่มีพระคุณ อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนดีตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ความกตัญญูต่อกับสิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือคุณสมบัติของคนดี

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนบอกคุณประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีต่อตนเองได้
๒. ผู้เรียนสร้างสรรค์การแสดงความกตัญญูต่อกับโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้
๓. ผู้เรียนมีการแสดงออกถึงความกตัญญูต่อกับโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสดีด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามชวนคิดกับผู้เรียน “นักเรียนคิดว่าสิ่งดีๆ ในโรงเรียนของเราที่นักเรียนประทับใจมากที่สุด คืออะไร เพราะเหตุใด” โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตอบคำถาม

๔. ผู้สอนถามคำถามชวนคิดกับผู้เรียน “นักเรียนคิดว่าสิ่งดีๆ ในชุมชนของเราที่นักเรียนประทับใจมากที่สุด คืออะไร เพราะเหตุใด” โดยผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตอบคำถาม

๕. แบ่งกลุ่มผู้เรียนคละชั้น (ม.๑-๓) กลุ่มละ ๔-๕ คน

๖. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ระบุคุณประโยชน์ที่เราได้รับจากโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ให้ได้มากที่สุด ลงในกระดาษฟลิปชาร์ท โดยเขียนออกมาในลักษณะเป็นแผนผังความคิด วาดประกอบ ตกแต่งให้สวยงาม มีความสร้างสรรค์ตามความสนใจ

๗. แต่ละกลุ่มนำเสนอคุณประโยชน์ที่เราได้รับจากโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม หน้าชั้นเรียน ผู้สอนชื่นชมผลงานและความสามารถของนักเรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการผีกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงผีกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและผีกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามผู้เรียนเกี่ยวกับความกตัญญูทเวที โดยบันทึกคำตอบผู้เรียนลงกระดาน ดังนี้

๑) นักเรียนคิดว่า การตอบแทนคุณประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่ควรทำหรือไม่ เพราะอะไร

๒) ถ้าเราทำความดีตอบแทนคุณประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม จะเกิดผลดีกับตนเอง ผู้อื่น และสังคมอย่างไรบ้าง

๔. แบ่งกลุ่มผู้เรียนละชั้น (ม.๑-๓) กลุ่มเดิม จากนั้นผู้สอนให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน ระดมความคิด และสร้างสรรค์วิธีการปฏิบัติเพื่อตอบแทนคุณประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ที่ให้คุณประโยชน์กับเรา ตามประเด็นที่กำหนดให้ ดังนี้ ๑) ชื่อกิจกรรมที่จะทำ ๒) เป้าหมายการทำความดี และ๓) วิธีการตอบแทนคุณประโยชน์ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตในลักษณะแผนผังความคิด ตกแต่งให้สวยงาม

๕. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน จากนั้นผู้สอนชื่นชมผลงานและความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม

๖. ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำแผนการทำกิจกรรมตอบแทนความดี ไปปฏิบัติกิจกรรมกับโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม โดยทำกิจกรรมนอกเวลาเรียน เป็นเวลา ๑ สัปดาห์

๗. ผู้เรียนบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรมการทำความดีตอบแทนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การถ่ายภาพกิจกรรม บันทึกการปฏิบัติ การถ่ายวิดีโอ เป็นต้น เพื่อส่งผู้สอนในชั่วโมงถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๓

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการผีกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงผีกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและผีกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมในครั้งที่ผ่านมา หน้าชั้นเรียน

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันถอดบทเรียนจากการปฏิบัติกิจกรรมว่าเกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร ตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

- ๑) ชื่อกิจกรรมที่ทำ
 - ๒) ผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องอะไรบ้าง และผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างไร
 - ๓) สิ่งที่ได้ดีจากการทำกิจกรรม
 - ๔) สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจากการทำกิจกรรม
 - ๕) แนวทางปรับปรุงการทำกิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น
๕. ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลมาจัดทำเป็นผลงานและวิธีการนำเสนอหน้าชั้นเรียน ตามความคิดสร้างสรรค์และความถนัดของตนเอง
๖. ผู้เรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนตามที่ได้จัดทำขึ้น ผู้สอนชื่นชมผลงานและความสามารถของผู้เรียนด้วยความเท่าเทียม
๗. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของการแสดงความกตัญญูต่อโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. กระดาษฟลิปชาร์ท
๒. สีเทียนหรือสีชอล์ค
๓. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี
๔. แหล่งเรียนรู้โรงเรียน ชุมชน
๕. แหล่งการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. บอกคุณประโยชน์ของโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่มีต่อตนเองได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๒. สร้างสรรค์การแสดง ความกตัญญูทวดเวที่ต่อโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. มีการแสดงออกถึงความกตัญญูทวดเวที่ต่อโรงเรียน ชุมชน และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

กิจกรรมที่ ๘ เด็กรุ่นใหม่ หัวใจไฟต์

๑. สารสำคัญ

เว่ยยาวัจจมัย เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะทำความดีเพื่อความดี โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ จะช่วยได้เห็นคุณค่าความดี ความงาม และความจริงแท้ที่มีอยู่ภายในตนเอง ทำให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นเยาวชนที่ดีต่อไป

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนสามารถระบุคุณลักษณะคุณธรรมต้นแบบที่สำคัญสำหรับเยาวชนได้
๒. ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมความดีและเป็นประโยชน์สุขต่อผู้อื่นได้
๓. ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมความดีและเป็นประโยชน์สุขต่อผู้อื่นได้
๔. ผู้เรียนมองเห็นคุณค่าประโยชน์ของการเป็นเยาวชนที่ดีมีจิตอาสา

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมครั้งที่ ๑

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนจับกลุ่มกันตามลำดับ ดังนี้ เมื่อได้ยินว่า....

- ๑) ปาท่องโก๋ ให้จับคู่ ๒ คน ยืนคล้องแขนกันไว้
- ๒) แขนวิซ ให้จับกลุ่ม ๓ คน ยืนประกบกัน
- ๓) ขนมหั่น ให้จับกลุ่ม ๔ คน ยืนเรียงกัน
- ๔) รวมมิตร ให้จับกลุ่ม ๕ คน ยืนจับมือกันเป็นวงกลม

๔. ผู้สอนดำเนินกิจกรรมในข้อที่ ๑-๔ สลับกันไปมา เพื่อให้ผู้เรียนสนุกสนาน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกก่อนทำกิจกรรมหลัก

๕. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นคิด เพื่อชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังนี้ “นักเรียนคิดว่า เด็กที่ดี จะต้องเป็นคนอย่างไร เพราะอะไร” โดยกระบวนการบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาษโน้ตบอร์ด

๖. ผู้สอนเชื่อมโยงสู่การเป็นเยาวชนต้นแบบจิตอาสา โดยการเปิดคลิปวิดีโอ “หมอน้อยคอยช่วยเหลือ” เพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตเรื่องราว และพฤติกรรมของเด็กเยาวชนที่อยู่ในคลิปวิดีโออย่างมีสติ

๗. ผู้สอนแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็น ๕ กลุ่มๆ ละ ๕ คน (ใช้กลุ่มรวมมิตรเดิมก็ได้) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และถอดบทเรียนเยาวชนต้นแบบจากคลิปวิดีโอ ตามประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

- ๑) เยาวชนกลุ่มนี้ทำความดีอะไร
- ๒) ทำไมเยาวชนกลุ่มนี้ จึงลุกขึ้นมาทำความดีในเรื่องนี้
- ๓) เยาวชนกลุ่มนี้ ได้ประโยชน์อะไรจากการทำความดีเรื่องนี้
- ๔) มีใคร สิ่งใดบ้าง ที่ได้รับประโยชน์จากการทำความดีของเยาวชนกลุ่มนี้
- ๕) นักเรียนสังเกตเห็นคุณธรรมอะไรบ้างที่มีอยู่ในตัวเด็กกลุ่มนี้ ทำไมจึงคิดว่าเป็นคุณธรรมข้อนั้น

๘. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันถอดบทเรียนตามหัวข้อที่กำหนดให้ ในลักษณะเป็นแผนผังความคิด (mind mapping) ตกแต่งระบายสีให้สวยงาม ตามความสนใจของผู้เรียน และนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๓ นาที

๙. ผู้เรียนทบทวนไตร่ตรองการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม โดยการสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนเองลงในสมุดบันทึก ตามประเด็นที่กำหนดให้ดังนี้ ๑) รู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรมนี้ ๒) ได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการทำกิจกรรมนี้ ๓) จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากเยาวชนต้นแบบไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างไรบ้าง

๑๐. ผู้เรียนตัวแทนอาสา ๒-๓ คนออกมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกที่หน้าชั้นเรียน

กิจกรรมครั้งที่ ๒

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆ ประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนถามคำถามกระตุ้นการคิด “นักเรียนคิดว่า การทำความดีเป็นสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ เพราะอะไร” โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

๔. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ระดมความคิดความดีที่อยากทำหรือเรื่องดีๆ ที่อยากจะทำ ซึ่งอาจจะกระทำกับตัวบุคคล หรืออาจกระทำกับสิ่งที่ไม่ใช่ตัวบุคคล เช่น สัตว์ สิ่งของ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

๕. จากนั้นผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (ใช้กลุ่มเดิม) ลงฉันทามติเลือกความดีที่อยากทำมากที่สุดของกลุ่ม ๑ เรื่อง พร้อมระบุเหตุผลทำไมจึงอยากทำความดีเรื่องนั้นๆ

๖. ผู้สอนแจกใบงานกิจกรรมก่อการดี ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันวางแผน และสร้างสรรค์วิธีการทำความดี ประกอบด้วย เรื่องความดีที่จะทำ เหตุผลของการทำความดี เป้าหมายการทำความดี และขั้นตอนวิธีการทำความดี โดยผู้สอนทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษา และให้คำแนะนำผู้เรียนในการวางแผนการทำความดีทำกิจกรรมเท่านั้น

๗. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้นำแผนกิจกรรมก่อการดีไปปฏิบัติจริง โดยลงมือปฏิบัติกิจกรรมก่อการดีตามแผนที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งบันทึกผลการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำเสนอผลงานในช่วงโม่งถัดไป

กิจกรรมครั้งที่ ๓

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวมมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ผีอกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลาสั้นๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานการปฏิบัติกิจกรรมที่หน้าชั้นเรียนกลุ่มละ ๕ นาที

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมว่าเกิดผลลัพธ์เป็นอย่างไร ลงในกระดาษฟลิปชาร์ตในลักษณะเป็นแผนผังความคิด ตามความคิดสร้างสรรค์และความถนัดของตนเองในประเด็นที่กำหนดให้ต่อไปนี้

๑) ชื่อกิจกรรมความดีที่ทำ

๒) ผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง และบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น เกิดการเปลี่ยนแปลงเรื่องอะไรบ้าง

๓) สิ่งที่ได้ดีจากการทำกิจกรรม

๔) สิ่งที่ต้องปรับปรุงแก้ไขจากการทำกิจกรรม

๕) แนวทางปรับปรุงการทำกิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น

๕. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรม ที่หน้าชั้นเรียน

๖. ผู้สอนสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของการเวทย์วิจรรย์ เป็นการทำบุญหรือการทำความดีด้วยการเป็นผู้มีจิตสาธารณะช่วยเหลือผู้อื่น

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. คลิปวิดีโอ หมอน้อยคอยช่วยเหลือ

๒. ใบงานกิจกรรมก่อการดี

๓. กระดาษฟลิปชาร์ต

๔. สีเทียนหรือสีชอล์ค

๕. กระดาษ A4 /ปากกาเคมี

๖. แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ตามความสนใจของผู้เรียน

๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. สามารถระบุคุณลักษณะคุณธรรมต้นแบบที่สำคัญสำหรับเยาวชนได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

๒. สามารถสร้างสรรค์กิจกรรม ความดีและเป็นประโยชน์สุขต่อ ผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน การสังเกตพฤติกรรม	แบบประเมินผลงาน แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป
๓. สามารถทำกิจกรรมความดีและ เป็นประโยชน์สุขต่อผู้อื่นได้	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป
๔. มองเห็นคุณค่าประโยชน์ของ การเป็นเยาวชนที่ดีมีจิตอาสา	การตรวจสอบผลงาน	แบบประเมินผลงาน	ระดับดีขึ้นไป

กิจกรรมที่ ๙ มีสติ รู้ทันกายใจ

๑. สารสำคัญ

ภาวนามัย เป็นการบริหารจัดการเจริญปัญญา ด้วยการฝึกอบรมทางจิตใจให้เข้มแข็ง ไม่ฟุ้งซ่าน การมีสติรู้เท่าทันต่อการกระทำ อารมณ์ความรู้สึก ความนึกคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ ช่วยให้การดำเนินชีวิตอย่างมีสติ มีความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความประมาทในตนเอง

๒. จุดประสงค์

๑. ผู้เรียนฝึกสติแบบเคลื่อนไหวเพื่อสร้างการรู้เท่าทันความรู้สึกตัวที่เกิดขึ้นกับตนเองได้
๒. มีความระมัดระวังในการทำงานอย่างมีสติ

๓. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

๑. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเชิงบวกในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้วยการกล่าวทักทายผู้เรียนด้วยความสุภาพ มีความเป็นกัลยาณมิตร จากนั้นผู้สอนนำผู้เรียนสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัยแบบแปล (อรหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์...ฯ)

๒. ผู้เรียนนั่งกายตรง ฝึกสติด้วยการสังเกตลมหายใจของตนเองอย่างช้าๆ เมื่อสูดลมหายใจเข้า สังเกตลมหายใจเมื่อปล่อยลมหายใจออก และเมื่อจิตหรือความคิดเกิดความฟุ้งซ่านให้กลับมาจดจ่ออยู่ที่ลมหายใจเข้า-ออกของตนเอง โดยใช้เวลานั่งๆประมาณ ๕ นาที (ทั้งนี้ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการฝึกสติแบบอื่นๆ เช่น เกม, เพลงฝึกสติ, กิจกรรมการเคลื่อนไหว ที่ง่ายและฝึกสติสำหรับผู้เรียน)

๓. ผู้สอนให้ผู้เรียนทุกคนนั่งล้อมเป็นวงกลมใหญ่หนึ่งวง โดยจะให้ผู้เรียนนับเลขจำนวนตั้งแต่ ๑ - ๕๐ โดยมีเงื่อนไขกติกา ดังนี้

๑) ผู้เรียนในกลุ่ม ใครจะเป็นคนนับเลขก่อนก็ได้ ตามความพร้อมของแต่ละคน โดยทุกคนตั้งใจฟังเพื่อนนับเลข

๒) ห้ามส่งสัญญาณหรือให้เพื่อนข้างๆ นับต่อจากตนเอง

๓) ไม่ให้นับเลขแบบนั่งเรียงแถวกันหรือนับเลขส่งต่อเพื่อนข้าง ๆ

๔) หากนับเลขพร้อมกันให้เริ่มต้นนับเลข ๑ ใหม่

๔. ผู้สอนดำเนินกิจกรรมตามกติกาที่วางไว้ โดยให้ผู้เรียนเล่นประมาณ ๔-๕ รอบ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันหาวิธีการป้องกันหรือแก้ปัญหาว่าทำอย่างไรจึงจะนับเลขได้ถึง ๕๐ ภายใต้เงื่อนไขที่มีอยู่ จากนั้นทำกิจกรรมตามเวลาที่เหมาะสม

๕. เมื่อทำกิจกรรมจบแล้ว กระบวนการถามความรู้สึกของผู้เรียน พร้อมกับบันทึกคำตอบของผู้เรียนลงบนกระดาน

๑) ก่อน ขณะ และหลังจากการนับเลข เกิดความรู้สึกอย่างไร

๒) นักเรียนรู้สึกอย่างไร นับเลขไม่ถึงเป้าหมายความสำเร็จ เพราะอะไร

๓) นักเรียนคิดว่าเกิดจากสาเหตุอะไรที่ทำให้ไม่นับเลขไม่ถึง ๕๐

๖. ผู้สอนชวนผู้เรียนสนทนาแลกเปลี่ยน ตามประเด็นคำถามดังนี้ ๑) นักเรียนคิดว่า สติสมาธิมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร

๗. ผู้เรียนปฏิบัติฝึกสติแบบเคลื่อนไหว ๑๔ จังหวะด้วยตนเอง โดยปฏิบัติร่วมกันเป็นกลุ่มใหญ่ และแยกทำเป็นรายบุคคลภายในห้องประชุม โดยผู้สอนคอยสังเกตการปฏิบัติของผู้เรียน และให้คำแนะนำพร้อมทั้งให้กำลังใจผู้เรียนด้วยความรักเมตตา จนกว่าผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและมีสติรู้เท่าทัน

๘. ผู้เรียนร่วมกันสะท้อนความรู้สึก ความนึกคิดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ โดยบันทึกคำตอบผู้เรียนลงบนกระดาน

๑) สังเกตเห็นความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ขณะการเคลื่อนไหวกาย

๒) หลังจากปฏิบัติ นักเรียนเกิดความรู้สึกอย่างไรบ้าง

๓) ผลดีที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการฝึกสติแบบเคลื่อนไหวในครั้งนี้คืออะไรบ้าง

๔) นักเรียนจะนำผลดีที่เกิดขึ้นกับตนเองจากการฝึกสติแบบเคลื่อนไหวรู้กาย ไปใช้ในการดำเนินชีวิตกิจวัตรประจำวันของตนเองอย่างไรบ้าง

ข้อแนะนำเพิ่มเติม : ผู้เรียนที่วัยเรียนชั้นมัธยมศึกษา ผู้สอนควรเพิ่มความเข้มข้นในการพัฒนาสติของผู้เรียน เช่น การเดินจงกรม การยืน การนั่ง หรือสวดมนต์แปลเพื่อฝึกสติภาวนา รวมถึงการฝึกสติในกิจวัตรประจำวัน เช่น การฝึกให้ผู้เรียนพับผ้า เสื้อ กางเกง การล้างจาน การล้างแก้วน้ำ เป็นต้น ที่ใกล้ตัวกิจวัตรของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปการฝึกสติไปใช้ในกิจวัตรประจำวันได้อย่างแท้จริง

๔. สื่อและแหล่งการเรียนรู้

๑. ใบความรู้ วิธีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว

๒. ภาพขั้นตอนการฝึกสติแบบเคลื่อนไหว

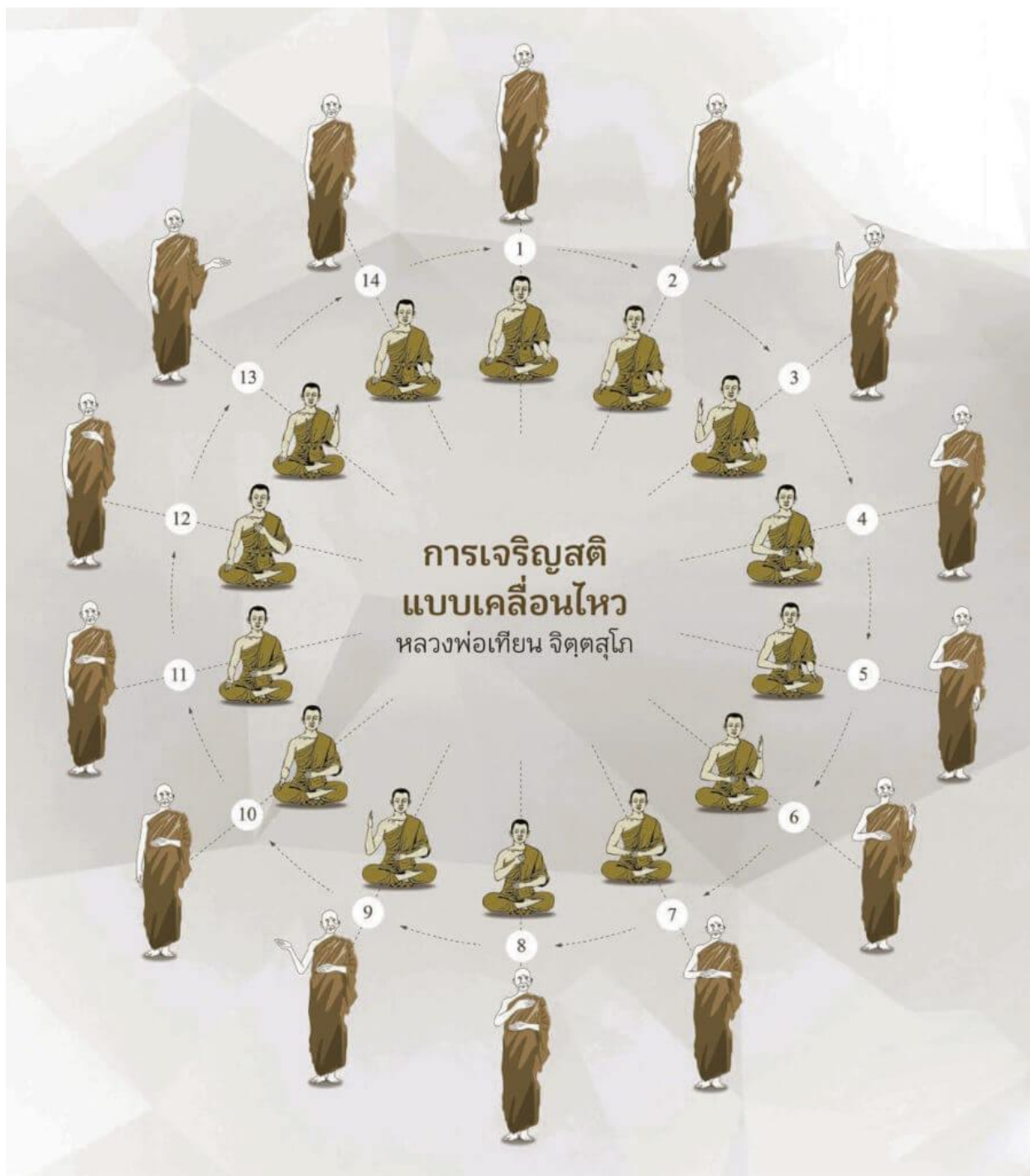
๕. การวัดและการประเมินผล

จุดประสงค์	วิธีการประเมิน	เครื่องมือประเมิน	เกณฑ์การผ่าน
๑. ฝึกสติรู้เท่าทันตนเองจากการทำงานในกิจวัตรประจำวันได้	การประเมินสติ	แบบประเมินสติ	ระดับดีขึ้นไป
๒. มีความระมัดระวังในการทำงานอย่างมีสติ	การสังเกตพฤติกรรม	แบบสังเกตพฤติกรรม	ระดับดีขึ้นไป

ใบความรู้ วิธีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว

เอามือวางไว้ที่ขาทั้งสองข้าง	คว่ำไว้
พลิกมือขวาตะแคงขึ้น	ทำซ้ำๆ..... ให้รู้สึก
ยกมือขวาขึ้นครึ่งตัว	ให้รู้สึกมันหยุดก็ให้รู้สึก
เอามือขวามาที่สะดือ.....	ให้รู้สึก
พลิกมือซ้ายตะแคงขึ้น.....	ให้รู้สึก
ยกมือซ้ายขึ้นครึ่งตัว	ให้รู้สึก
เอามือซ้ายมาที่สะดือ.....	ให้รู้สึก
เลื่อนมือขวาขึ้นหน้าอก.....	ให้รู้สึก
เอามือขวาออกตรงข้าง.....	ให้รู้สึก
ลดมือขวาลงที่ขาขวา ตะแคงไว้.....	ให้รู้สึก
คว่ำมือขวาลงที่ขาขวา.....	ให้รู้สึก
เลื่อนมือซ้ายมาที่หน้าอก.....	ให้รู้สึก
เอามือซ้ายออกมาตรงข้าง.....	ให้รู้สึก
ลดมือซ้ายลงที่ขาซ้าย ตะแคงไว้.....	ให้รู้สึก
คว่ำมือซ้ายลงที่ขาซ้าย.....	ให้รู้สึก
ทำต่อไปเรื่อย ๆ.....	ให้มีความรู้สึกตัว

ภาพสาริตการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว

แบบประเมินการฝึกเจริญสติแบบเคลื่อนไหว

ชื่อนักเรียน.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ท่าที่	ขั้นตอนในการฝึกสติแต่ละท่า	การมีสติจากการปฏิบัติ			
		มีสติ มากที่สุด	มีสติ มาก	มีสติ ปาน กลาง	ไม่มีสติ เลย
๑	เอามือเรามาวางไว้บนขาทั้งสองข้าง นั้นเองคว่ำมือไว้				
๒	พลิกมือขวาตะแคงขึ้น ทำซ้ำๆ				
๓	ยกมือขวาขึ้นครึ่งตัว แล้วก็รู้สึกว่ามีไหวขึ้นมา				
๔	เลื่อนมือขวามาที่สะดือเรา				
๕	พลิกมือซ้ายตะแคงขึ้นที่ขาซ้าย ชันไว้				
๖	ยกมือซ้ายขึ้นครึ่งตัว ให้มีความรู้สึกหยุดไว้				
๗	เลื่อนมือซ้ายมาทับมือขวาที่สะดือ				
๘	เลื่อนมือขวาขึ้นหน้าอก ทำซ้ำๆมาถึงหน้าอก				
๙	เลื่อนมือขวาออกมาตรงข้าง ไหวมาซ้ำๆ				
๑๐	ลดมือขวาลงที่ขาขวา ตะแคงเอาไว้				
๑๑	คว่ำมือขวาลงที่ขาขวา				
๑๒	เลื่อนมือซ้ายขึ้นหน้าอก				
๑๓	เอามือซ้ายออกมาตรงข้าง				
๑๔	ลดมือซ้ายออกที่ขาซ้าย ตะแคงเอาไว้				
๑๕	คว่ำมือซ้ายลง รู้สึกตัวและหยุด				

เกณฑ์การให้คะแนน

คะแนน		การแปลความหมาย
มีสติมากที่สุด	= ๔	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๙๐ - ๑๐๐%
มีสติมาก	= ๓	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๗๐ - ๘๙%
มีสติปานกลาง	= ๒	ประสิทธิภาพอยู่ในเกณฑ์ ๕๐ - ๖๙%
ไม่มีสติเลย	= ๑	ประสิทธิภาพต่ำกว่าเกณฑ์ ๕๐%

ภาคผนวก

สาระความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๒๕๕๑) ได้ให้ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น หมายถึง การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนต่างชั้น ต่างกลุ่มอายุ และต่างระดับความสามารถกัน นำมาจัดการเรียนรู้พร้อมกันเป็นชั้นเดียว โดยครูใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียน เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย โดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมใจ (Cooperation) และการสนับสนุนจากเพื่อนในห้อง (Peer support)

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น

การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น (Multigrade) มีแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ เป็นการจัดการเรียนรู้สนองตอบความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มย่อย การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น จึงใช้ได้ดีกับโรงเรียนทุกประเภท เนื่องจากชั้นเรียนทุกชั้นย่อมมีนักเรียนที่ระดับความสามารถต่างกัน ตลอดจนมีความต้องการเรียนรู้และลักษณะการเรียนรู้ (Learning Styles) เฉพาะบุคคล การจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนรายบุคคล มีชื่อเรียกว่า การจัดการเรียนรู้ตามความแตกต่างของผู้เรียน (Differentiate Instruction) ห้องเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบนี้ จึงเป็นห้องเรียนที่คละความสามารถของนักเรียน (Mixed – Ability Classrooms) สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่นำนักเรียนต่างระดับชั้นมาเรียนรวมกันเรียกว่า การจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น (Multigrade Classroom) ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเพิ่มเป็น ๒ ด้านคือ จัดการเรียนรู้คละอายุและคละความสามารถ (Mixed age & Mixed Ability)

แนวคิดหลักการจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้น

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีนักเรียนต่างชั้นต่างวัยต่างความสามารถมาเรียนรู้พร้อมกันในเวลาเดียวกัน ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นจึงต้องอาศัยแนวคิดหลักที่สำคัญ ดังนี้

๑. เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน การมีนักเรียนจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนไม่สนุกสนาน ขาดการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม
๒. การจัดการเรียนรู้ที่เต็มตามศักยภาพ ห้องเรียนแบบคละชั้นเป็นห้องเรียนแบบธรรมชาติที่สอดคล้องกับวิธีการดำรงชีวิตที่ปกติ และเด็กทุกคนในโรงเรียนมีครูดูแลได้ตลอดเวลา
๓. จัดกลุ่มเด็กที่พัฒนาการและระดับความสามารถในการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน
๔. จัดประสบการณ์ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้จากผู้อื่น

กิจกรรมการสอนในห้องเรียนคละชั้น

๑. **กิจกรรมสอนรวมชั้น** เป็นกิจกรรมเตรียมความพร้อม นำเข้าสู่บทเรียนทบทวนความรู้เดิม กิจกรรมนี้มีความสำคัญมาก เนื่องจากครูจำเป็นต้องชี้แจงกิจกรรมหลักที่จะเรียนรู้ในแต่ละวัน พร้อมทั้งมอบหมายงานให้เด็กแต่ละกลุ่มก่อนที่เด็กจะแยกกันไปทำงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นใน ๑ วัน เด็กแต่ละกลุ่มจะหมุนเวียนกิจกรรมสลับกัน ระหว่างการทำงานกลุ่มย่อย การเรียนรู้แบบจับคู่ การทำงานเดี่ยว และการเรียนรู้กับครูในกลุ่ม เฉพาะแผนการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้นจึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมหลักดังกล่าวนี้

๒. **กิจกรรมจับคู่** อาจจับคู่เด็กที่เรียนระดับชั้นเดียวกัน หรือจับคู่เด็กต่างระดับชั้น

๓. **กิจกรรมกลุ่มย่อย** ครูวิเคราะห์ความสามารถเด็กและจัดกลุ่มเด็กที่มีความสามารถใกล้เคียงกันให้ทำงานร่วมกัน โดยครูจัดใบงานหรือใบกิจกรรมที่สอดคล้องกับระดับความสามารถของเด็กแต่ละกลุ่ม

๔. **กิจกรรมการสอนโดยกลุ่มเพื่อน** (เพื่อนสอนเพื่อน) และการสอนข้ามกลุ่มอายุ

๕. **กิจกรรมการทำงานเป็นรายบุคคล** สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ หรือนักเรียนที่ต้องได้รับการดูแลจากครูเป็นพิเศษ

๖. **กิจกรรมการเรียนรู้กับครูเป็นกลุ่มย่อย** เพื่อเพิ่มเติมหรืออธิบายเพิ่มเติม ในเนื้อหาที่นักเรียนยังได้เรียนรู้ได้ไม่ครบถ้วน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ทำให้เด็กแต่ละคนมีงานที่ได้รับมอบหมายตามระดับความสามารถ ความถนัด และความสนใจ ตลอดจนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กด้วยกัน รู้จักเป็นผู้ให้ และผู้รับ มีวินัยในตนเอง สามารถรับผิดชอบตนเองได้เป็นอย่างดีลักษณะการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่นนี้ จึงทำให้ครูมีเวลาดูแลเด็กเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อยได้ครบถ้วน

การจัดห้องเรียนแบบคละชั้น

ในการจัดการเรียนรู้แบบคละชั้น ครูจะดูแลนักเรียนมากกว่า ๑ ชั้นเรียน ดังนั้น จึงมีกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมอย่างหลากหลายให้แก่เด็กแต่ละกลุ่ม หรือแต่ละคน การจัดห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมคละชั้น จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความคล่องตัว งานวิจัยในการเพิ่มศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนคละชั้น ชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่เพิ่มศักยภาพนักเรียน คือ การที่นักเรียนเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ในห้อง เช่น แขนงผังโครงสร้างห้องเรียน พื้นที่ที่จัดไว้เฉพาะสำหรับแต่ละกิจกรรม และกฎระเบียบในการเข้าไปทำกิจกรรมในพื้นที่นั้น ถ้าครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดแผนผังห้องเรียน และวางแผนตกแต่งพื้นที่ทำกิจกรรมด้วยตนเอง จะช่วยให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นและรักษากฎระเบียบที่ช่วยกันวางไว้ได้อย่างดี ผล อย่างไรก็ตามการจัดห้องเรียนแบบคละชั้น ไม่มีสูตรสำเร็จที่ดีที่สุด ขึ้นอยู่กับการวางแผนปรับใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพของแต่ละห้องเรียน โดยทั่วไปในห้องเรียนคละชั้นจะมีกิจกรรมพื้นฐาน ๗ กิจกรรม คือ

๑. กิจกรรมการศึกษาด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมเดี่ยว/รายบุคคล
๒. กิจกรรมทำแบบทดสอบ ตรวจคำตอบใบงาน/แบบฝึก
๓. กิจกรรมการสอนรวมชั้น
๔. กิจกรรมการทำงานจับคู่กับเพื่อน
๕. กิจกรรมอภิปรายกลุ่ม
๖. กิจกรรมการค้นคว้าจากคอมพิวเตอร์/เอกสารอ้างอิง
๗. กิจกรรมการสอนเป็นกลุ่มย่อย

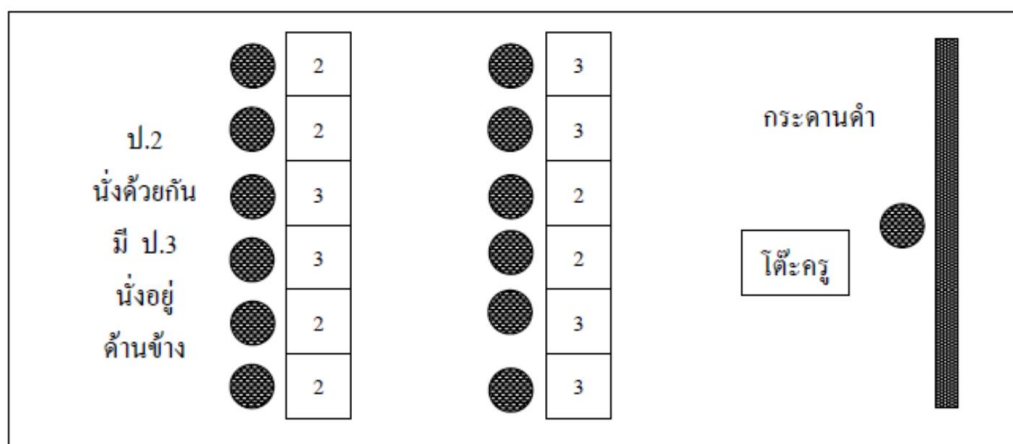
การจัดกลุ่มผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น

Collingwood (๑๙๙๑) ได้อธิบายถึงการจัดประเภทของการจัดกลุ่มผู้เรียนในห้องเรียนแบบคละชั้น ดังนี้

๑. **การจัดกลุ่มผสมความสามารถ (The Mixed Ability Group)** การจัดกลุ่มแบบนี้แต่ละกลุ่มจะมีนักเรียนหลากหลายลักษณะและความสามารถทั้งเด็กเก่ง และเด็กอ่อนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เด็กอ่อนอาจเก่งในบาง

เรื่อง เช่น เล่นกีฬาเก่งสามารถช่วยกลุ่มทำโครงการกีฬาในโรงเรียนได้ เด็กอ่อนที่ไม่ค่อยมีความมั่นใจในตนเองจะรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือเพื่อนเป็นบางครั้ง

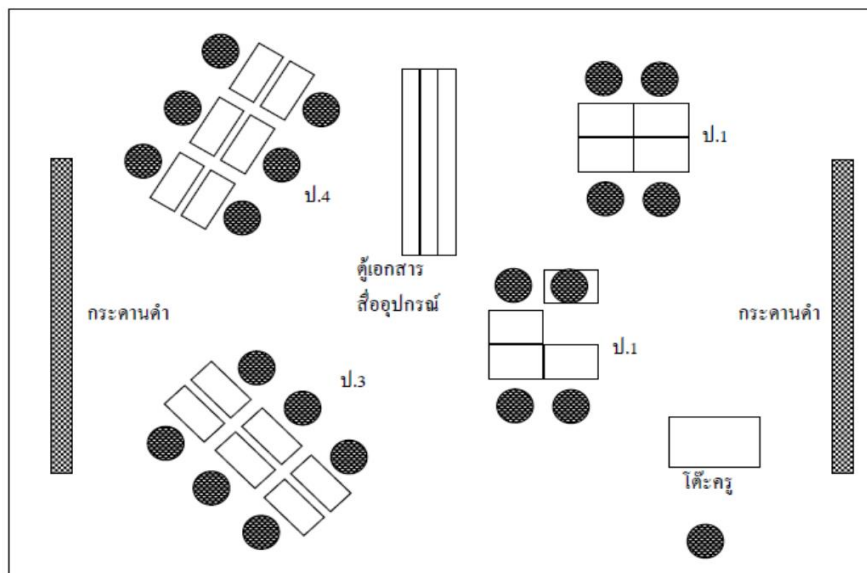
เทคนิควิธีสอนกลุ่มแบบนี้จะใช้เพื่อนช่วยสอน (Peer Teaching) โดยครูเลือกเอาเด็กเก่งหรือเด็กที่มีอายุมากกว่าทำงานกับเด็กที่อายุน้อยกว่าหรือเรียนอ่อน ดังภาพประกอบ ๑

การจัดห้องเรียนแบบนี้จัดเมื่อครูรู้ว่าผู้เรียนที่อายุมากกว่าสามารถช่วยเหลือผู้เรียนที่อายุน้อยกว่าให้เรียนรู้ เรียกว่าเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Teaching) จากตัวอย่างแสดงวิธีการจัดชั้นเรียนแบบคละชั้นซึ่งมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ นั่งอยู่ด้วยกันและมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ นั่งอยู่ด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ สามารถหันไปหานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เมื่อต้องการความช่วยเหลือในการตรวจแบบฝึกหัด นักเรียนอายุมากกว่าสามารถช่วยนักเรียนที่อายุน้อยกว่าในการอ่านหรือเขียนนั่นคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ สามารถช่วยงานสอนของครูได้มาก

๒. การจัดกลุ่มทางสังคม (The Social Group) การจัดกลุ่มแบบนี้จัดตามความสัมพันธ์ของเด็กคือเด็กที่เป็นเพื่อนใกล้ชิดหรือมีความสัมพันธ์ทางครอบครัวจะจัดเข้ากลุ่มด้วยกัน การจัดกลุ่มประเภทนี้เด็กจะไม่รู้สึกว่ามีการแข่งขันในกลุ่มอาจรวมเอาเด็กชายอายุ ๑๑ ปีและพี่สาวอายุ ๑๖ ปีอยู่กลุ่มเดียวกัน กลุ่มแบบนี้จะช่วยสร้างความมั่นใจในตนเองขึ้นในเด็กที่เรียนอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางสังคมเช่นช้อายเก็บตัวพูดน้อย เป็นต้น จะช่วยให้มีความมั่นใจมากขึ้น ครูจึงควรจัดกลุ่มสังคมโดยไม่ลี้มวางแผนการจัดกลุ่มให้เป็นกลุ่มแบบผสมความสามารถของเด็กด้วย

๓. การจัดกลุ่มอายุเดียวกัน (The Same Age Group) การจัดกลุ่มแบบนี้จัดโดยยึดอายุตามปฏิทินของเด็กที่พบโดยทั่วไป คือการแบ่งเป็นระดับชั้นการจัดกลุ่มลักษณะนี้มีสมมติฐานว่าผู้ที่มีอายุเท่ากันจะมีความก้าวหน้ามากหรือน้อยในอัตราความเร็วเท่ากัน เช่นมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แล้วแบ่งเป็น ๒ กลุ่มตามอายุและสอนแยกวิชากัน ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ ๒ ตัวอย่างการจัดห้องเรียนตามกลุ่มอายุของผู้เรียนห้องเรียนแบบคละชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ประถมศึกษาปีที่ ๓ และประถมศึกษาปีที่ ๔ (ประถมศึกษาปีที่ ๑ = ๘ คน ประถมศึกษาปีที่ ๓ = ๖ คน ประถมศึกษาปีที่ ๔ = ๖ คน)

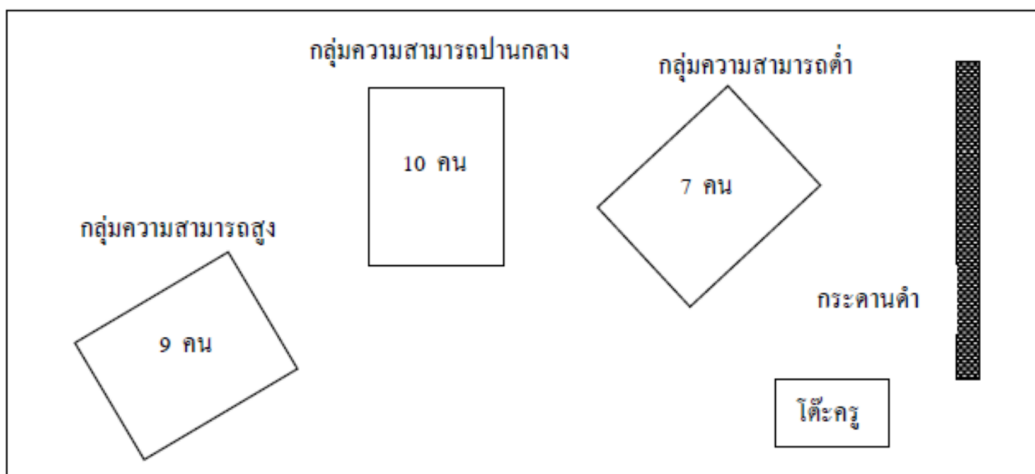
การจัดห้องเรียนลักษณะนี้ จะเห็นได้ว่ามีลักษณะไม่เป็นทางการมากนัก การจัดโต๊ะเก้าอี้ไม่จัดให้หันหน้าเข้าหาครู การจัดที่นั่งเป็นเชิงสังคมมากขึ้น เพราะผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และหันหน้าเข้าหากัน ครูสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนคุยกันได้และทำงานร่วมกันได้ ครูไม่ได้คาดหวังให้ผู้เรียนอยู่แบบเงียบ ๆ แต่เด็กพูดกันได้ เมื่อครูถามหรือทำกิจกรรมน่าสนใจและสนุกสนาน ผู้เรียนก็ไม่ควรส่งเสียงดังเกินไปหรือมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

จากภาพจะเห็นได้ว่าพื้นที่แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือส่วนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑ ส่วนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๓ และประถมศึกษาปีที่ ๔ ในส่วนของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๑ จะอยู่ใกล้กระดานดำและตู้เอกสารและสื่ออุปกรณ์ นอกจากนี้จะสังเกตเห็นว่าอยู่ใกล้กับโต๊ะครูซึ่งครูสามารถดูแลและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด การมีฉากกันจะช่วยให้ห้องเป็นสัดส่วนและไม่รบกวนซึ่งกันและกัน แต่ทั้งนี้ครูจะต้องเดินและพูดคุยกับผู้เรียนตลอดเพื่อดูแลและช่วยเหลือ

๔. การจัดกลุ่มตามความสามารถ (The Same Ability Group) การจัดกลุ่มแบบนี้จัดกลุ่มกว้าง ๆ ตามความสามารถของเด็กออกเป็น ๓ ระดับ คือกลุ่มความสามารถสูง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มความสามารถต่ำ ทั้งนี้ควรคำนึงว่าเด็กที่มีความสามารถต่ำความจริงแล้วเขาอาจมีความสามารถอย่างอื่นระดับปานกลางหรือสูงก็ได้ แต่ที่ผลสัมฤทธิ์ต่ำอาจเป็นเพราะมีเหตุผลบางอย่าง เช่น เด็กหูพิการบางคนเป็นเด็กเก่งแต่ผลสัมฤทธิ์ต่ำ เพราะมีความพิการ เป็นต้น

การจัดกลุ่มในลักษณะนี้ ทำให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับเด็กที่มีความสามารถระดับเดียวกัน เขาได้แบ่งปันอุปกรณ์การเรียนรู้และให้ความรู้ซึ่งกันและกันได้ดี การแก้ปัญหาและความเร็วในการทำงานจะเป็นระดับเดียวกัน แต่ทั้งนี้งานที่ให้เด็กทำไม่ควรยากหรือง่ายเกินไป เพราะถ้างานมีความง่ายไปเด็กรู้สึกสบายเกินไป แต่ก็ไม่ยากเกินไปจน

ทำไม่ได้ นอกจากนี้งานที่ให้เด็กทำต้องเป็นงานที่ทำได้อย่างมีชีวิตชีวาการจัดกลุ่มแบบนี้เด็กจะมีปัญหาทางการเรียนน้อย และรู้สึกสบายใจ ดังภาพประกอบ ๓

ภาพประกอบ ๓ ตัวอย่างการจัดห้องเรียนตามกลุ่มความสามารถ (ห้องเรียนแต่ละชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ และประถมศึกษาปีที่ ๔ (ประถมศึกษาปีที่ ๓ = ๑๐ คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ = ๑๖ คน)

การจัดกลุ่มผู้เรียนในห้องนี้จัดตามระดับความสามารถ โดยเชื่อว่ากลุ่มที่ความสามารถสูงต้องการเอาใจใส่จากครูน้อยกว่ากลุ่มอื่น ดังนั้น จึงจัดให้เด็กกลุ่มนี้อยู่ไกลจากครู ส่วนกลุ่มที่อ่อนจะจัดให้นั่งใกล้ครูที่สุดและอยู่หน้าชั้น เนื่องจากเด็กบางคนมีปัญหาทางการเรียนรู้ เช่นเด็กความสามารถต่ำจะเกิดความเบื่อหน่ายและคับข้องใจได้ง่าย ดังนั้นเมื่อได้นั่งใกล้ครูทำให้ครูช่วยเหลือได้ง่าย และเด็กที่รบกวนคนอื่นครูจะแก้ปัญหาได้ทันก่อนที่จะมีปัญหามากขึ้น จากตัวอย่างนี้ผู้เรียนทั้ง ๑๖ คน มีอายุตั้งแต่ ๖ - ๑๕ ปี ดังนั้นครูจึงต้องทำงานกับผู้เรียน ๓ กลุ่ม ที่แบ่งโดยความสามารถและวุฒิภาวะ

การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบคละชั้นที่นักเรียนมีความต้องการและความสามารถหลากหลาย ครูจึงนำวิธีสอนแบบกลุ่มมาใช้โดยการจัดกลุ่มนักเรียนระดับประถมศึกษานั้น ครูควรพิจารณาถึงความต้องการของบุคคลและกลุ่มควบคู่กันไป โดยที่ครูสามารถจัดกลุ่มนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการสอนทั้งชั้น (Whole class) การสอนแบบกลุ่มใหญ่ (Large Group) การสอนแบบกลุ่มเล็ก (Small Group) การสอนแบบกลุ่ม ๓ คน (Triads) การสอนแบบกลุ่ม ๒ คน (Pairs) และการสอนแบบรายบุคคล (Working Individually) ในการสอนครูสามารถเลือกวิธีการจัดกลุ่มนักเรียนโดยปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ลักษณะของกลุ่มแบบต่าง ๆ ส่งผลต่อการเรียนรู้และความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อผู้อื่น การจัดกลุ่มแบบคละความสามารถ (Mixed-Ability Grouping) เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุด ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จมากที่สุด การจัดกลุ่มตามความสามารถทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกทางลบในระยะยาวแต่สามารถนำมาใช้ได้ในระยะสั้นสำหรับการสอนเฉพาะบางเรื่อง การสอนแบบจัดกลุ่มตามความสามารถใช้สำหรับการสอนตามความต้องการเฉพาะของผู้เรียน ซึ่งไม่ใช่การสอนนักเรียนทีละคนแต่เป็นการสอนนักเรียนตามความต้องการเฉพาะกลุ่มมากกว่าเฉพาะบุคคลที่มีความต้องการคล้ายกันในเวลาเดียวกัน

การจัดกลุ่มนักเรียนแบบยืดหยุ่นช่วยให้ครูจัดการเรียนการสอนได้ตามพื้นฐานความสนใจและความต้องการของนักเรียน เมื่อครูจัดกลุ่มนักเรียนตามความสนใจไม่ใช่จัดตามความสามารถจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้

เรียนรู้จากผู้อื่นมากที่สุด นักเรียนต้องการโอกาสในการเรียนรู้แบบร่วมมือและได้รับประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากการทำงานร่วมกับผู้อื่น การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะช่วยให้มีความเข้าใจและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่าการจัดกลุ่มในห้องเรียนแบบคละชั้นที่นักเรียนมีความต้องการ และความสามารถหลากหลายมีหลายวิธี โดยในการจัดกลุ่มนักเรียนนั้นครูควรพิจารณาถึงความต้องการของบุคคลและกลุ่มควบคู่กันไป โดยที่ครูสามารถจัดกลุ่มนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบคละชั้น

การจัดการเรียนการสอนแบบคละชั้นเป็นการจัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายของนักเรียนที่เรียนรวมกัน โดยวิธีการจัดกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ได้ ได้แก่ การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) และการเรียนแบบนำตนเอง (Self - Directed Learning) แต่ละวิธีมีรายละเอียด ดังนี้

๑. การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึง การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยสมาชิกกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน ประมาณ ๓-๖ คน ช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม เป็นการฝึกให้นักเรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาด้วยกระบวนการกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันร่วมกลุ่มกัน ทำงานตามที่ตกลงกัน เมื่อเด็กทำงานเสร็จจะได้รับรางวัลตามผลงานที่แสดงออก เป็นการฝึกให้เด็กร่วมมือกันเรียนแทนที่จะแข่งขันกันเพื่อความ เป็นเลิศ

การเรียนแบบร่วมมือยังเป็นวิธีการที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความสามารถแตกต่างกัน แต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่ม ทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังแก่กันและกัน คนที่เรียนเก่งจะช่วยเหลือคนที่อ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น แต่จะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่มอีกด้วย

๑.๑ ลักษณะของการเรียนแบบร่วมมือ

การจัดกิจกรรมแบบร่วมมือแรงร่วมใจว่ามีลักษณะ ดังนี้

๑. มีการทำงานกลุ่มร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม
๒. สมาชิกในกลุ่มมีจำนวนไม่ควรเกิน ๖ คน
๓. สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกันเพื่อช่วยเหลือกัน
๔. สมาชิกในกลุ่มต่างมีบทบาทรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เช่น (๑) เป็นผู้นำกลุ่ม (Leader) (๒) เป็นผู้อธิบาย (Explainer) (๓) เป็นผู้จดบันทึก (Recorder) (๔) เป็นผู้ตรวจสอบ (Checker) (๕) เป็นผู้สังเกตการณ์ (Observer) (๖) เป็นผู้ให้กำลังใจ (Encourager)

สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน ยึดหลักว่า “ความสำเร็จของแต่ละคน คือความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความสำเร็จของทุกคน”

๑.๒ องค์ประกอบของการเรียนแบบร่วมมือ

การเรียนแบบร่วมมือไม่ได้หมายความว่า มีการจัดให้ผู้เรียนเข้ากลุ่มแล้วให้งานและบอกให้ผู้เรียนช่วยกันทำงานเท่านั้น การเรียนรู้จะเป็นแบบร่วมมือได้ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบ ๕ ประการ ดังนี้

๑. มีการพึ่งพาอาศัยกัน สมาชิกในกลุ่มมีเป้าหมายร่วมกัน มีส่วนรับความสำเร็จร่วมกัน ใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน มีบทบาทหน้าที่ทุกคนทั่วกัน ทุกคนมีความรู้สึกว่าจะสำเร็จได้ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๒. มีปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดเชิงสร้างสรรค์ สมาชิกกลุ่มได้ทำกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เช่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น อธิบายความรู้แก่กัน ถามคำถาม ตอบคำถามกันและกัน ด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน

๓. มีการตรวจสอบความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคน เป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องตรวจสอบว่า สมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่องานกลุ่มหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เช่น การสุ่มถามสมาชิกในกลุ่ม สังเกตและบันทึกการทำงานกลุ่ม ให้ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ตนเรียนรู้ให้เพื่อนฟัง ทดสอบรายบุคคล เป็นต้น

๔. มีการฝึกทักษะการช่วยเหลือกันทำงานและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย ผู้เรียนควรได้ฝึกทักษะที่จะช่วยให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จ เช่น ทักษะการสื่อสาร การยอมรับและช่วยเหลือกัน การวิจารณ์ความคิดเห็น โดยไม่วิจารณ์บุคคล การแก้ปัญหาความขัดแย้ง การให้ความช่วยเหลือ และการเอาใจใส่ต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การทำความรู้จักและไว้วางใจผู้อื่น เป็นต้น

๕. มีการฝึกกระบวนการกลุ่ม สมาชิกต้องรับผิดชอบต่อการทำงานของกลุ่ม ต้องสามารถประเมินการทำงานของกลุ่มได้ว่า ประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ต้องแก้ไขปัญหาที่ใด และอย่างไร เพื่อให้การทำงานกลุ่มมีประสิทธิภาพดีกว่าเดิม เป็นการฝึกกระบวนการกลุ่มอย่างเป็นกระบวนการ

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือทั้ง ๕ องค์ประกอบนี้ ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอันที่จะช่วยให้การเรียนรู้แบบร่วมมือดำเนินไปด้วยดี และบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มกำหนด โดยเฉพาะทักษะทางสังคม ทักษะการทำงานกลุ่มย่อย และกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องได้รับการฝึกฝน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

๑.๓ ขั้นตอนของการเรียนแบบร่วมมือ

สำหรับขั้นตอนในการเรียนแบบร่วมมือ เป็นการจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งมีขั้นตอนในการปฏิบัติ ดังนี้

๑. กำหนดจุดมุ่งหมาย ครูเป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมายให้นักเรียนทำตาม ซึ่งจุดมุ่งหมายควรชัดเจนแน่นอน และเหมาะสมกับเวลาที่ให้นักเรียนทำงานหรือมอบหมายงานให้ โดยนักเรียนต้องกำหนดจุดมุ่งหมายโดยละเอียดเอง

๒. กำหนดระยะเวลา แจ้งให้นักเรียนทราบว่างานกลุ่มที่มอบหมายให้จะต้องทำให้เสร็จภายในเวลาเท่าใด เช่น ภายใน ๓๐ นาที ๑ ชั่วโมง ๒ ชั่วโมง หรือ ๑ สัปดาห์ เป็นต้น

๓. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ครูควรจัดเตรียมข้อมูลอุปกรณ์ที่จำเป็นไว้ให้พร้อม หากเป็นงานที่ต้องทำให้เสร็จภายในชั่วโมงเรียน วัสดุอุปกรณ์และเอกสารต่าง ๆ ต้องพร้อมอยู่ในห้องเรียน หากครูกำหนดให้งานเสร็จภายใน ๑ สัปดาห์ ครูอาจบอกแหล่งความรู้ให้กับนักเรียนเพื่อศึกษาข้อมูลได้ด้วยตนเอง

๔. จัดกลุ่มนักเรียน ครูทำหน้าที่จัดนักเรียนเข้ากลุ่ม ซึ่งตามปกติแล้วไม่เกินกลุ่มละ ๕ คน โดยประมาณ การจัดกลุ่มควรเป็นกลุ่มหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนที่มีความสามารถหลายระดับ มีทั้งนักเรียนชายและนักเรียนหญิงในกลุ่มเดียวกัน มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน และมีผลการเรียนที่แตกต่างกัน เป็นต้น

๕. กำหนดบทบาทหน้าที่ ครูจะต้องกำหนดบทบาทหน้าที่ของนักเรียนแต่ละคนในกลุ่มว่าจะให้นักเรียนทำอะไรบ้าง มีความรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด เช่น ให้สมาชิกคนแรกของกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้จัดการกลุ่ม

คนที่ ๒ เป็นบรรณาธิการ มีหน้าที่ตรวจสอบแก้ไขงานที่สมาชิกในกลุ่มเขียนและส่งมาให้สมาชิก คนที่ ๓ ทำหน้าที่วาดภาพประกอบ คนที่ ๔ คำนวณจากเอกสาร เป็นต้น หรืออาจจะมอบหมายงานในลักษณะอื่น ดังนั้นทุกคนจึงมีขอบเขตหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป

๖. กำหนดเกณฑ์ของความสำเร็จ ครูจะต้องแจ้งให้นักเรียนทราบว่าผลงานที่จะให้ส่งครูเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการทำงานคืออะไร เช่น รายงาน ใบความรู้ สมุดภาพ ภาพถ่าย คลิปวิดีโอ หรืองานในลักษณะอื่น ซึ่งนักเรียนอาจเลือกตัดสินใจเองหลังจากปรึกษาหารือกันในกลุ่มแล้ว ครูอาจแจ้งให้เด็กทราบว่างานที่มีคุณภาพควรมีสมบัติอย่างไร

๗. สอนทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกัน ครูจะต้องกำชับนักเรียนว่าการเรียนแบบร่วมมือเป็นการทำงานร่วมกันไม่ใช่ทำคนเดียว นักเรียนจึงควรฝึกทักษะหลายอย่างในการทำงานร่วมกัน เช่น การรับฟังความเห็นของผู้อื่น รู้จักแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ไม่ผูกขาดในการพูดหรือการทำงาน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่สร้างความขัดแย้งในกลุ่ม แต่ให้มีการคัดค้านได้อย่างมีเหตุผล ยอมรับมติสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่ม ไม่เอาแต่ใจตัว รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ร่วมกันแก้ปัญหา เป็นต้น

๘. ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ครูควรแจ้งให้นักเรียนทราบว่าเมื่อทุกคนทราบบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนแล้ว ในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งนักเรียนจะต้องทำอะไรเป็นลำดับแรก ลำดับที่สอง หรือลำดับที่สาม แล้วนำผลงานของแต่ละคนที่ได้มารวมกลุ่มอย่างไร

๙. ลงมือปฏิบัติงาน เมื่อนักเรียนเข้าใจทุกอย่างดีแล้วทุกคนลงมือทำงานได้ ในขณะที่นักเรียนร่วมกิจกรรมกลุ่มครูควรสังเกตพฤติกรรมการทำงานและการปรับตัวของเด็ก เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

๑๐. เสนอผลงาน สมาชิกในกลุ่มจะต้องนำผลงานมาเสนอหน้าชั้น ซึ่งอาจเป็นการรายงานปากเปล่า สมุดภาพ วีดิทัศน์ แผนผังความคิด จัดนิทรรศการ จัดทำโครงการ สาธิตหรือการนำเสนอในลักษณะอื่น หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้นำเสนอ เลขานุการกลุ่มเป็นผู้นำเสนอ หรือสมาชิกทุกคนร่วมกันนำเสนอ เป็นต้น

๑๑. การประเมินผล เมื่องานสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว ครูมีหน้าที่ประเมินผล ซึ่งอาจเป็นการให้คะแนนหรือให้เกรดก็ได้ ครูควรกำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนด้วย เช่น ให้คะแนนรายงานเป็นกลุ่มร้อยละ ๔๐ การตอบคำถามเปล่าร้อยละ ๑๐ การมีส่วนร่วมในกลุ่มร้อยละ ๒๐ เป็นต้น

การจัดการเรียนแบบร่วมมือ ครูอาจจะดำเนินการไม่ครบตามขั้นตอนทั้ง ๑๑ ขั้นก็ได้ ครูควรประยุกต์เปลี่ยนแปลงปรับปรุงขั้นตอนต่างๆ ไปใช้ตามความเหมาะสมกับผู้เรียนในห้องเรียนแบบละชั้นของตนเอง

๑.๔ เทคนิคการสอนให้ผู้เรียนร่วมมือกันเรียนรู้

การร่วมมือหรือทำงานกลุ่มร่วมกันช่วยให้เด็กเกิดทักษะสำคัญมากมาย นอกจากการทำงานกลุ่มธรรมดาทั่วไปแล้ว ยังมีอีก ๑๐ เทคนิคที่จะช่วยยกระดับการเรียนรู้แบบร่วมมือของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ดังนี้

๑. การต่อเรื่องราว (Jigsaw) รวมกลุ่มสมาชิกที่มีความรู้ต่างระดับกัน สมาชิกแต่ละคนไปเรียนร่วมกันกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ ในหัวข้อที่ต่างกันออกไป แล้วทุกคนกลับมากลุ่มของตน สอนเพื่อนในสิ่งที่ตนไปเรียนร่วมกับสมาชิกของกลุ่มอื่น ๆ มาประเมินผลเป็นรายบุคคล

๒. การจัดทีมแข่งขัน (Team-Games-Tournament หรือ TGT) คือ การจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มละ ๔ คน ระดับความสามารถต่างกัน (Heterogeneous teams) คือ นักเรียนเก่ง ๑ คน ปานกลาง ๒ คน และอ่อน ๑ คน ครูสอนบทเรียนแล้วให้ทำงานที่กำหนด โดยนักเรียนในกลุ่มช่วยเหลือกัน

๓. แบ่งปันความสำเร็จ (STAD : Student Teams Achievement Division) การจัดกลุ่มเหมือน TGT แต่ไม่มีการแข่งขัน โดยให้นักเรียนทุกคนต่างคนต่างทำข้อสอบ แล้วนำคะแนนพัฒนาการ (คะแนนที่ดีกว่าเดิมในการสอบครั้งก่อน) ของแต่ละคนมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม และมีการให้รางวัล

๔. กลุ่มสืบค้น (GI: Group Investigation) เป็นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายให้ค้นคว้าหาความรู้มานำเสนอ ประกอบเนื้อหาที่เรียน อาจเป็นการทำงานตามใบงานที่กำหนด โดยที่ทุกคนในกลุ่มรับรู้และช่วยกันทำงาน

๕. ร่วมกันคิด (Numbered Heads Together: NHT) กิจกรรมนี้เหมาะสำหรับการทบทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจ สมาชิกกลุ่มจะประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อนคละกั้น จะช่วยกันค้นคว้าเตรียมตัวตอบคำถามที่ผู้สอนจะทดสอบ ผู้สอนจะเรียกถามทีละคน กลุ่มที่สมาชิกสามารถตอบคำถามได้มากแสดงว่าได้ช่วยเหลือกันดี

๖. เพื่อนคู่คิด ๔ สหาย (Think Pair Square) เป็นเทคนิคโดยเริ่มจากปัญหาหรือโจทย์คำถาม โดยสมาชิกแต่ละคนคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อน แล้วนำคำตอบไปอภิปรายกับเพื่อนเป็นคู่ จากนั้นจึงนำคำตอบของแต่ละคู่มาอภิปรายพร้อมกัน 4 คน

๗. คู่ตรวจสอบ (Pairs Check) เป็นเทคนิคที่ให้สมาชิกในกลุ่มจับคู่กันทำงาน เมื่อได้รับคำถามหรือปัญหาจากครู นักเรียนคนหนึ่งจะเป็นคนทำและอีกคนหนึ่งทำหน้าที่เสนอแนะหลังจากที่ทำข้อที่ ๑ เสร็จ นักเรียนคู่นั้นจะสลับหน้าที่กัน เมื่อทำเสร็จแต่ละคู่จะนำคำตอบมาแลกเปลี่ยนและตรวจสอบคำตอบของคู่อื่น

๘. การสัมภาษณ์ ๓ ขั้นตอน (Three-Step Interview) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบนี้มี ๓ ขั้นตอน โดยครูกำหนดคำถามหรือประเด็นโจทย์ปัญหาให้นักเรียนตอบ

๙. คู่คิด (Think Pair Share) เป็นเทคนิคโดยเริ่มจากปัญหาหรือโจทย์คำถาม โดยสมาชิกแต่ละคนคิดหาคำตอบด้วยตนเองก่อน แล้วนำคำตอบไปอภิปรายกับเพื่อนเป็นคู่ จากนั้นจึงนำคำตอบของแต่ละคู่มานำอภิปรายพร้อมกัน ๔ คน เมื่อมั่นใจว่าคำตอบของตนถูกต้องหรือดีที่สุด จึงนำคำตอบเล่าให้เพื่อนฟัง

๑๐. เล่าเรื่องรอบวง (Round Robin) เป็นเทคนิคที่สมาชิกของกลุ่มผลัดกันพูด ตอบ เล่าอธิบาย โดยใช้การเขียน การวาด และเป็นการพูดที่ผลัดกันทีละคนตามเวลาที่กำหนด จนครบ ๔ คน

๒. การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self - Directed Learning)

การเรียนรู้ด้วยตนเองหรือบางคนเรียกว่าการเรียนรู้แบบนำตนเอง คือ วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียน วางแผน ปฏิบัติ และประเมินผลความก้าวหน้าของการเรียนด้วยตนเอง มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยครูอยู่ในฐานะกัลยาณมิตรทำหน้าที่ชี้แนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงการกำกับติดตามความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กระบวนการคิด และการลงมือปฏิบัติหรือแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วยตนเอง การเรียนรู้ด้วยตนเองถือเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-long learning) ซึ่งเหมาะสมอย่างมากสำหรับการเตรียมพร้อมสู่โลกอนาคตที่ข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองนี้จะช่วยทำให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพและอยู่ในโลกอนาคตอย่างมีความสุขได้

๒.๑ คุณลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบนำตนเอง

ทิตนา แชมมณี (๒๕๖๑) ได้กล่าวถึงตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียน ดังนี้

๑. ผู้เรียนมีการวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Planning)
๒. ผู้เรียนมีการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ของตน (Learning)

๓. ผู้เรียนมีการตั้งเป้าหมายในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Learning Goals)
๔. ผู้เรียนมีการเลือกวิธีเรียนด้วยตนเอง (Learning Strategies)
๕. ผู้เรียนแสวงหาความรู้ (Learning Resources)
๖. ผู้เรียนมีการประเมินผลด้วยตนเอง (Learning Evaluation)
๗. ผู้สอนสนับสนุน ส่งเสริม ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนในขั้นตอนต่าง ๆ ตาม

ความเหมาะสมและความจำเป็น

๘. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลโดยใช้ผลการประเมินของตนเองและของผู้เรียนประกอบกัน

๒.๒ หลักการเรียนรู้แบบนำตนเอง

๑. การเรียนรู้โดยการให้ผู้เรียนนำตนเองสามารถช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้ การนำตนเองและพึ่งพาตนเองจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน ซึ่งสามารถกระตุ้นความต้องการที่จะเรียนรู้ และช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีจุดหมาย อันจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีและจดจำได้นานขึ้น รวมทั้งนำไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้นด้วย

๒. เนื่องจากผู้เรียนมีลีลาในการเรียน (Learning Style) ที่แตกต่างกัน การให้ผู้เรียนแบบนำตนเอง และเลือกวิธีการเรียนรู้เองจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ดี

๓. การเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถกำหนดระดับการเรียนรู้ของตนเองให้สอดคล้องกับระดับความสามารถและเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งครูเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำเท่าที่จำเป็น

๒.๓ กระบวนการเรียนรู้แบบนำตนเอง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (๒๕๖๕) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง หรือการเรียนรู้ซึ่งนำการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียกว่ากระบวนการ ๓P ดังนี้

ขั้นที่ ๑ สร้างแรงบันดาลใจ (Passion) เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและความต้องการเรียนรู้ในเรื่องที่สนใจ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และวางแผนการเรียนรู้ของตนเองที่ต้องการอยากให้อำนาจ โดยผู้สอนใช้กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนตามช่วงวัย หรือใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชนที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนเป็นสิ่งกระตุ้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ อยากปฏิบัติกิจกรรมนั้นต่อไป

ขั้นที่ ๒ ใช้กระบวนการเรียนรู้ (Progression) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลายของตนเองในการปฏิบัติกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น กระบวนการสืบเสาะแสวงหาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการกลุ่ม และกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ เป็นต้น รวมถึงการจัดการตนเอง กำกับตนเอง ควบคุมตนเองในการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ของตนเองจากหลักฐานร่องรอยต่าง ๆ จากการทำกิจกรรม

ขั้นที่ ๓ นำสู่การสร้างสรรค์ (Production) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง มาสร้างสรรค์ผลงาน ที่สะท้อนถึงกระบวนการและผลการเรียนรู้ของตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผลงานนวัตกรรม แต่อาจจะเป็นชิ้นงานใด ๆ ตามระดับความสามารถ และเนื้อหาสาระที่ได้เรียนรู้ และอาจจะเป็นผลงานที่สะท้อนถึงการมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตลอดจนการเชื่อมโยงความรู้ หรือบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ตลอดจน

ผู้เรียนประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีการสะท้อนคิดแลกเปลี่ยนร่วมกับบุคคลอื่นและปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับผู้สอนทำหน้าที่ในการโค้ช (Coaching) ให้คำแนะนำ ชี้แนะ ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองแทนการออกคำสั่ง หรือกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยที่ผู้เรียนไม่ต้องคิดอะไร อีกทั้งผู้สอนยังมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (Facilitator) ประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนตามสภาพจริง (Authentic Creative Feedback) ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยทำให้ผู้เรียนมองเห็นจุดเด่นและจุดอ่อนที่ต้องพัฒนา มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

เทคนิคการตั้งคำถาม RCA เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน

คำถาม RCA เป็นคำถามที่สะท้อนประสบการณ์ของผู้เรียน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อตั้งประสบการณ์ที่เกี่ยวกับทักษะชีวิตของบุคคลนั้นออกมา การทำกิจกรรมแล้วมีการตั้งคำถาม RCA ร่วมด้วยจะทำให้เด็กนักเรียนเข้าถึงบทเรียนมากขึ้น แล้วสามารถนำไปเชื่อมโยงกับเหตุการณ์หรือสิ่งต่างๆที่ผ่านมารวมถึงการนำประสบการณ์ต่างๆ เหล่านั้นไปปรับใช้ในอนาคต โดยวิธีการสะท้อน (Reflect) ความรู้สึกและความคิดที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรม เชื่อมโยง (Connect) กับประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมารหรือที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้ว เป็นองค์ความรู้ใหม่แล้วนำมาปรับใช้ (Apply) ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยครูหรือผู้จัดกิจกรรมเป็นผู้ตั้งประเด็นคำถาม หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนการสอนเนื้อหาสาระในหลักสูตรแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนเปิดเผยตัวเอง ผ่านการสะท้อนความรู้สึกหรือมุมมอง (Reflect) ได้คิดเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน (Connect) และได้ประยุกต์ความรู้นั้น (Apply) ไปใช้ในชีวิตจริงของผู้เรียน เรียกคำถามดังกล่าวโดยย่อว่า คำถาม R-C-A

RAC คืออะไร ?

คำถามแบบ RCA เป็นการตั้งคำถามที่สะท้อนประสบการณ์ของเด็ก ๆ หลังจากเล่นหรือทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้เด็ก ๆ ตั้งประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ทำ เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิต (Life Skill) เช่น การเคารพเห็นคุณค่าในตัวเองและผู้อื่น (Self-Esteem and Empathy) การจัดการอารมณ์ตัวเอง (Self-Control) การคิดวิเคราะห์ (Analysis) การตัดสินใจ (Decision-making) และการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นต้น

R = Reflect การสะท้อน คือคำถามเพื่อให้นักเรียนสะท้อนความรู้สึก (Feeling) ความคิด (Thinking) ของตนเองที่เกิดขึ้นหรือได้รับการทำกิจกรรม ซึ่งอาจจะเป็นการสังเกต การสัมผัสหรือการลงมือกระทำก็ได้

ตัวอย่างคำถาม เช่น

- รู้สึกอย่างไรจากการทำกิจกรรม/การเล่นเกมนี
- สิ่งสำคัญที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมในครั้งนี้คืออะไร
- สิ่งที่ได้ดีจากการทำกิจกรรมเป็นอย่างไร เกิดจากสาเหตุอะไร
- นักเรียนคิดว่าการเคารพสิทธิในร่างกายของผู้อื่น เป็นสิ่งที่ควรกระทำหรือไม่ เพราะอะไร
- นักเรียนคิดว่าการพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดจามีหางเสียง จะเกิดผลดีกับนักเรียนอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าการช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นสิ่งที่ดีอย่างไร
- ฯลฯ

C = Connect การเชื่อมโยง คือ คำถามเพื่อให้นักเรียนคิดเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ หรือเป็นการฝึกให้นักเรียนได้คิดเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ที่เจอมาในอดีตกับสิ่งที่พบเจอในกิจกรรมที่เพิ่งสิ้นสุดลงนั่นเอง การตั้งคำถามในส่วนนี้จะต้องตั้งคำถามให้เชื่อมโยงจากคำถามสะท้อน (Reflect)

ตัวอย่างคำถาม เช่น

- ที่ผ่านมานักเรียนเคยกลั่นแกล้ง ลวนลามละเมิดสิทธิในร่างกายของเพื่อนหรือไม่
- ที่ผ่านมานักเรียนเคยพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดจามีหางเสียง หรือไม่ เพราะอะไร
- ที่ผ่านมานักเรียนเคยช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเองหรือไม่ อย่างไร

- ถ้านักเรียนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดต่าง ๆ นักเรียนคิดว่าชีวิตนักเรียนจะเป็นอย่างไร
- ฯลฯ

A = Apply การปรับใช้ คือคำถามเพื่อการปรับใช้ในชีวิตประจำวันหรือการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต การตั้งคำถามในส่วนนี้จะต้องตั้งคำถามให้เชื่อมโยงจากคำถามเชื่อมโยง (Connect)

ตัวอย่างคำถาม เช่น

- ในอนาคตหากเกิดสถานการณ์ปัญหาแบบนี้ นักเรียนจะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร
- เมื่อนักเรียนอยู่กับพ่อแม่/ผู้ปกครอง คุณครู ผู้ใหญ่ พระสงฆ์ จะพูดจาอย่างไร
- เมื่อนักเรียนอยู่ที่บ้าน จะช่วยเหลืองานบ้านของพ่อแม่หรือผู้ปกครองของตนเอง อย่างไร
- หากมีเพื่อนหรือใครมาชักชวนให้ไปทำกิจกรรมที่ไม่ดี เช่น สูบบุหรี่ ดื่มเหล้า ขายยาบ้า สิ่งเสพติดต่าง ๆ นักเรียนจะมีวิธีการหลีกเลี่ยงอย่างไร

ติดต่าง ๆ นักเรียนจะมีวิธีการหลีกเลี่ยงอย่างไร

- เมื่อนักเรียนตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยง จะมีวิธีการปฏิบัติตนเองอย่างไร เพื่อหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์เสี่ยงเหล่านั้น

ทั้งนี้การใช้เทคนิคของการใช้คำถาม RCA นั้นควรจะทำหลังสิ้นสุดกิจกรรม โดยเริ่มจาก R เพื่อทราบถึงความรู้สึกและได้สะท้อนถึงสิ่งที่ได้ จากนั้นคือ C เพื่อการคิดเชื่อมโยง และจบด้วย A เพื่อให้ไปคิดและปรับใช้สิ่งที่ได้ประสบมาในอนาคต ซึ่งการตั้งคำถามแบบ RCA นั้นสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กนักเรียนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้เด็กเกิดการสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรม เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในชีวิต และสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปปรับใช้ในอนาคตได้อีกด้วย

เกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพ (คะแนนเต็ม ๙)

ช่วงคะแนน	ระดับคุณภาพ
๗ - ๙ คะแนน	๓ หมายถึง ดีมาก
๔ - ๖ คะแนน	๒ หมายถึง ดี
๑ - ๓ คะแนน	๑ หมายถึง พอใช้/ปรับปรุง

รายละเอียดเกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดีมาก) ๓ คะแนน	(ดี) ๒ คะแนน	(พอใช้) ๑ คะแนน
ความถูกต้องของเนื้อหา	เนื้อหาสาระทั้งหมดถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระทั้งหมดเกือบถูกต้องตามข้อเท็จจริง	เนื้อหาสาระบางส่วนถูกต้องตามข้อเท็จจริง และต้องแก้ไขบางส่วน
ประเด็นของเนื้อหา	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด เนื้อหาไม่สับสนคล่อง รายละเอียดครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็น ตรงตามหัวข้อเรื่องที่กำหนด แต่เนื้อหาไม่สับสนคล่อง และรายละเอียดไม่ครอบคลุม	เนื้อหาครบประเด็นตรงตามหัวข้อเรื่อง
ความคิดสร้างสรรค์	ผลงานมีความน่าสนใจ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และแปลกใหม่	ผลงานมีความน่าสนใจ แต่ขาดความคิดริเริ่ม	ผลงานไม่ดึงดูดความสนใจและขาดความคิดริเริ่ม

แบบประเมินการตอบคำถาม R-C-A

คำชี้แจง แบบประเมินนี้ผู้สอนใช้ประเมินการเรียนรู้จากการตอบคำถาม R-C-A ของผู้เรียน เมื่อเห็นว่าผู้เรียนตอบคำถามได้ในระดับไหนก็ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับนั้น ๆ เพียงช่องเดียว

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	การตอบคำถาม			ผ่าน/ ไม่ผ่าน
		ดีมาก	ดี	พอใช้	
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					
๖					
๗					
๘					
๙					
๑๐					
๑๑					
๑๒					
๑๓					
๑๔					
๑๕					
๑๖					
๑๗					
๑๘					
๑๙					
๒๐					

หมายเหตุ : ระดับดีขึ้นไป ถือว่าผ่าน

เกณฑ์การให้คะแนน

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	(ดีมาก) ๓ คะแนน	(ดี) ๒ คะแนน	(พอใช้) ๑ คะแนน
การตอบคำถาม R-C-A	สามารถตอบคำถาม R-C-A ได้ ๓ ข้อ	สามารถตอบคำถาม R-C-A ได้ ๒ ข้อ	สามารถตอบคำถาม R-C-A ได้ ๑ ข้อ

เลขที่	ชื่อ-นามสกุล	ผลการสังเกตพฤติกรรม									รวม
		พฤติกรรม			จิตใจ			ปัญญา			
		ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			ปฏิบัติ/ไม่ปฏิบัติ			
		๑. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	๒. พุดจาสุภาพ ให้เกียรติผู้อื่น	๓. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔. สนใจและตั้งใจในการทำงาน	๕. เอาใจใส่ในการทำงาน	๖. มุ่งมั่นและเพียรพยายามในการทำงาน	๗. วางแผนการทำงานเป็นระบบ	๘. ใช้วิจารณญาณในการทำงาน	๙. แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล	
๒๑											
๒๒											
๒๓											
๒๔											
๒๕											
๒๖											
๒๗											
๒๘											
๒๙											
๓๐											
๓๑											
๓๒											
๓๓											
๓๔											
๓๕											

เกณฑ์การให้คะแนน (คะแนนเต็ม ๙)

ผลการสังเกต/การปฏิบัติ	การแปลความหมาย
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๗ - ๙ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ดี
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๔ - ๖ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์พอใช้
ปฏิบัติได้ทั้งหมด ๑ - ๓ ข้อ	นักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ปรับปรุง

แบบประเมินเพื่อพัฒนาการสอนของพระสอนศีลธรรม
ครั้งที่.....

ชื่อกิจกรรม.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คำชี้แจง : พระสอนศีลธรรมประเมินผลการสอนด้วยตนเอง โดยเขียนบันทึกหลังการสอนในแต่ละครั้ง
เพื่อเป็นการประเมินพัฒนาการสอนของตนเอง ตามหัวข้อที่กำหนดให้ ดังนี้

๑. ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

๒. สิ่งที่ได้ทำได้ดีจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้คืออะไร เพราะอะไร

.....
.....
.....

๓. สิ่งที่ต้องปรับปรุงและแก้ไขการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้คืออะไร เพราะอะไร

.....
.....
.....

๔. แนวทางการปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรทำ
อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้สอน
(.....)
...../...../.....

แบบประเมินเจตคติต่อการเรียนรู้พระพุทธศาสนาของผู้เรียน

คำชี้แจง :

๑. แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับให้นักเรียนประเมินตนเองที่มีต่อการเรียนพระพุทธศาสนา คำตอบของนักเรียนจะไม่ส่งผลต่อนักเรียนทั้งในด้านการเรียน คณะหรือการสอนใดๆ คำตอบของนักเรียนจะมีประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไป ขอให้นักเรียนตอบทุกคนและทุกข้อ

๒. วิธีตอบแบบสอบถามของให้นักเรียนอ่านข้อความให้ละเอียดถี่ถ้วนแล้วเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ช่องที่ตรงกับความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่แท้จริงของนักเรียนมากที่สุดเพียงช่องเดียว โดยแบ่งเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

- ๕ หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
- ๔ หมายถึง เห็นด้วย
- ๓ หมายถึง ไม่แน่ใจ
- ๒ หมายถึง ไม่เห็นด้วย
- ๑ หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อ	ข้อความ	ความรู้สึก/ความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
๑	ข้าพเจ้าเรียนพระพุทธศาสนาอย่างมีความสุข					
๒	ข้าพเจ้าชอบเรียนพระพุทธศาสนา					
๓	ข้าพเจ้าสนุกและตื่นเต้นที่ได้ร่วมกิจกรรมในชั่วโมงเรียนพระพุทธศาสนา					
๔	ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้จากการเรียนพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
๕	ข้าพเจ้ามีความกระตือรือร้นที่จะได้รับการฝึกทักษะทางพระพุทธศาสนา					
๖	พระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่เรียนแล้วเข้าใจยาก					
๗	ข้าพเจ้าคิดว่าพระพุทธศาสนามีส่วนช่วยในการฝึกทักษะกระบวนการคิด					
๘	ข้าพเจ้าไม่สบายใจที่ต้องตอบคำถามในการเรียนพระพุทธศาสนา					
๙	ข้าพเจ้าสนใจและรักที่จะประพฤติและปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา					
๑๐	พระพุทธศาสนาเป็นสาระวิชาที่นำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย					

ข้อ	ข้อความ	ความรู้สึก/ความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑๑	ข้าพเจ้ามีความสนใจและรักที่จะช่วยเหลือสังคมและผู้อื่นมากขึ้น					
๑๒	ข้าพเจ้ามีความสนใจและรักที่จะฝึกตนเองให้เป็นผู้มีสติและสมาธิในการเรียนพระพุทธศาสนา					
๑๓	การเรียนพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ					
๑๔	ข้าพเจ้าอยากทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต					
๑๕	เมื่อถึงชั่วโมงพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้ารู้สึกไม่อยากเรียน					
๑๖	ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนพระพุทธศาสนาทำให้มีพัฒนาการด้านการคิดแก้ปัญหามากขึ้น					
๑๗	ข้าพเจ้าคิดว่า กิจกรรมการเรียนการสอนในการเรียนพระพุทธศาสนามีความทันสมัยเหมาะสมกับนักเรียนปัจจุบัน					
๑๘	ข้าพเจ้าคิดว่ากิจกรรมการเรียนพระพุทธศาสนาทำให้มีสติและสมาธิมากขึ้น โดยไม่รู้สึกอึดอัด					
๑๙	ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนพระพุทธศาสนามีแต่การท่องจำเนื้อหา และนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อยมาก					
๒๐	ข้าพเจ้าอยากทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

บรรณานุกรม

- กิตติชัย สุธาสิโนบล และคณะ. (๒๕๖๓). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่มีสติ เป็นฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กิ่งเพชร ส่งเสริม. (๒๕๕๒). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบคละชั้นที่มีเด็กมีความต้องการพิเศษใน โรงเรียนประถมศึกษา. ปรินญาณินพนธ์ปรินญาปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาวิจัยและพัฒนาศักยภาพ มนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ประสานมิตร.
- กาญจนา จนาพิระกนิฐ์. (๒๕๕๐). ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวไตรสิกขาเพื่อพัฒนาความ กตัญญูทเวทีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ในโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม ๒ จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมธราช.
- ทิตนา แคมมณี. (๒๕๖๑). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลลออ วรวิภา. ผลของโปรแกรมพัฒนาการแสดงความกตัญญูทเวทีของเด็กไทย. สารนิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพชรรัตน์ จงนิมิตรสถาพร และนภาพร วรเนตรสุดาทิพย์. (๒๕๕๖). เทคนิคคำถาม R-C-A กกับการพัฒนาทักษะ ชีวิต. วารสารศึกษาศาสตร์. ๓๖(๒),๑-๕.
- พระประจวบ ศรีไพโรจน์. ผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมตามแนวพุทธกรรมบท ๑๐ ที่มีต่อจริยธรรมของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัย นเรศวร.
- พระสุชาติ แยมกถัด. ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความกตัญญูของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอนุบาลดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี. แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธราช.
- พระมหานพดล สีทอง. (๒๕๖๕). การพัฒนารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมตามทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเป็นที่ปรึกษาโครงการคุณธรรมของพระสอนศีลธรรม. วิทยานิพนธ์ปรัชญา ดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พรรณกมล สังคม. (๒๕๖๑). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามเทคนิคการเสริมแรงเพื่อพัฒนามารยาททางสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนบ้านวัดตะเคียน จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต แขนงวิชาการแนะแนว สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธราช.
- มูลนิธิสยามกัมมาจล. (๒๕๕๗). คู่มือการจัดการกระบวนการเรียนรู้พัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: เอส. อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์. (๒๕๕๗). การพัฒนาจิตตปัญญาในองค์กร. นนทบุรี : เอ.พี.กราฟิคดีไซน์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (๒๕๕๘). การโค้ชเพื่อการเรียนรู้คิด (Cognitive Coaching). กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

- ศิริรินทร์นา ทศนีย์รัตน์. (๒๕๕๔). ผลของโปรแกรมป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางเพศต่อความตั้งใจในการ
 กระทำพฤติกรรมป้องกันตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (๒๕๓๐). การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง.
 สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (๒๕๖๐). หลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้แบบ
 ใฝ่รู้ (Active Learning) สำหรับพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (๒๕๕๒). ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.
 กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุกานดา กัสรัมย์. (๒๕๔๖). การสร้างแบบสอบวัดจริยธรรมคุณธรรมบด ๑๐ สำหรับนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๕.
 วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุกัญญา มุลกวนบ้าน. (๒๕๕๙). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้เทคนิคตัวแบบเพื่อพัฒนามาয়াทางสังคม
 ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนวัดราษฎร์นิยมธรรม (พิบูลสงคราม) จังหวัด
 กรุงเทพมหานคร. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและการปรึกษา
 เชิงจิตวิทยา สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุวิมล เกิดอินทร์. (๒๕๕๘). ผลของโปรแกรมทักษะชีวิตต่อความรู้และทักษะการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศ
 ในนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลจิต
 เวชและสุขภาพจิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๑). การจัดการเรียนรู้
 แบบคละชั้น. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
 พื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๕) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างทักษะ
 การเรียนรู้แบบนำตนเองเชิงสร้างสรรค์. สมุทรปราการ : เอส. บี. เค. กัมพูพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
 (๒๕๖๔). รู้คิด รู้ทัน ป้องกันยาเสพติด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ออนป้า จำกัด.
- Collingwood, L. (๑๙๙๑). Multiclass Teaching in Primary School. London . The UNESCO Office.

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ที่ ๑๔๘๑ / ๒๕๖๖
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม

เพื่อให้โครงการจัดทำคู่มือการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงขอแต่งตั้งผู้มีรายนามดังต่อไปนี้ เป็นคณะกรรมการจัดทำคู่มือการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม ประกอบด้วย

ที่ปรึกษา

๑. พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
๒. พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
๓. พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
๔. พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
๕. พระมหาชำนาญ มหาชาโน, ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
๖. รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
๗. พระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
๘. พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยพุทธศาสตร์นานาชาติ
๙. พระอุดมปัญญาภรณ์	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
๑๐. รศ.ดร.วิทยา ทองดี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
๑๑. ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
๑๒. พระครูสมุห์ธีระพงษ์ นรินโท, ดร.	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น
๑๓. ดร.เรียงดาว ทวะชาลี	รักษาการรองผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาเขตขอนแก่น

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

๑. พระศรีธรรมภาณี, รศ.ดร.	ประธานคณะกรรมการ
๒. พระมหาดาวสยาม วชิรปญโญ, ผศ.ดร.	รองประธานคณะกรรมการ
๓. พระปราโมทย์ วาทโกวิโท, ดร.	รองประธานคณะกรรมการ / ผู้ทรงคุณวุฒิ
๔. พระมหาณรงค์ราช ปณิธานิติ, ดร.	รองประธานคณะกรรมการ / ผู้ทรงคุณวุฒิ
๕. รศ.ดร.กิตติชัย สุธาสิโนบล	รองประธานคณะกรรมการ / ผู้ทรงคุณวุฒิ

๖. ผศ.ดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ	รองประธานคณะกรรมการ / ผู้ทรงคุณวุฒิ
๗. ดร.มงคล สามารถ	รองประธานคณะกรรมการ / ผู้ทรงคุณวุฒิ
๘. นายสืบศักดิ์ น้อยตัด	รองประธานคณะกรรมการ / ผู้ทรงคุณวุฒิ
๙. พระมหาเอนก จันทโชโต	กรรมการ
๑๐. พระมหาภุชณะ จารุวณโณ	กรรมการ
๑๑. พระมหาปณิธาน สุเมโธ	กรรมการ
๑๒. พระเอกชัย มหาปุณโณ	กรรมการ
๑๓. พระทีศพล ยสวฑฒโน	กรรมการ
๑๔. พระรณพีร์ย์ อภาธรโร	กรรมการ
๑๕. พระครูปลัดชินภัทร ฐิตญาโณ	กรรมการ
๑๖. พระสุเมธ สุเมโธ	กรรมการ
๑๗. พระมหานพรัตน์ นนทเมธี	กรรมการ
๒๒. พระพิชาญ สุขมงคล	กรรมการ
๒๓. พระอุทัย จันทวีโร	กรรมการ
๒๔. พระมนัส สุชาโต	กรรมการ
๒๕. พระภริญโรจน์ เตชธมโม	กรรมการ
๒๖. พระคนศารัตน์ คุณสั้วโร	กรรมการ
๒๗. พระครูสมุห์สุรเดช ฐิริปัญโญ	กรรมการ
๒๘. พระมหามงคล ชยมงคล	กรรมการ
๒๙. พระภุชณะ ปิยวาจโก	กรรมการ
๓๐. พระปัญญนยวรรธน์ ชิตมาโร	กรรมการ
๓๑. พระมหาวิษณุ กนตาจारी	กรรมการ
๓๒. พระมหาพุทธศักดิ์ ปญญาปชโชโต	กรรมการ
๓๓. นายจุฬารัตน์ เย็นสวัสดี	กรรมการ
๓๔. นางสาวปิยาภรณ์ นามไพโร	กรรมการ
๓๕. นางสาวศิริวรรณ เสนาวงษ์	กรรมการ
๓๖. นางสาวนุชนารถ ภูมาศ	กรรมการ
๓๗. นางวัฒนาพร อาคมคง	กรรมการ
๓๘. นางสาวหทัยา เพ็ชรอิน	กรรมการ
๓๙. นางสาวสกาเตือน กางทอง	กรรมการ
๔๐. นายปรามิทย์ แหวนเงิน	กรรมการ
๔๑. นายไพศาล หวนคะนึ่ง	กรรมการ
๔๒. นายศิวะพากย์ ระยับศรี	กรรมการ
๔๓. นางสาวพัชราภรณ์ อธิวิศิษฐ์	กรรมการ
๔๔. นายคมธัช โอฐประไพโร	กรรมการ

๔๕. นายอัครเดช หลวงน้อย	กรรมการ
๔๖. นางสาวศิริ วิรุฬห์เดชปภา	กรรมการ
๔๗. นางสาวปรีศนีย์ พ่อสาร	กรรมการ
๔๘. นางสาวสุธาร์ตน์ บุญพา	กรรมการ
๔๙. นางสาวเกวรินทร์ ศรีสินธุ์	กรรมการ
๕๐. นายวุฒิชัย แสงจันทร์	กรรมการ
๕๑. นางสาวสุกัญญา ป้ายนอก	กรรมการ
๕๒. นางสาวปิยะดา ดีสวนโคก	กรรมการ
๕๓. นายศุภกิจ วรรณคำ	กรรมการ
๕๔. นางพิมพ์วิภา พิมพ์เพ็ง	กรรมการ
๕๕. นายกัณพัฒน์ แพงदान	กรรมการ
๕๖. นางสาวศิริวรรณ วงราชภูริ	กรรมการ
๕๗. นางสาวรัตนภรณ์ ศรีใส	กรรมการ
๕๘. นางธิดารัตน์ จันทิ	กรรมการ
๕๙. นายณัฐวุฒิ ใจแน่น	กรรมการ
๖๐. นางอรณี ใจแน่น	กรรมการ
๖๑. ดร.ทรงวุฒิ เดชมาลา	กรรมการ
๖๒. นางสลิลโรจน์ ยินดีมาก	กรรมการ
๖๓. นายธนายุทธ ไชยสิทธิ์	กรรมการ
๖๔. ว่าที่ ร.ต.เกียรติพงษ์ เรืองเกษม	กรรมการ
๖๕. นายศุภชัย องค์กรนาม	กรรมการ
๖๖. ดร.นพดล สีทอง	คณะกรรมการและเลขานุการ
๖๗. พระดณัย ญาณธีโร	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๖๘. นายนิรุต ป้องสีดา	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๖๙. นางสาวสุภาภุตา เทนอิสสระ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๐. นายสุทธิรักษ์ ตาพล	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๑. นายธนรัฐ อดทน	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๒. นางสาวดารณี ปะเตชะกั๊ง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๓. นางวิภาดา โคตรแก้ว	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๔. นางสาวชุตีพร ไยแก้ว	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๕. นางสาวดารณี ปะเตชะกั๊ง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๖. นายชัยรัตน์ มาสอน	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๗. นางสาวรุ่งนภา โยนต์ัน	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗๘. นายพัฒน์พงษ์ หนองน้ำ	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะกรรมการฝ่ายบรรณาธิการ ออกแบบปกและจัดทำรูปเล่ม

๑. นายนิรุฒ ป้องสีดา	ประธานคณะกรรมการ
๒. พระมหาเอนก จันทโชโต	รองประธานคณะกรรมการ
๓. พระปณิธาน สุขเมโธ	กรรมการ
๔. พระรณพีร์ย์ อาภาธโร	กรรมการ
๕. พระทองลี สัจจญาโณ	กรรมการ
๙. พระอธิการปติเวศ ธมมวโร	กรรมการ
๑๐. พระครูใบฎีกาจักรวาล สุขเมโธ	กรรมการ
๑๑. พระวรรณพงษ์ กิตติวณฺโณ	กรรมการ
๑๒. พระมหาอนุศิษฏ์ อภิปญฺโญ	กรรมการ
๑๓. พระมหาต๋อย ขนติธมฺโม	กรรมการ
๑๔. พระมหาสุทัศน์ อธิปญฺโญ	กรรมการ
๑๕. นางสาวนิภารัตน์ วรรณพันธ์	กรรมการ
๑๖. นายอภิวัฒน์ สาระบัน	กรรมการ
๑๗. นายอภิรักษ์ คำหารพล	กรรมการ
๑๘. นางฤดี แสงเดือนฉาย	กรรมการ
๑๙. นางสาวพิมพ์ภัส ไทยวิจารณ์	กรรมการ
๒๐. พระดณฺย ญาณธโร	คณะกรรมการและเลขานุการ
๒๑. นายธนรัฐ อดทน	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำคู่มือการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม
๒. การจัดทำคู่มือการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม (ฉบับร่าง)
๓. ศึกษาผลการใช้คู่มือการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม
๔. ประเมินผลการใช้คู่มือการสอนสำหรับพระสอนศีลธรรม

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

(พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เป็นพลังขับเคลื่อนศีลธรรม ด้วยพุทธนวัตกรรมในสถานศึกษา

สำนักงานพระสอนศีลธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี